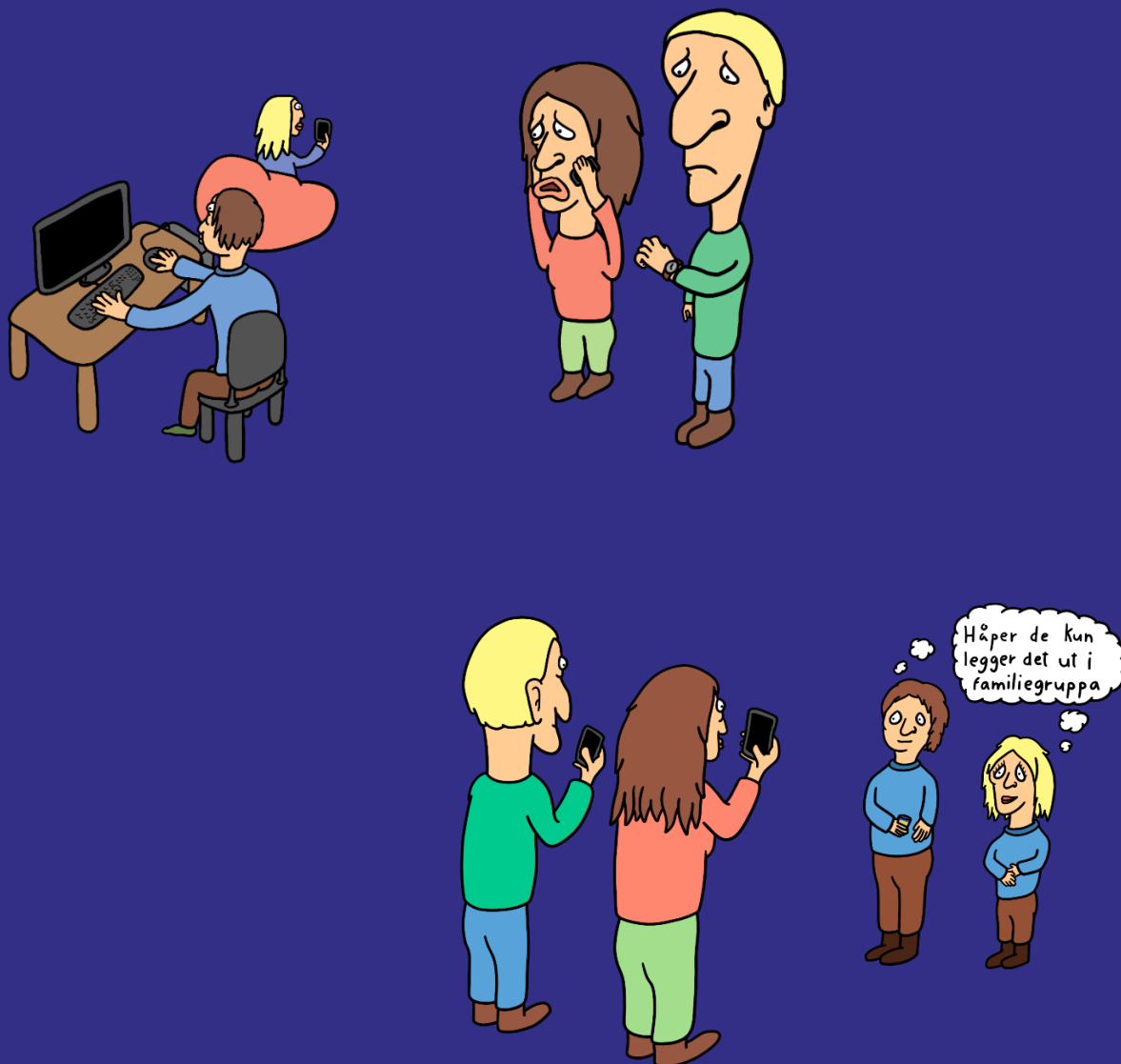

Digitalt foreldreskap i Norge

Eiri Elvestad, Elisabeth Staksrud og Kjartan Ólafsson

Rapporten Digitalt foreldreskap i Norge baserer seg på data fra EU Kids Online-undersøkelsen 2018 og intervjuer med familier i Norge som er del av prosjektet Digitalt foreldreskap i Norge. Ansvarlige for rapporten er Eiri Elvestad, Elisabeth Staksrud og Kjartan Ólafsson.

EU Kids Online-undersøkelsen 2018 i Norge ble utført av Professor Elisabeth Staksrud ved Institutt for medier og kommunikasjon ved Universitetet i Oslo, i samarbeid med Ipsos Norge som har stått for datainnsamlingen. Hovedkontakt hos Ipsos har vært Linn Sørensen Holst. Datainnsamlingen ble finansiert av Justis- og beredskapsdepartementet med bakgrunn i Prop. 1 S (2016-2017) og Prop. 12 S (2016-2017) Opptrappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021) hvor det beskrives et behov for å utvikle mer kunnskap om norske barns håndtering av risiko på internett.

Professor Eiri Elvestad ved USN og Instituttleder ved IMK, UiO (ledet prosjektet) og professor Elisabeths Staksrud, UiO utførte prosjektet *Digitalt foreldreskap i Norge* som er finansiert av Rådet for anvendt medieforskning (RAM). Prosjektets hjemmeside:

www.usn.no/digitalt-foreldreskap/

Spørreskjemaet som ble benyttet i EU Kids Online undersøkelsen ble utviklet i samarbeid med et internasjonalt team ledet av Professor Elisabeth Staksrud (Universitetet i Oslo, Norge), i samarbeid med forsker Kjartan Ólafsson (Universitetet i Akureyri, Island), og Professor David Smahel (Masaryk University, Tsjekkia). For mer informasjon se www.eukidsonline.net. Sara Skilbred Fjeld var vitenskapelig assistent under utviklingen av spørreskjemaet.

De kvalitative familieintervjuene er gjennomført av professor Eiri Elvestad sammen med vitenskapelig assistent Tellef Solbakk Raabe (Phd. candidate University of Cambridge, UK) i 2019. Vitenskapelig assistent Kaija Risbakken hadde ansvar for transkribering av intervjuene.

Vi retter en stor takk til alle barn, ungdom og foreldre som sa ja til å delta i undersøkelsene!

Utgiversted: Universitetet i Oslo, Institutt for medier og kommunikasjon.
ISBN: 978-82-570-6200-2

Foreslått referanse for denne rapporten:

Elvestad, E., Staksrud, E. og Ólafsson, K. (2021). *Digitalt foreldreskap i Norge*, EU Kids Online, Universitetet i Oslo og Universitetet i Sørøst-Norge.

Illustrasjoner: Hogne Gran Elvestad, Hognegran på Instagram:

www.instagram.com/hognegran/?hl=nb

INNHALDSFORTEGNELSE

Innholdsfortegnelse	3	Foreldre som er mye bekymret for at noen skal skade barnet og for barnets egen risikoatferd.....	24
Tabeller og figurer.....	5	Digital tidsbruk bekymrer	25
Sammendrag av resultater	7	Foreldres egen tilgang til og bruk av internett	29
Metode.....	7	Tilgang til og daglig bruk av internett	29
Foreldrenes bekymringer.....	7	Økonomiske hindringer for nettbruk.....	30
Foreldres egen tilgang til og bruk av internett	8	Foreldres digitale ferdigheter	32
Foreldre og tillit til nyheter	8	Tekniske ferdigheter	33
Foreldres kunnskap om egne barns risikoerfaringer på nett.....	8	Ferdigheter og mobiltelefon.....	33
Foreldredeling (Sharenting)	9	Informasjons- og navigasjonsferdigheter	34
Digitale oppdragelsesstrategier	9	Digital sosial kompetanse	35
Stort behov for informasjon og råd om barns digitale hverdag	10	Kreativ kompetanse	36
Digitalt foreldreskap i Norge – En introduksjon	11	Foreldres digitale ferdigheter	37
Digitalt foreldreskap - filosofi og strategier	11	Foreldres forhold til nyheter og informasjon.....	39
Ulike muligheter for digitalt foreldreskap på tvers av land og mediesystemer	12	Foreldrenes holdning til at barn søker etter nyheter på nett	40
Sosioøkonomiske forskjeller mellom foreldre	13	Foreldrenes tillit til ulike nyheter og nyhetskilder	41
Data og metode	15	Foreldrenes deling av nyheter	43
Kvantitativ studie: EU Kids Online	15	Barns bruk av nyhetsmedier	45
Metode.....	16	Barna lærer av foreldrenes bruk av nyhetsmedier	46
Å kartlegge risiko.....	18	Kompetanse og hjelp til å vurdere nyheter og informasjon	47
Kvalitativ studie: Digitalt foreldreskap.....	19	Foreldres kunnskap om egne barns risikoerfaringer på nett.....	51
Denne rapporten.....	19	Foreldres kunnskap om barnas negative netterfaringer	52
Foreldres bekymringer.....	21	Foreldres kunnskap om barnas mobberfaringer på nett	55
Generelle bekymringer	21	Barn som mobber andre.....	57
Foreldre som er mye bekymret for ulike nettrisiko	22		

Erfaringer med seksuelt innhold.....	57	Digitale oppdragelsesstrategier.....	77
Foreldres kunnskap om barns erfaringer med seksuelle meldinger på internett.....	58	Aktiv foreldremediering.....	78
Møter med nettkontakter.....	60	Restriktiv foreldremediering.....	83
Skadelig brukergenerert innhold	61	Overvåking og teknologisk foreldremediering.....	86
Misbruk av personopplysninger og andre farer.....	64	Konflikter om tidsbruk i familiene	90
Sharenting (foreldre som deler)	67	Foreldrene ønsker hjelp til medieoppdragelsen	93
Aktiv foreldremediering og foreldredeling	75	Hører barn på foreldrene?.....	97
Foreldres bekymring om eget personvern og deling av bilder/videoer av barn.....	76	10 Ting å tenke på.....	99
		Referanser.....	0

TABELLER OG FIGURER

Tabell 1: Prosentandel foreldre i hver gruppe etter kjønn og etter alder på eget barn	16
Tabell 2: Antall deltakere i hver aldersgruppe (barn) .	16
Tabell 3: Fordeling foreldre i utvalget etter kjønn, alder, utdanningsnivå og inntektsnivå	17
Tabell 4: Kategorier for utdannings- og inntektsnivå som rapportert i analysen.....	17
Tabell 5: Foreldres generelle bekymringer	22
Tabell 6: Foreldres bekymringer knyttet til nettrisiko	23
Tabell 7: Foreldres bekymringer knyttet til potensiell fysisk eller psykisk skade fra andre	24
Tabell 8: Foreldres bekymringer knyttet til barnets egen risikoatferd.....	24
Tabell 9: Foreldres bekymringer knyttet til barnas digitale tidsbruk	25
Figur 1: Foreldres vurdering av egen tidsbruk på internett.....	26
Figur 2: Foreldres holdning til egen tidsbruk og bekymring for barnets tidsbruk. Prosentandel.....	26
Figur 3: Andel av foreldrene som minst daglig bruker internett via mobil og datamaskin etter demografiske variabler.....	30
Tabell 10: Barnas tilgang til egne medier etter foreldrenes utdanning og familieøkonomi. Prosentandel som oppga å ha dette.....	31
Tabell 11: Foreldres tekniske ferdigheter, etter alder og kjønn	33
Tabell 12: Foreldres mobilferdigheter etter kjønn	34
Figur 4: Foreldres informasjons og navigasjonsferdigheter etter kjønn, alder, utdannings- og inntektsnivå og eget barns alder og kjønn.....	34
Figur 5: Foreldres digitale sosiale kompetanse etter kjønn, alder, utdannings- og inntektsnivå og eget barns alder og kjønn.	35
Figur 6: Foreldres digitale kreative ferdigheter etter kjønn, alder og utdannings- og inntektsnivå	36
Figur 8: I hvilken grad foreldre mener de vet mer om internett enn eget barn etter demografiske variabler	37
Tabell 13: Foreldres holdninger til at barna får søke etter nyheter på nett i Norge, Estland, Polen og Spania etter kjønn på foreldre. Prosentandel	40
Figur 9: Foreldrenes tillit til medier etter kjønn, alder, utdanning og inntekt (og barnas alder og kjønn).	42
Figur 10: Foreldres deling av nyheter etter kjønn, alder, utdanning, inntekt og barnets alder og kjønn (figuren er delt i to)	44
Tabell 14: Barn som har vært i situasjoner der de kunne hatt nytte av råd om hvordan man kan skille mellom ekte og falske nyheter.....	48
Tabell 15: EU Kids Online klassifikasjon av nettrisiko etter barnets egen rolle	51
Figur 11: Foreldres kunnskap om hvorvidt eget barn har opplevd noe på nettet som plaget eller gjorde dem opprørt, etter foreldrenes kjønn, alder, utdanning og familieinntekt.....	53
Figur 12: Foreldres kunnskap om hvorvidt eget barn har opplevd noe på nettet som plaget eller gjorde dem opprørt, etter alder og kjønn på barnet.....	54
Figur 13: Samsvar mellom prosentandel barn som sier de har opplevd noe ubehagelig på internett og prosentandel foreldre som sier de vet om dette, etter land	54
Tabell 16: Samsvar barn og foreldre når det gjelder kunnskap om barnets negative erfaringer på nett	55
Tabell 17: Foreldres kunnskap om mobberelaterte opplevelser hos barnet i løpet av siste året.....	56
Tabell 18: Måter barn har blitt mobbet via internett eller mobil	56
Tabell 19: Foreldres kunnskap om barnet har blitt behandlet dårlig av andre barn på internett etter hva barnet selv rapporterer.....	57
Tabell 20: Foreldres kunnskap om eget barn har behandlet andre dårlig på internett	57
Figur 14: Foreldres kunnskap om barnets erfaringer med seksuelt innhold på internett i prosent.....	58
Figur 15: Foreldres kunnskap om eget barns erfaring med seksuelle meldinger på internett	59
Tabell 21: Foreldres kunnskap om barn har hatt kontakt med eller møtt noen de ikke kjenner fra før ansikt til ansikt.....	61
Tabell 22: Foreldres kjennskap til eget barns erfaring med skadelig brukergenerert innhold.....	62
Figur 16: Andel foreldre som oppgir at eget barn har hatt erfaringer med skadelig brukergenerert innhold etter alder på barnet.....	62
Figur 17: Andelen norske foreldre som sier de ikke vet hvorvidt barnet har hatt erfaringer med skadelig brukergenerert innhold på internett etter alder på barnet.....	63
Tabell 23: Foreldres kjennskap til eget barns opplevelser med personvernbrudd.....	64
Tabell 24: Foreldres kjennskap til eget barns problemer med kjøp på internett og i spill	65

Figur 18: Foreldre som deler bilder eller video av barnet sitt, etter frekvens og land	67	Figur 31: Sammenlikning foreldre som er mye bekymret for barnas tidsbruk på dataspill, mobil og nett, og hvorvidt barna oppgir at de har opplevd konflikter på grunn av tiden de bruker på internett... 90	90
Figur 19: Hvor ofte foreldre deler informasjon om egne barn på nettet etter kjønn og alder på eget barn.....	68	Figur 32: Når du tenker på familielivet, hvor uenig eller enig er du i disse påstandene, etter foreldres alder, kjønn, utdanning, inntekt og barnas alder og kjønn. Prosentandel.	92
Figur 20: Hvor ofte foreldre deler informasjon om egne barn på nettet etter kjønn, alder, inntekt og utdanningsnivå	68	Figur 33: Hvor foreldre får informasjon og råd om hvordan de kan hjelpe og støtte barnet på internett og holde han/henne trygg, etter foreldres alder, kjønn, utdanning, inntekt og barnas alder og kjønn. Prosentandel.	94
Figur 21: Foreldre som delte bilde/film av barna på nett for å holde kontakten med familie og venner	69	Figur 34: Hvor foreldre ønsker å få og hvor de får informasjon fra om trygg bruk av internett	95
Tabell 25: Foreldres erfaringer med deling av bilder og video av barnet sitt/barna sine på internett	70	Figur 35: Barn som ignorerer regler for bruk av internett satt av foreldre, etter alder og kjønn.....	97
Tabell 26: Barn som har opplevd at foreldre, lærere og venner har delt informasjon om dem, og barn som har hatt negative opplevelser som følge av noe foreldrene har delt på nettet.....	71		
Tabell 27: Barn som har opplevd negative konsekvenser av foreldrenes deling etter hvor ofte egne foreldrene deler informasjon om barnet på nettet	74		
Figur 22: Hvor mye barn opplever at foreldre vet om hva det gjør på internett etter hvor ofte foreldre deler bilder av dem på nett.....	75		
Figur 23: Foreldres bekymring over eget personvern på nett	76		
Figur 24: Andelen av foreldre som har delt bilde eller video av barnet etter foreldrenes bekymring for eget personvern på nett.	76		
Figur 25: Aktiv foreldremediering. Andelen foreldre som svarer at de gjør følgende «ofte» eller «svært ofte». (figuren er delt i to)	79		
Aktiv foreldremediering. Andelen foreldre som svarer at de gjør følgende «ofte» eller «svært ofte». (Del II av figur)	80		
Figur 26: Aktiv foreldremediering. Samsvar mellom foreldrenes og barnas svar	82		
Figur 27: Restriktiv foreldremediering, etter foreldrenes kjønn, alder, utdanning, inntekt og deres barns alder og kjønn. Prosentandel.	83		
Tabell 28: Andel barn som sier de har lov til å gjøre ulike nettaktiviteter etter hvorvidt foreldrene sier de kan gjøre slike aktiviteter.....	84		
Figur 28: Overvåkings og teknologisk foreldremediering, etter foreldrenes alder, kjønn, utdanning, inntekt og deres barns alder og kjønn. Prosentandel.....	86		
Figur 29: Samsvar mellom barn og foreldres svar når det gjelder bruk av ulike teknologier som foreldremedieringsstrategier.....	88		
Figur 30: Når barnet bruker internett, hvor ofte sjekker forelder/foresatt følgende etterpå, etter foreldres alder, kjønn, utdanning, inntekt og barnas alder og kjønn. Prosentandel som svarer ofte eller veldig ofte.89	89		

SAMMENDRAG AV RESULTATER

Metode

Denne rapporten baserer seg på data fra EU Kids Online undersøkelsen samlet inn 2018 både i Norge og et utvalg europeiske land samt intervjuer med 10 norske familier (hvor foreldre og barn ble intervjuet sammen) gjennomført i 2019. Intervjuene ble gjennomført som en del av prosjektet «Digitalt Foreldreskap i Norge».

EU Kids Online-datainnsamlingen i Norge ble gjennomført av Ipsos Norge og foregikk sommer/høst 2018 med et representativt utvalg barn mellom 9-17 år som har brukt internett de siste tre månedene, samt én av deres foreldre/foresatte. Barn og foreldre ble rekruttert via et telefonintervju i forkant av undersøkelsen. Selve undersøkelsen ble gjennomført ved besøk hos respondentene, hvor barn og foreldre selv svarte via nettbrett. Barn og foreldre var ikke i samme rom da undersøkelsen ble gjennomført.

I spørreundersøkelsen har vi intervjuet barn og foreldre fra samme familier, slik at svarene kan sammenliknes. Dette gjør at vi har rike data som får frem hvordan foreldre og barn diskuterer, samtaler, forhandler og samspiller i forhold til barnas mediebruk.

Denne rapportens hovedfokus er på hvilken rolle foreldre i Norge spiller for barnas bruk av digitale medier. Der vi har sammenlignbare data fra andre europeiske land, sammenligner vi foreldre i Norge med foreldre i andre land. Videre undersøker vi hvordan sosiale forskjeller mellom foreldre kan gi ulikheter i hvordan man utøver det digitale foreldreskapet og hvilke konsekvenser dette kan få for barna. Til slutt bruker vi både data fra spørreundersøkelsen og familieintervjuene til å si noe om hvordan foreldre og barn i de samme familiene opplever foreldrenes digitale foreldreskap/medieoppdragelsen.

Gjennomgående finner vi at sosiale forskjeller mellom foreldrene, her sett i forhold til foreldrenes utdanningsnivå og familieinntekt, har betydning for hva foreldrene bekymrer seg for og hvordan familier håndterer sin digitale hverdag og barnas mediebruk.

Foreldrenes bekymringer

- Når det gjelder bekymringer knyttet til eget barn, er flest foreldre bekymret over at barnet skal bli skadet i trafikken.
- Svært mange norske foreldre oppgir at de er svært bekymret for ulike sider knyttet til barn og unges digitale liv. Særlig gjelder dette tidsbruk. **Majoriteten (73 prosent) av norske foreldre bekymrer seg mye for barnas tidsbruk på enten dataspill, mobil og/eller nett.**
- 55 prosent av foreldrene (og 70 prosent av foreldre under 40 år) bekymrer seg mye for at barnet bruker mobiltelefonen for mye. 52 prosent av foreldrene bekymrer seg mye for at barnet bruker internett for mye. 51 prosent av foreldrene bekymrer seg mye for at barnet bruker dataspill for mye.
- En høyere andel av foreldrene er kritiske til sin egen tidsbruk enn barna er til sin tidsbruk. 77 prosent av foreldrene opplever også at de selv bruker for mye tid på nettet. Foreldre som selv opplever at internett tar for mye tid, er mer bekymret for barnas tidsbruk på dataspill, mobil og nett enn andre foreldre.
- Barn med foreldre som bekymrer seg mye for tiden barna bruker på dataspill, mobil og nett, har i større grad opplevd konflikter med familie eller venner på grunn av tiden de har brukt på nett.
- 36 prosent av foreldrene uttrykker stor bekymring for at eget barn skal bli eksponert for pornografi når det bruker internett. Dette gjelder i særlig grad foreldrene til de yngste barna – 48 prosent av foreldre med 9-10 åringer svarer at de bekymrer seg mye for dette.
- Foreldre med døtre er også i større grad bekymret for at barnet skal eksponeres for pornografi og andre seksuelle risikoer på nett enn foreldre som har sønner.
- Foreldre er i mindre grad bekymret for eget barns risikoatferd enn for at noen andre skal gjøre noe mot barnet/skade det.
- 40 prosent av foreldrene, og 58 prosent av foreldre med barn i 9-10 årsalderen, bekymrer

seg mye for at barnet skal bli kontaktet av en fremmed på internett for seksuelle formål.

- Sammenlikner vi barnas og foreldrenes svar er det klart at **selv om det er en betydelig bekymring blant mange foreldre knyttet til barns erfaring med seksuelle meldinger, er det svært få foreldre som kjenner til at dette har skjedd i praksis**
- **Generelt er foreldrene med lavest utdanning og foreldre i familier med lavest inntekt mer (til dels mye mer) bekymret for de ulike risiko barnet kan utsettes for både på og utenfor nett.**
- **Unntaket er bekymringen for tidsbruk. Foreldre med høy utdanning og i familier med høy inntekt er like mye eller noe mer bekymret for at barnet bruker dataspill, mobiltelefon og internett for mye enn foreldre med lavere utdanning og familieinntekt.**

Foreldres egen tilgang til og bruk av internett

- 95 prosent av norske foreldre oppgir at de får tilgang til internett daglig gjennom en mobiltelefon, en av fire (76 prosent) har tilgang via en stasjonær eller bærbar datamaskin, mens 38 prosent bruk nettbrett og 37 prosent har nett-tilgang via en TV.
- 81 prosent av foreldrene, og 90 prosent av foreldre med svært lave inntekter, oppgir at enhetene som benyttes for å få tilgang til internett, slik som mobiltelefon, datamaskin og nettbrett, er for dyre.
- 63 prosent totalt, og 72 prosent av de med veldig lave inntekter mener at det er for dyrt å betale for internett og data.
- 79 prosent av foreldrene er bekymret for personvernet sitt på internett.
- **Nesten tre av fire foreldre (73 prosent), oppgir at de vet mye om å bruke internett. Her er det ingen forskjeller mellom fedre og mødre. Det er derimot et mye høyere andel av foreldre med høy familieinntekt og høy utdanning som oppgir dette enn foreldre med lavere utdanning og familieinntekt.**
- Foreldrenes tekniske ferdigheter er generelt dårligere enn barnas ferdigheter.

- Fedre, yngre foreldre, foreldre med høyere utdanning og foreldre i familier med høy inntekt svarer i større grad enn andre foreldre at de vet mer om internett enn barna.

Foreldre og tillit til nyheter

- 84 prosent av de norske foreldrene lar barna få søke etter nyheter på nett når som helst. Dette er mer enn i andre land. I Estland svarte 77 prosent av foreldrene det samme, i Polen 63 prosent, og i Spania 58 prosent.
- **21 prosent av barna har sett etter nyheter på nett «daglig», «flere ganger daglig» eller «nesten hele tiden».** Det er en høyere andel av barn med foreldre med lav utdanning og lav familieinntekt som sier de aldri har søkt etter nyheter på nett.
- **61 prosent av barna og 55 prosent av foreldrene svarer at de synes det er lett å avgjøre om de kan stole på informasjonen på nett.** Det er ingen signifikant sammenheng mellom svaret til barna og svaret til den av foreldrene som har svart i undersøkelsen.
- 63 prosent av foreldrene tror at de kan stole på de fleste nyhetene mesteparten av tiden.
- 73 prosent av foreldrene tror de kan stole på de fleste nyhetene de velger selv det meste av tiden.
- Kun 10 prosent av foreldrene mener sosiale medier gjør en god jobb med å hjelpe til for å skille mellom fakta og fiksjon. 7 prosent av foreldrene med høyest utdanning mot 16 blant de med lavest utdanning var enig i dette.
- Andelen av foreldre som hadde kommentert en nyhetsartikkel i et sosialt nettverk (f.eks. Facebook eller Twitter) var høyest blant foreldre med lavest utdanning og lavest familieinntekt.

Foreldres kunnskap om egne barns risikoerfaringer på nett

- **Foreldre i familier med lav inntekt oppgir i større grad enn i familier med høyere inntekt at barnet har opplevd noe på nett som har plaget dem eller gjort dem opprørt.**
- I 70 prosent av familiene hvor barnet sier at de ikke har opplevd noe ubehagelig på nettet det

siste året, sier også foreldrene at dette ikke har skjedd.

- 19 prosent av foreldrene sier at barnet har opplevd noe ubehagelig på nettet uten at barnet selv sier at de har opplevd dette.
- For de barna som oppgav at de hadde opplevd noe ubehagelig på nettet i løpet av det siste året, svarte flertallet av foreldrene – 59 prosent – at barnet ikke hadde hatt negative opplevelser.
- Blant foreldre som har barn som har hatt negative erfaringer på nett, oppgav færre enn 3 av 10 foreldre (27 prosent) at de visste om dette, mens 14 prosent svarte at de ikke visste hvorvidt barnet hadde hatt slike erfaringer.
- **Halvparten av barna som har hatt mobberelaterte erfaringer på nett (52 prosent), har foreldre som rapporterer at barna ikke har hatt slike erfaringer.**
- 40 prosent av barna sier de har sett seksuelle bilder (på og utenfor internett), mens 22 prosent av foreldrene sier «ja» på spørsmålet om barnet deres har sett seksuelle bilder på internett.

Foreldredeling (Sharenting)

- **75 prosent av norske foreldre har delt bilder eller filmer av barna sine på nett.** Det er noen kjønnsforskjeller: 68 prosent av fedre og 82 prosent av mødre oppga å ha delt bilde eller video av barnet på nett.
- Det er en større andel av foreldrene i Norge som svarer at de har delt bilder eller videoer av barnet sitt på nett, sammenlignet med foreldre fra Tyskland (42 prosent), Polen (43 prosent), Spania (55 prosent), Russland (61 prosent) og Estland (67 prosent).
- 6 av 10 foreldre som har delt bilde eller video av barnet, svarer at **de deler bilder og video av egne barn på nett for å holde kontakt med familie og venner.**
- 35 prosent av foreldrene med høyest utdanning oppgir at de aldri har delt denne typen informasjon om barnet sitt på nett, mens det samme var tilfelle for 19 prosent og 25 prosent i gruppen av foreldre med middels og lav utdanning.
- **Mødre er mer bekymret for deling av bilder enn fedre.** 16 prosent av fedre og 7 prosent av

mødre ser ikke mye å bekymre seg over når de deler bilder av barnet sitt på nettet.

- Kun tre prosent av foreldrene sa de hadde angret på noe de hadde delt om barna på nettet.
- **Ett av tre barn (33 prosent) har opplevd at foreldre har publisert noe om dem, uten at de har blitt spurt selv først.** Dette var betydelig flere enn dem som hadde opplevd det samme fra venner (23 prosent) eller fra lærere (3 prosent).
- Mellom 17 prosent og 18 prosent av barn av foreldre med høy utdanning hadde minst noen ganger bedt sine foreldre fjerne noe de har publisert på nettet. Til sammenligning var det kun 9 prosent av barn med foreldre uten høyere utdanning som hadde bedt om dette.

Digitale oppdragelsesstrategier

- 53 prosent av mødre og 42 prosent av fedre svarer de ofte eller svært ofte snakker med barnet om hva han/hun gjør på internett.
- Foreldre i familier med høy og middels inntekt snakker i mindre grad med barna om hva de gjør på internett enn foreldre med lavere utdanning og i familier med lavere inntekt.
- **Mens 47 prosent av foreldrene sier de ofte eller svært ofte snakker med barna sine om hva han/hun gjør på internett, er det bare 21 prosent av barna som er enig med foreldrene om at dette skjer like ofte.**
- **29 prosent av foreldrene sier de holder seg ofte eller svært ofte i nærheten når barnet bruker internett, mens kun 9 prosent av barna svarer at foreldrene er ofte eller svært ofte i nærheten av dem når de er på nett.**
- 31 prosent av foreldrene i høyinnteksgruppen svarer at de ofte eller svært ofte oppmuntrer barna til å utforske og lære ting på internett, mens det samme var tilfelle for 22-24 prosent i de lavere innteksgruppene.
- 8 prosent av foreldrene sier de ofte eller svært ofte gjør felles aktiviteter sammen med barnet på internett, mens 7 prosent av barna oppgir det samme.
- På påstander om ulike former for aktiv foreldremediering varierer andelen foreldre og barn som stort sett er enig mellom 58 prosent og 79 prosent.

- Restriktiv foreldremediering handler om i hvilken grad foreldrene setter regler for hva barna kan gjøre og ikke kan gjøre. Foreldrenes vanligste regel overfor barna er hvor lenge barnet får være på nettet. 67 prosent av foreldrene sier de har slike regler for barnet.
- **33 prosent av alle barna sier at de ikke har regler samtidig som de har foreldre som sier at de har regler om hvor lenge de får være på nett.**
- 21 prosent av barna som sier de har regler for når og hvor lenge de kan være på nett, har ikke slike regler i følge den av foreldrene som har svart på undersøkelsen.
- Fedre svarer i større grad enn mødre at de bruker ulike former for *teknologisk mediering*.
- 16 prosent av fedre og 9 prosent av mødre bruker en tjeneste (f.eks. app) eller kontrakt som begrenser tiden barnet bruker på internett
- **27 prosent av fedre og 19 prosent av mødre bruker teknologi som sporer hvor barnet er (for eksempel GPS).**
- **12 prosent av barna som sier foreldrene ikke bruker teknologi (f.eks. GPS) for å spore hvor de er, har foreldre som bruker dette.**
- 38 prosent av fedre og 32 prosent av mødre bruker foreldrekontroll eller andre former for å holde styr på nettstedet eller apper som barnet besøker.
- Når det gjelder overvåkende foreldre-mediering oppgir 13 prosent av foreldrene at de ofte eller svært ofte sjekker hvilke venner eller kontakter barnet legger til sin sosiale nettverksprofil.
- 10 prosent av foreldrene sjekker ofte eller svært ofte meldingene i barnets e-post eller andre apper for kommunikasjon med andre.
- 13 prosent av foreldrene sjekker ofte eller svært ofte barnets profil på et sosialt nettsted eller nettgruppe.
- 11 prosent av foreldrene sjekker ofte eller svært ofte hvilket nettinnhold barnet ser på.
- **34 prosent av foreldrene i høyinntektsfamilier er enige i at de er et**

dårlig forbilde for barna når det gjelder medie- og teknologivaner, mens kun 16 prosent i den laveste inntektsgruppen sier det samme

- **Foreldre med høy utdanning er i større grad enige i at de prøver å begrense eller stå imot familiens bruk av digitale medier.** De er også i større grad enige i at de og partneren/ekspartneren vanligvis er enige når det gjelder å bestemme barnets mediebruk enn foreldre med lavest utdanning.

Stort behov for informasjon og råd om barns digitale hverdag

- Foreldre uttrykker generelt et stort behov for å få informasjon og råd om hvordan de kan hjelpe og støtte eget barn på internett og holde han/henne trygg.
- **91 prosent av foreldrene vil gjerne få informasjon og råd fra barnets skole**, noe som er 12 prosentpoeng høyere enn andelen som opplever at de får dette.
- **83 prosent av foreldrene vil gjerne få informasjon og råd fra familie og venner**, noe som er 5 prosentpoeng høyere enn andelen som opplever at de får dette.
- **79 prosent av foreldrene vil gjerne få informasjon og råd fra nyhetsmedier (TV, radio, aviser eller magasiner)**, noe som er 4 prosentpoeng høyere enn andelen som opplever at de får dette.
- **86 prosent av foreldrene vil gjerne få informasjon og råd fra nasjonale eller lokale myndigheter**, noe som er hele 31 prosentpoeng høyere enn andelen som opplever at de får dette.
- 76 prosent av foreldrene vil gjerne få informasjon og råd fra velferdsorganisasjoner for barn/veldedige organisasjoner, noe som er hele 27 prosentpoeng høyere enn andelen som opplever at de får dette.

DIGITALT FORELDRESKAP I NORGE – EN INTRODUKSJON

Digitalt foreldreskap handler om hvordan foreldre forholder seg til digitale teknologier i en barneoppdragelseskontekst (Mascheroni, Ponte, & Jorge, 2018). I denne rapporten er vi opptatt av hvordan foreldre reflekterer rundt og utøver digitalt foreldreskap i Norge og hvilke konsekvenser dette har for barns digitale hverdag, og for familien. I tillegg ser vi også på hva som skiller digitalt foreldreskap i Norge fra digitalt foreldreskap i andre land.

Digitalt foreldreskap - filosofi og strategier

Foreldre¹ har ulike meninger om barneoppdragelse, de har ulike meninger om digital teknologi og de utøver digitalt foreldreskap forskjellig. Den amerikanske forskeren Lynn Schofield Clark (2013) omtaler ulike utøvelser av digitalt foreldreskap som en konsekvens av ulike 'foreldreskapsfilosofier'. Det ligger med andre ord ulike filosofier (bekymringer, vurderinger av muligheter og farer, egne erfaringer opplevelser, historie, kultur) bak foreldrenes egen bruk og valg av strategier når det gjelder barnas bruk av digitalte medier.

Det sentrale for utformingen av foreldrerollen eller foreldrestrategier, er ifølge forskerne Sonia Livingstone og Blum-Ross (2020) å finne i foreldrenes håp og bekymringer for barnas fremtid: «Talk or actions that seem to concern children's digital lives, are, at heart, rooted in parents' deeper hopes and fears for family life and their Children's futures» (Livingstone og Blum-Ross, 2020, s.2). De peker på tre ulike former for digitalt foreldreskap eller foreldrepraksiser og holdninger til den digitale teknologien. For det første er det de foreldrene som *omfavner (embrace) den digitale teknologien* og aktivt oppsøker den nye teknologien for seg selv og barna, og som er opptatt av hvordan teknologien kan gjøre familielivet lettere, eller de er opptatt av at

de og barna skal tilegne seg verdifulle ferdigheter og være forberedt på en enda mer digitalisert fremtid. En annen måte å forholde seg til den digitale teknologien på, er de foreldrene som er opptatt av å *balansere (balance) mellom å oppmuntre til noen former for digital mediebruk, men ikke andre*. Ofte skjer dette litt ad hoc, der de fortløpende veier ulike digitale muligheters fordeler og ulemper i nåtid og fremtid. I den siste kategorien finner vi de foreldrene som forsøker å *kjempe mot (resist) den digitale teknologien* som nærmest ustoppelig griper inn i familielivet (Livingstone og Blum-Ross, 2020). Oppsummert rendyrker ikke de fleste foreldre den ene eller andre formen, men utøver de ulike formene i ulik grad.

I tidligere forskning fra EUKids Online har vi undersøkt ulikheter i foreldres tilnærminger til å oppdra digitale barn ved å se på fire ulike strategier: *aktiv foreldremediering, restriktiv foreldremediering, overvåking* og *teknologisk foreldremediering* (Helsper mfl. 2010). Aktiv foreldremediering handler om at foreldrene snakker med barna og forsøker å hjelpe dem om noe skulle skje, og forbereder dem på hva de kan gjøre om de opplever noe ubehagelig på nettet. Aktiv foreldremediering kan også handle om at foreldre og barn utforsker nye medier sammen. Restriktiv foreldremediering handler om i hvilken grad foreldrene setter regler for hva barna kan gjøre og ikke kan gjøre. Overvåking og teknologisk mediering handler på ulike måter om hvordan foreldrene sjekker og forsøker å forhindre at barna har uønsket atferd på nett. Overvåking av barna handler om at foreldrene sjekker barnas mobiltelefon, datamaskin, profiler på sosiale medier og lignende for å sjekke hva barna har gjort og hvem de har snakket med. Teknologisk mediering handler om i hvilken grad foreldrene installerer tekniske sperrer slik som innholdsfiltere og blokkeringer for å unngå noen typer bruk eller innhold (Helsper mfl. 2010). I tillegg til disse strategiene har vi også en femte gruppe foreldre –

¹ I denne rapporten, for å øke leservennligheten. brukes betegnelse «foreldre», «mødre» og «fedre» gjennomgående. Mange barn bor ikke sammen en eller begge foreldre. I

spørreundersøkelsen er barna spurt om foreldre/foresatte og der barna har andre enn foreldrene som foresatte er det disse som har blitt intervjuet sammen med barna. I denne rapporten er alle typer foresatte derfor inkludert i betegnelsen «foreldre».

de som utøver en passiv mediering, det vil si at de ikke gjør noen av de overordnede strategiene. Denne gruppen inkluderer de foreldrene som har «meldt seg ut» og som ikke engasjerer seg i barnas mediebruk.

Tidligere forskning fra EU Kids Online har vist at statistisk sett vil majoriteten av norske foreldre velge en aktiv medieringsstrategi (Hasebrink, Livingstone, Haddon & Ólafsson, 2009; Helsper, Kalmus, Hasebrink, Sagvari & de Haan, 2013).

Det er viktig å understreke at de færreste foreldre rendyrker en oppdragelsesstrategi. For de fleste foreldre vil det digitale foreldreskapet utøves gjennom en kombinasjon av ulike tiltak og tilnærminger, hvor noen vil falle inn i under «aktiv foreldremediering», mens andre vil falle inn under «restriktive tiltak». For de fleste vil også disse strategiene endre seg med barnets modenhetsnivå, alder og gjennom forhandlinger i familien.

Foreldrenes filosofier og strategier for hvordan de utøver sitt digitale foreldreskap kan ikke forstås uavhengig av kontekst. Digitalt foreldreskap utøves i andre omgivelser og gir ulike muligheter i Norge enn i f.eks. USA eller Storbritannia. Digitalt foreldreskap må sees i lys av både sosiale og økonomiske forskjeller mellom foreldre i Norge og at det å være foreldre i Norge er forskjellig fra å være foreldre i andre land.

Ulike muligheter for digitalt foreldreskap på tvers av land og mediesystemer

Flere forskere har vist hvordan ulike mediesystemer åpner opp for ulike mulighetsstrukturer for mediebruk (Esser mlf., 2012), og betydning av å forstå barnas bruk av digitale medier i lys av den nasjonale konteksten de lever i (Livingstone, Mascheroni & Staksrud, 2017). Vi bygger videre på disse teoriene og hevder at ulike mediesystemer også åpner opp for *ulike mulighetsstrukturer for digitalt foreldreskap*.

På tross av at medieteknologien, medieplattformer og innholdet i mediene har blitt mer globalt tilgjengelig, er det fortsatt høyst relevant å diskutere nasjonale forskjeller i mediebruk (Elvestad og

Phillips, 2018). Det har blitt gjort en rekke studier som har vist hvordan mediesituasjonen varierer mellom land (se bl.a. Hallin og Mancini, 2004; Aalberg og Curran, 2012).

Sammenligner vi mediesituasjonen i USA med Europa, eller om vi sammenligner de ulike landene i Europa finner vi mange likheter, men også mange forskjeller. USA, som omtales som et liberalistisk mediesystem, kjennetegnes av staten i minimal grad regulerer mediene. Andre kjennetegn er at mediebruken er mer polarisert (republikanere ser på Fox News og demokrater på CNN). I mange av de europeiske landene, og i de nordiske landene spesielt, har staten derimot en mye sterkere rolle. Mediesystemet i Norden har blitt omtalt som en medievelferdsstat (Syvertsen mfl. 2014). En viktig oppgave for den norske velferdsstaten er at staten skal sikre innbyggerne tilgang til et mangfold av medier og medieinnhold samt muligheter for å delta i medienes offentlighet (ytringsfrihet og mangfold av stemmer) på tvers av sosiale og geografiske skiller (NOU, 2017:7; NOU 2010:14). Samtidig skal staten bidra til å beskytte barn og ungdommer fra mediebruk og medieinnhold som kan være skadelig for dem (se NOU 2021:3). Statlige mediestøtteordninger og ulike former for reguleringer utformes med tanke på at mediene skal oppfylle disse målene.

I Norge er det, i motsetning til USA og mange andre land, mindre polarisert mediebruk. Det innebærer at vi har mange medier som har høy oppslutning i befolkning generelt, og ikke minst på tvers av politiske skillelinjer. VG.no er blant de norske nyhetsmediene som i like stor grad når ut til folk på høyre og venstresiden politisk (Fletcher, 2017). Videre har Norge en allmennkringkaster i NRK (og TV2) som har stor oppslutning i befolkningen. I 2019 valgte hele 89 prosent av befolkningen daglig ett eller flere av NRKs tilbud (NRK, 2020).

NRK er også den største leverandøren av medieinnhold på norsk (og samisk) til barn og ungdommer. De leverer også et bredt ikke-kommersielt tilbud til barn og ungdom på flere medieplattformer.

Ifølge NRK-plakaten² så skal «NRK fremme barns rett til ytringsfrihet og informasjon, og skjerme barn mot skadelige former for innhold. NRK skal tilby daglige programmer for barn og introdusere barna

² Lenke til NRK-plakaten: <https://www.nrk.no/informasjon/nrk-plakaten-1.12253428>

for, og stimulere til kunnskap, forståelse og bruk av andre medieplattformer.» Et viktig mandat for NRK er at foreldre skal kunne stole på at det er trygt for barna å bruke NRK sine tilbud, og det brukes også betydelige ressurser på egenproduksjon av innhold på norsk (og noe på samisk).

Videre kjennetegnes det norske mediesystemet av et stort utvalg av aviser spredt utover hele landet og på ulike nivåer (lokale, regionale, nasjonale) eller meninger (f.eks. aviser som Klassekampen og Dagen). På tross av avisdød i mange land, har norske aviser klart overgangen til digitale plattformer ganske bra. I 2019 hadde 73 prosent lest aviser på nett eller papir på en gjennomsnittsdag. VG.no var den mest leste med 63 prosent av befolkningen som lesere en gjennomsnittsdag (Schiro, 2020). Betalingsvilligheten for digitale aviser i Norge er antakelig høyest i verden (Fletcher, 2020; Newman et al. 2020). Også i avisene har det over flere år blitt satset på innhold som skal rekruttere unge lesere, som f.eks. Aftenposten junior, egne sider for barn og ungdommer, ungdomsredaksjoner o.l. (Elvestad og Fogt, 2010).

Denne mediesituasjonen er med på å gi foreldrene i Norge noen muligheter for digitalt foreldreskap som skiller seg fra land hvor medietilbudet er mer begrenset, polarisert, kommersialisert og hvor de har færre tilbud for barn og ungdom.

Et annet trekk ved det norske samfunnet, som vi mener det er relevant å trekke inn når det gjelder digitalt foreldreskap, er *tillit*. I mange sammenhenger blir den høye tilliten trukket frem som et gode for det norske samfunnet (Wollebæk og Seggaard, 2011). Nordmenn og nordiske borgere har generelt stor tillit til ulike politiske institusjoner sammenliknet med andre europeere (Kleven, 2016). I 2019 oppga 90 prosent (15 år +) at NRK oppfyller sin målsetting om å tilby troverdige nyheter, informasjon og dokumentarer godt eller meget godt (Sørum, 2020). Tilliten til andre mennesker er også høyere i Norge enn i de fleste andre land. 72 prosent av den norske befolkningen mener folk flest er til å stole på (World Value Survey, 2020). Denne tilliten mellom mennesker og til institusjoner spiller også en rolle for måten foreldre utøver foreldreskap på. Tillit til institusjoner som nyhetsmedier, politiske myndigheter, politi osv. vil ha betydning for hvem foreldrene lytter til når de søker råd om hvordan de skal oppdra sine barn. Tillit til andre mennesker påvirker sosiale relasjoner,

og kan påvirke hvordan både foreldre og barna deres er sosiale på nett.

Norske foreldre oppdrar barn i medierike omgivelser, også når det gjelder medietilbud til barn. De har i stor grad medier de har tillit til, de har høy tillit til institusjoner og til folk flest. Kan dette bety at norske foreldre er mindre kritiske til barnas mediebruk enn foreldre i andre land? Og at de er mindre kritiske til hva de deler av informasjon om seg selv og barna på internett? Dette er noen av spørsmålene vi vil se nærmere på i denne rapporten.

Sosioøkonomiske forskjeller mellom foreldre

I tillegg til at digitalt foreldreskap påvirkes av et lands mediesystem, er det også sosiale og økonomiske forskjeller mellom foreldre. Ikke alle foreldre abonnerer på aviser, har tillit til mediene, eller har gode kunnskaper om digitale medier. Flere har pekt på hvordan foreldre og sosiale forskjeller mellom familier ser ut til å få større betydning for barns digitale muligheter og digitale fremtid (Elvestad, 2019; Livingstone og Blum-Ross, 2020). Selv om Norge er et land der tilgangen til medieteknologien er høy, kan foreldres økonomiske situasjon ha betydning for om barna får ha egen mobil, får de nyeste spillene eller andre medietilbud.

Foreldrenes ressurser i form av det Bourdieu (2001) har omtalt som sosial og kulturell kapital, kan også forklare forskjeller i barnas digitale kompetanse og muligheter. Foreldre med høy utdanning og som selv har mye digital kompetanse, vil ha andre forutsetninger for å følge opp barnet sitt, enn foreldre med lavere utdanning og mindre egen erfaring med digitale medier. For eksempel har foreldres bruk av nyhetsmedier og det at familiene snakker om nyheter og politikk hjemme betydning for barnas politiske sosialisering (Shehata & Amnå, 2017). Nyere studier har vist at foreldrenes rolle ikke viskes ut ved at barna og foreldrene har flyttet mediebruken til mobile enheter (Edgerly m.fl. 2017).

Den enorme tilgangen på medier og medieinnhold gjør at det å velge «riktig» blir viktigere, og i slike valg er foreldrene (bevisst og ubevisst) viktig for barna, og dermed også deres muligheter. I flere studier av barn på nett, er det noen som peker seg ut som særlig sårbare (Livingstone, Görzig & Ólafsson, 2011; Robert, Suelves, Armayones &

Ashley, 2015; Staksrud, 2013; Stice, Spangler & Agras, 2001; Wolak, Mitchell & Finkelhor, 2003). Det er flere forhold som kan forklare hvilke barn som er mest utsatt for negative opplevelser på nett, manglende ferdigheter til å navigere i digitale medier mm., men hvilke foreldre de har og hvilken form for digitalt foreldreskap disse velger vil spille en rolle.

I denne rapporten er vi opptatt av foreldrenes bekymringer knyttet til barnas digitale mediebruk og foreldrenes tilgang til og egen bruk av digitale medier.

Rapporten fokuserer på følgende hovedområder:

- Foreldrenes bekymringer knyttet til eget barns nettbruk.
- Foreldrenes egen bruk av og kunnskap om digitale medier.
- Foreldrenes forhold til nyheter og informasjon
- Foreldres kunnskaper om egne barns risikoerfaringer på nett.
- Foreldres deling av bilder og filmer av barna (sharenting).
- Digitale oppdragelsesstrategier blant norske foreldre.

DATA OG METODE

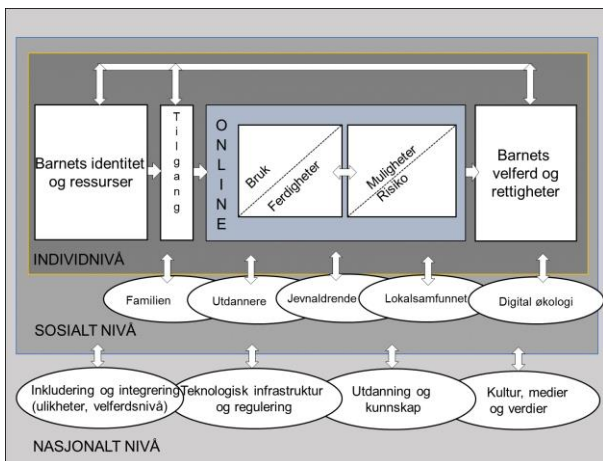
Denne rapporten presenterer noen overordnede resultater om norske foreldres kunnskap om, og holdninger til, egne barns bruk av digitale medier. Rapporten kombinerer resultater fra to forskningsprosjekter, et kvantitativt og et kvalitativt.

Kvantitativ studie: EU Kids Online

Resultatene er endel av en paneuropeisk studie utviklet og gjennomført av forskernettverket i prosjektet *EU Kids Online*.

EU Kids Online er et tverrfaglig internasjonalt forskningsnettverk som forsker på barn og unges bruk av nye medier og risiko og muligheter knyttet til denne bruken. Nettverket har eksistert siden 2006 og har nasjonale team i nesten alle europeiske land. Nettverket har også søsterprosjekter i andre deler av verden, og samarbeider med Unicef.

EU Kids Online forsker på risiko og muligheter ved barn og unges nettbruk fra et bredt vitenskapelig felt. Forskerne i prosjektet kommer fra mange ulike fagdisipliner, slik som psykologi, pedagogikk, statsvitenskap, medievitenskap, sosiologi, historie, sosialantropologi og medisin. Som et resultat jobber prosjektet ut fra en analytisk modell som ser på variabler både på individnivå, sosialt nivå og nasjonalt nivå (Livingstone, Mascheroni, et al., 2017). Modellen under viser hvordan prosjektet jobber med ulike variabler og hvordan vi ser forholdet mellom disse.

For en gjennomgang av den europeiske forskningen på området de siste 20 årene og hvordan denne har utviklet seg, samt en gjennomgang av EU Kids Online analysemodell se Livingstone, S., Mascheroni, G., & Staksrud, E. (2017). European research on children's internet use: Assessing the past, anticipating the future. *New Media & Society*, s. 1-20.

<https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1461444816685930>

Pre-print versjon som kan lastes ned gratis finnes her: <http://eprints.lse.ac.uk/68516/>

I tillegg til forskning på feltet jobber EU Kids Online med formidling av funn og anbefalinger til politikere, industri, organisasjoner, lærere, foreldre og ikke minst barn selv.

For mer informasjon om den norske delen av prosjektet, se

<https://www.hf.uio.no/imk/forskning/prosjekter/eu-kids-iv/>.

For mer informasjon om og funn fra den internasjonale delen av prosjektet se www.eukidsonline.net.

Den norske datainnsamlingen ble finansiert gjennom en bevilgning fra Justis- og beredskapsdepartementet med bakgrunn i Prop. 1 S (2016-2017) og Prop. 12 S (2016-2017) Opptappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021) hvor det understrekes et behov for å utvikle mer kunnskap om norske barns håndtering av risiko på internett.

Hovedmålet med undersøkelsen er å styrke kunnskapsgrunnlaget for utviklingen av tiltak som kan styrke barn og unges digitale rettigheter. Spørreskjemaet for 2018-undersøkelsen er basert på en tilsvarende undersøkelse fra 2010, og er ytterligere utviklet av en internasjonal gruppe forskere fra EU Kids-nettverket, ledet av Professor Elisabeth Staksrud ved Institutt for medier og kommunikasjon, Universitetet i Oslo.

I arbeidet med spørreskjemaet ble det også invitert til innspill fra nasjonale og internasjonale aktører som jobber direkte eller indirekte med barn og unge.

I Norge mottok vi innspill fra Senter for IKT i utdanningen, Utdanningsdirektoratet, Redd Barna, Bufdir, Barne- og likestillingsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Ung.no, Medietilsynet, Politidirektoratet, Helsedirektoratet og Mediepedagogene.

I Norge ble feltarbeidet gjennomført av Ipsos Norge. Hovedkontakt i Ipsos har vært Linn Sørensen Holst.

De norske tallene er også sammenliknet med resultater fra andre europeiske land i en egen rapport (Smahel et al., 2020).

Resultatene fra den norske undersøkelsen er også gjenstand for ytterligere analyser og forskning. Denne forskningen tilgjengeliggjøres på nettstedene www.eukidsonline.net og på vår norske prosjektside:

<https://www.hf.uio.no/imk/forskning/prosjekter/eu-kids-iv/rapporter/>

I det følgende er de norske funnene sammenliknet med funn fra vår tidligere undersøkelse fra 2010, slik disse er rapportert i:

Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., and Ólafsson, K. (2010). *Risks and safety on the internet: The perspective of European children. Full findings*. LSE, London: EU Kids Online.

Se www.eukidsonline.net.

Metode

Datainnsamlingen foregikk sommer/høst 2018 med et representativt utvalg barn mellom 9-17 år som har brukt internett de siste tre månedene, samt én av deres foreldre/foresatte.

Barn og foreldre ble rekruttert via et telefonintervju i forkant av undersøkelsen. Selve undersøkelsen ble gjennomført ved besøk hos respondentene, hvor barn og foreldre selv svarte via nettbrett. Barn og foreldre var ikke i samme rom da undersøkelsen ble gjennomført.

Utvalget er på 1001 husstander og inkluderer 1001 foreldre og 1001 barn.

Utvalget har en overvekt av foreldre med høyere utdanning mens foreldre med VGS eller grunnskole som høyeste fullførte utdanning er noe underrepresentert.

Utvalget er vektet på regioner i Norge, på barnets alder og kjønn, samt utdanning til den av foreldrene som deltok i undersøkelsen. Dette vil si at vi tillegger underrepresenterte gruppers svar mer vekt

enn overrepresenterte grupper. Dette gjøres på bakgrunn av informasjonen vi har om befolkningen som helhet.

Digitalt foreldreskap vil naturlig nok være preget av og tilpasset hvilken alder barnet har. **I den kvantitative undersøkelsen har vi bedt foreldrene tenke på et konkret barn – det barnet som sist hadde fødselsdag** – når de har svart på ulike spørsmål knyttet til kunnskap om barnets digitale hverdag.

I vårt utvalg fordeler foreldrene seg i følgende grupper om man ser på alder og kjønn på barnet foreldrene svarer for:

Tabell 1: Prosentandel foreldre i hver gruppe etter kjønn og etter alder på eget barn

Barnet er...	% andel av foreldrene
Gutt	53
Jente	47
9-10 år	21
11-12 år	22
13-14 år	21
15-17 år	36

N: Gutter = 530, Jenter = 499

Tabell 2: Antall deltakere i hver aldersgruppe (barn)

Fødselsår	9-10 år	11-12 år	13-14 år	15-17 år
2000	0	0	0	33
2001	0	0	0	112
2002	0	0	0	104
2003	0	0	0	108
2004	0	0	118	0
2005	0	0	125	0
2006	0	117	0	0
2007	0	97	0	0
2008	100	0	0	0
2009	87	0	0	0
Totalt	187	214	243	357

Fordelingen når det gjelder foreldrene slik disse er rapportert i denne rapporten er som følger:

Vennligst merk: For noen spørsmål vil vi i denne rapporten sammenlikne foreldrenes svar med barnas. I spørreskjemaet for barna er noen

spørsmål bare gitt til barn og ungdom over en viss alder. Disse er delt inn i tre hovedkategorier: 9-10 år, 11-12 år og 13-17 år. Av forskningsetiske grunner er noen spørsmål ikke stilt til den yngste gruppen. Fordi respondentene er rekruttert etter år de er født, og ikke fødselsdato, og for ikke å risikere at de yngste ville få spørsmål de ikke skulle ha, så har alle respondenter født i 2007 blitt regnet som 10 år. Det betyr at noen barn som har fylt 11 år på datainnsamlingstidspunktet rapporteres å tilhøre kategorien 9-10 år. Aldersfordelingen for barna slik denne er rapportert i denne undersøkelsen i tabeller og figurer er som følger:

9-10 (11) år: Barn født 2007 – 2009

11 (12)-15 år: Barn født 2003 – 2006

16-17 år: Ungdom født 2000 – 2002

Når det gjelder utdannings- og inntektsnivå i utvalget er disse kalkulert og gruppert som følger

Tabell 3: Fordeling foreldre i utvalget etter kjønn, alder, utdanningsnivå og inntektsnivå

Kategori		Prosentandel i utvalget
Kjønn foreldre	Mann	51
	Kvinne	49
Alder foreldre	40 år-	18
	41-50 år	67
	51 år+	15
Utdanningsnivå foreldre	Lavt (L-UTD)	39
	Middels (M-UTD)	38
	Høyt (H-UTD)	23
Inntektsnivå familie (husstand)	Lav (L-INT) <600 000	16
	Lav Middels (L-M-INT) 600' - 999'	28
	Høy Middels (H-M-INT) 1000' – 1499'	39
	Høyt (H-INT) 1,5 mill ->	17

Tabell 4: Kategorier for utdannings- og inntektsnivå som rapportert i analysen

Rapportert i analysen	Foreldres fullførte utdanningsnivå	%	
Lavt utdanningsnivå	Ingen fullført utdanning	2	
	Barneskole (første del av obligatorisk utdanning)	4	
	Ungdomsskole (grunnskole, 7-årig folkeskole, framhaldsskole, realskole)	20	
	Vitnemål fra folkehøgskole	2	
	Videregående avsluttende utdanning, allmennfaglige studieretninger	61	
	Videregående avsluttende utdanning, yrkesfaglige studieretninger/ utdanningsprogram	149	
	Forkurs til universitet/høgskole som ikke gir studiepoeng	3	
	Vitnemål fra påbygging til videregående utdanning (fagskoleutdanning, teknisk fagskole)	37	
	Middels utdanningsnivå	Universitet/ høgskole, mindre enn 3 år	74
		Fullført 3-4 årig utdanning fra høgskole	224
Fullført 3-4 årig utdanning fra universitet		97	
Høyt utdanningsnivå	Fullført 5-6 årig utdanning fra høgskole (master, hovedfag)	106	
	Fullført 5-6 årig utdanning fra universitet	174	
	Forskernivå (Doktorgrad, Ph.d.)	37	
Ukjent utdanningsnivå	-	11	

I denne rapporten rapporteres primært resultatene fra de foreldrene som har valgt å svare på spørsmålene i skjemaet. Prosentandelene er derfor regnet ut etter de foreldrene som har svart, mens de som har valgt «vil ikke svare», «vet ikke» eller ikke har svart er holdt utenfor (der dette ikke er oppgitt).

Med mindre annet er oppgitt er alle tallene i grafer og tabeller oppgitt i prosent.

For mer informasjon om metoden benyttet i denne undersøkelsen henvises det til den tekniske rapporten publisert på vår norske prosjektside.

Å kartlegge risiko

I spørreskjemaet benyttet for 2018-undersøkelsen har vi målt de samme risikoene som ble målt i 2010. Vi har i tillegg søkt å kartlegge noen nye områder. I den norske delen av undersøkelsen har vi inkludert spørsmål knyttet til erfaringer med hatytringer på internett, faktorer som kan indikere radikaliserings og ekstremisme, spørsmål knyttet til rollen som tilskuer til mobbing og trakassering av andre på nett (cyberbystanders), samt utvidede spørsmål knyttet til erfaringer med pornografi og seksuelle meldinger på nett (såkalt «sexting»). De fleste av disse spørsmålene er stilt til barna, men for å kunne sammenlikne barnas erfaringer med foreldrenes kunnskap har vi også stilt spørsmål til foreldrene. Spørsmålene til foreldrene har fokusert både på bekymringer og oppfatninger om risiko, og på kunnskap om barnas faktiske risikoerfaringer på nett.

Når vi har definert ulike typer risiko har vi forsøkt å unngå normative føringer. For eksempel har vi valgt å ikke benytte begreper som «mobbing» og «fremmed», men har heller operasjonalisert definisjoner til et mer barnevennlig språk. På denne måten øker også sannsynligheten for at alle barna og ungdommene som har deltatt i undersøkelsen forstår spørsmålene på samme måte. Spørreskjemaene har vært gjenstand for omfattende kognitiv testing, både i 2010 og i 2018 (se for eksempel Bedrosova, Machackova, Dedkova & Smahel, 2017; Ni Bhroin & Middelboe, 2018).

Det er store metodiske og etiske utfordringer knyttet til kartlegging av ubehagelige opplevelser på nettet. Ved å gjennomføre undersøkelsen hjemme hos barna, hvor en intervjuer har vært til stede og har kunnet oppklare spørsmål ved behov, har vi også

kunnet i større grad enn ellers sikre at barn forstår spørsmålene slik de er ment. I tillegg har vi sørget for at:

- Det ble opplyst om at deltakelse var frivillig, og at man når som helst kunne trekke seg fra undersøkelsen uten at dette fikk noen følger for den enkelte. Barnet ga sitt samtykke til å delta i undersøkelsen ved å krysse av for dette i starten av spørreskjemaet.
- Barnet har svart anonymt på alle spørsmål også i forhold til intervjuer og egne foreldre.
- Barnet har vært i et eget rom uten påvirkning fra foreldrene.
- I stedet for å benytte generelle spørsmål har spørsmål knyttet til erfaringer og risiko hatt en bestemt tidsperiode – slik som «sist gang dette skjedde med deg» eller «i løpet av det siste året».
- Barn og ungdom er blitt spurt om bestemte opplevelser hadde plaget dem, uten å anta at en opplevelse automatisk er problematisk eller oppleves som skadelig for alle barn og ungdom. I forlengelsen av dette har man i noen spørsmål også inkludert spørsmål om eventuelle positive reaksjoner og følelser etter hva de fleste vil kunne oppfatte som risikorelatert atferd.
- «Plaget» er gjennomgående definert på følgende måte: «... som plaget deg eller gjorde deg opprørt på noen slags måte (f.eks. fikk deg til å føle ubehag, bli skremt eller føle at du ikke skulle ha sett det)?».
- I den grad det har vært mulig har vi forsøkt å spørre om erfaringer både med den samme risikoen (slik som mobbing) både via internett og utenfor internett/ansikt til ansikt.
- På alle spørsmål har det vært mulig å svare «Vil ikke svare».

For å måle skade benyttes en kombinasjon av hvordan man har følt det etter å ha opplevd en risiko på nettet, og hvor lenge man har hatt denne følelsen. Det vises for øvrig til EU Kids Onlines rapporter fra 2010 for gjennomgang av hvordan risiko og skade er målt (Livingstone, Haddon, Görzig & Ólafsson, 2011a, b).

Spørreskjemaet er oppdatert fra 2010-versjonen for å reflektere nye problemstillinger og risiko. Alle land som deltar i undersøkelsen hadde mulighet for å inkludere en eller flere nye moduler som tar for seg henholdsvis barns erfaringer med hatytringer,

diskriminering og voldelig ekstremisme på nettet, de som ser andre blir mobbet på nettet, såkalte «cyber bystanders», digitalt borgerskap, e-helse, tingenes internett/Internet of Toys (IoT), og erfaringer med pornografi og seksuelt innhold. I den norske undersøkelsen er det inkludert spørsmål fra alle disse kategoriene, også for foreldrene.

Kvalitativ studie: Digitalt foreldreskap

Denne rapporten inneholder også analyser av lengre intervjuer med ti norske familier hvor minst ett av barna er i aldersspennet 5-10. klasse. Intervjuene inngår i forskningsprosjektet Digitalt Foreldreskap. Digitalt foreldreskap-prosjektet er finansiert av Rådet for anvendt medieforskning (RAM), Medietilsynet. Dette er et samarbeidsprosjekt mellom Universitetet i Sørøst-Norge (USN) og Universitetet i Oslo, som er ledet av Professor Eiri Elvestad ved USN/UiO.

I familiene som ble dybdeintervjuet var det fra et til fire barn som deltok, hvorav minst ett barn er i barne- eller ungdomsskolealder. I ni av familiene bor foreldrene sammen, mens en av familiene består av mor og barn. Foreldrenes utdanningsnivå varierer, men i alle familiene har minst en av foreldrene høyere utdanning. Intervjuene ble gjennomført hjemme hos familiene sommer-høst 2019. Intervjuene spilt inn på en lydopptaker og de ble deretter transkribert og anonymisert. Prosjektet er meldt inn til og godkjent av NSD. Det ble innhentet et fritt og informert samtykke fra både barn og foreldre. Familiene ble rekruttert via et informasjonsskjema knyttet til USN, som så ble delt i sosiale medier på ulike plattformer. Noen familier ble også rekruttert gjennom «snøballmetoden».

I denne rapporten brukes analyser og sitater fra intervjuene til å utdype hvordan problemstillinger som belyses gjennom EU Kids Online-undersøkelsen diskuteres i familiene. Funn i disse familieintervjuene gir ikke grunnlag for statistisk generalisering (å si noe om hvor vanlig disse funnene er i familier i Norge mer generelt), men de bidrar til å vise noen av de utfordringene og dilemmaene foreldre står overfor når det gjelder barnas (og egen) digitale mediebruk.

Denne rapporten

Rapporten fokuserer på overordnede resultater knyttet til internetttilgang, bruk, muligheter og risiko og kombinerer innsikter både fra den kvalitative og den kvantitative studien.

Noen av resultatene vil bli sammenlignet med data fra EU Kids Online-undersøkelsen 2010 (Livingstone et al., 2011) for å illustrere hvordan bruken av internett har endret seg blant norske barn over tid. I 2010-undersøkelsen ble data samlet inn på samme måte som i 2018-undersøkelsen – gjennom rekruttering via telefon for aktuelle husstander, og så innsamling av data fra foreldre og barn separat, ansikt til ansikt i respondentenes hjem. For 2010-undersøkelsen er N=1019 barn og N=1019 foreldre. I begge undersøkelsene ble det benyttet digitale løsninger (nettbrett) når man skulle besvare spørreskjemaet. I 2010-undersøkelsen ble den delen av undersøkelsen som ikke omhandlet sensitive tema besvart ved hjelp av et webbasert intervju.

Merk at utvalget i undersøkelsen fra 2010 var 9 – 16 år, mens 2018-undersøkelsen også inkluderer 17-åringene.

Merk at når vi i denne rapporten refererer til «foreldre», «mødre» og «fedre» så inkluderer dette alle typer foresattroller. Dette ble også forklart for deltakerne i prosjektene.

I denne rapporten vil ordet «barn» referere til norske barn i alderen 9-17 år som bruker internett. Å «bruke internett» inkluderer alle tekniske plattformer barna bruker for å koble seg opp til internett, inklusive mobiltelefon, og er uavhengig av hvilket sted de er når de bruker internett.

Det tas forbehold om feil. Rapporten vil bli rettet og oppdatert ved behov.

FORELDRES BEKYMRINGER

Mor: Tanken min er jo egentlig at det er så mye skummelt, at det er så mye dritt her i verden. De [barna] kommer jo til å se det, men da skulle jeg ønske at dem kunne vært forberedt på det og at vi kunne sett det sammen da, eller jobba oss rundt det med dem.

Intervjuer: Ja. Hvordan opplever dere deres rolle? Føler dere at dere er har kompetanse til å hjelpe når de får mareritt eller hvis de spør om noe de har opplevd i mediene?

Far: Nei vi har jo ikke det. Det går jo rett og slett på sunn fornuft og gammel erfaring.

Mor: Og å være der for dem

Far: Å være der for dem rett og slett. Det blir jo det det går på. Vi har jo ikke noe spesialkompetanse i det hele tatt.

En måte å tilnærme seg foreldrenes filosofi bak eller idealer for digitalt foreldreskap er å undersøke hva det er foreldrene er bekymret for når det gjelder barnas bruk av digitale medier. Det er også relevant å sammenligne foreldrenes bekymringer for barna utenfor nett med deres bekymringer knyttet til digital mediebruk. Er det slik at foreldre er mer bekymret for det som kan skje med barna på nett enn de er for at barna skal utsettes for sykdom, farer og negative opplevelser utenfor nett?

I våre undersøkelser uttrykker de fleste foreldre bekymringer. Disse bekymringene er både knyttet til barn og unges digitale liv, og til mer generaliserte og overordnede bekymringer knyttet til barnas erfaringer, atferd eller muligheter for risiko fra eksterne faktorer man har mindre kontroll over. Tabell 5 -

Foreldre med lav utdanning og lav familieinntekt er i større grad bekymret enn foreldre med høy utdanning og høy inntekt.

- 57 prosent av foreldre i familier med lavest inntekt bekymrer seg mye over at andre barn behandler barnet på en sårende eller ekkel måte, mens 41 prosent av foreldrene i familier med høyest inntekt svarte det samme.

- Henholdsvis 50 og 48 prosent av foreldrene med middels og lav utdanning bekymrer seg mye over at andre barn behandler barnet på en sårende eller ekkel måte, mens 40 prosent av foreldrene med høy utdanning svarte det samme.
- **44 prosent av foreldre i familier med lavest inntekt og 24 prosent av foreldrene i familier med høyest inntekt bekymrer seg mye over at barnet kan bli utsatt for hatefulle eller rasistiske meldinger eller aktiviteter.**
- **35 prosent av foreldre med lav utdanning og 28 prosent av foreldrene med høy utdanning bekymrer seg mye over at barnet kan bli utsatt for hatefulle eller rasistiske meldinger eller aktiviteter.**

Når det gjelder de foreldrene som er mye bekymret for at barnet skulle oppleve noe som gjør at barnet får dårlige følelser om seg selv, var det mindre forskjeller mellom foreldre med høy og lav utdanning og mellom foreldre med høy og lav inntekt.

Tabell 8 viser prosentandelen av norske foreldre med barn i aldersgruppen 9-17 år som oppgir at de bekymrer seg *mye* for ulike sider ved barnas generelle og digitale hverdag og atferd. Ser vi på bekymringene under ett er den bekymringen flest oppgir at barnet skal bli skadet i trafikken (62 prosent), etterfulgt av at barnet skal oppleve noe som gjør at de får dårlige følelser om seg selv (57 prosent av foreldrene). Over halvparten av alle foreldre oppgir også at de bekymrer seg mye over barnas digitale tidsbruk, hvorvidt en fremmed skal kontakte barnet på internett (51 prosent) og nesten halvparten (48 prosent) er redd for at barnet skal bli behandlet dårlig av andre barn.

Generelle bekymringer

Tabell 5 viser at 62 prosent av foreldrene bekymrer seg mye for at barnet skal skade seg i trafikken, 41 prosent bekymrer seg mye for hvordan barnet skal klare seg på skolen, 38 prosent bekymrer seg mye for at barnet skal bli offer for kriminalitet, 35 bekymrer seg mye for barnets helse og 13 prosent bekymrer seg mye for om de har nok penger til å ta vare på barnet sitt.

Tabell 5: Foreldres generelle bekymringer

Generelle bekymringer	% andel av foreldrene som sier de bekymrer seg mye
At barnet blir skadet i trafikken	62
Hvordan barnet klarer seg på skolen	41
At barnet blir offer for kriminalitet	38
Barnets helse	35
Om du har nok penger til å ta vare på barnet ditt	13

QL35/QLX9: Når du tenker på barnet ditt, hvilke av disse tingene, om noen, bekymrer du deg mye over? Base: Alle foreldre til barn 9-17 år som har svart på spørsmålene (n=955).

Blant foreldre med høy utdanning og foreldre i familier med høy inntekt er det en vesentlig lavere andel som oppgir at har mye generelle bekymringer, enn foreldre med lav utdanning.

- 71 prosent av foreldre med lavest utdanning bekymrer seg mye for at barnet skal skade seg i trafikken, mens det samme var tilfelle for 46 prosent av foreldrene med høyest utdanning.
- 48 prosent av foreldre med lavest utdanning bekymrer seg mye for hvordan barnet skal klare seg på skolen, mens det samme var tilfelle for 33 prosent av foreldrene med høyest utdanning.
- 42 prosent av foreldre med lavest utdanning bekymrer mye for at barnet skal bli offer for kriminalitet, mens det samme var tilfelle for 30 prosent av foreldrene med høyest utdanning.
- 43 prosent av foreldre med lavest utdanning bekymrer seg mye for barnets helse, mens det samme var tilfelle for 23 prosent av foreldrene med høyest utdanning.
- 20 prosent av foreldre med lavest utdanning bekymrer seg mye for om de har nok penger til å ta vare på barnet sitt. Det samme var tilfelle for seks prosent av foreldrene med høyest utdanning.

Forskjellene mellom foreldre i familier med lav inntekt og foreldre i familier med høy inntekt følger det samme mønsteret som for foreldre med lav og høy utdanning.

- 68 prosent av foreldre i familier med lavest inntekt bekymrer seg mye for at barnet skal skade seg i trafikken, mens det samme var

tilfelle for 59 prosent av foreldrene i familier med høyest inntekt.

- 50 prosent av foreldre i familier med lavest inntekt bekymrer seg mye for hvordan barnet skal klare seg på skolen, mens det samme var tilfelle for 40 prosent av foreldrene i familier med høyest inntekt.
- 42 prosent av foreldre i familier med lavest inntekt bekymrer seg mye for at barnet skal bli offer for kriminalitet, mens det samme var tilfelle for 34 prosent av foreldrene i familier med høyest inntekt.
- 50 prosent av foreldre i familier med lavest inntekt bekymrer seg mye for barnets helse, mens det samme var tilfelle for 28 prosent av foreldrene i familier med høyest inntekt.
- 33 prosent av foreldre i familier med lavest inntekt bekymrer seg mye for om de har nok penger til å ta vare på barnet sitt, mens det samme var tilfelle for fem prosent av foreldrene i familier med høyest inntekt.

Det er mindre forskjeller mellom foreldre til døtre og sønner samt foreldre til de yngste og eldste barna. Størst forskjell mellom foreldre til sønner og døtre finner vi det når det gjaldt bekymringen for hvordan barnet klarer seg på skolen.

- Blant foreldre til døtre er det 36 prosent som er mye bekymret for hvordan barnet klarer seg på skolen, mens det samme er tilfelle for 45 prosent av foreldre til sønner

Foreldre som er mye bekymret for ulike nettrisiko

Tabell 6 viser at den nettrisikoen flest foreldre bekymrer seg mye for er at fremmede kontakter barnet på internett. 51 prosent av foreldrene svarer dette, mens 9 prosent av foreldrene er bekymret for at barnet skal bli rekruttert av ekstremistiske eller fundamentalistiske grupper. Videre er det forskjeller i hvem foreldrene er mest bekymret for (gutter eller jenter) og hvilke foreldre som er mest bekymret.

Foreldre som svarte på spørreskjemaet mens de tenkte på en datter, er mye mer bekymret enn foreldre som svarte i forhold til en sønn for at en fremmed skal kontakte barnet på internett, at barnet skal bli kontaktet av fremmede for seksuelle formål, eksponert for pornografi eller bli bedt om å sende seksuelle bilder/nakenbilder av seg selv til noen.

Tabell 6: Foreldres bekymringer knyttet til nettrisiko

Bekymringer knyttet til risiko på nett	% andel av foreldrene som sier de bekymrer seg mye
At en fremmed kontakter barnet på internett	51
Bli kontaktet av en fremmed for seksuelle formål	40
Bli eksponert for pornografi	36
At barnet ser på upassende materiale på internett	34
Bli bedt om å sende seksuelle bilder/nakenbilder av seg selv til noen	33
Se innhold som oppmuntrer dem til å skade eller såre seg selv	21
Lære å hacke/bli trukket inn i nettkriminalitet	14
Bli rekruttert av ekstremistiske eller fundamentalistiske grupper	9

QL35/QLX9: Når du tenker på barnet ditt, hvilke av disse tingene, om noen, bekymrer du deg mye over? Base: Alle foreldre til barn 9-17 år som har svart på spørsmålene (n=955).

- 41 prosent av foreldrene til døtre og 32 prosent av foreldrene til sønner bekymrer seg mye for at barnet skulle bli eksponert for pornografi.
- 48 prosent av foreldrene til døtre og 33 prosent av foreldrene til sønner bekymrer seg mye for at barnet skal bli kontaktet av en fremmed for seksuelle formål
- 41 prosent av foreldrene til døtre og 25 prosent av foreldrene til sønner bekymrer seg mye for at barnet skal bli bedt om å sende seksuelle bilder/nakenbilder av seg selv til noen
- 9 prosent av foreldrene til døtre og 18 prosent av foreldrene til sønner bekymrer seg mye for at barnet lære å hacke/bli trukket inn i nettkriminalitet
- 32 prosent av foreldrene til døtre og 35 prosent av foreldrene til sønner bekymrer seg mye for at barnet ser på upassende materiale på internett

For de øvrige bekymringene var det mindre kjønnsforskjeller (barnas kjønn).

Foreldre med ulikt utdanningsnivå og familieinntekt bekymrer seg i noe ulik. Foreldre med lavere utdanning og i familier med lavere inntekt har

foreldrene i større grad bekymringer knyttet til all nettrelatert risiko som beskrevet i Tabell 6.

51 prosent av foreldrene svarer dette, mens 9 prosent av foreldrene er bekymret for at barnet skal bli rekruttert av ekstremistiske eller fundamentalistiske grupper. Videre er det forskjeller i hvem foreldrene er mest bekymret for (gutter eller jenter) og hvilke foreldre som er mest bekymret.

56 prosent av foreldre med lavere utdanning og 57 prosent av foreldrene i familier med lav inntekt bekymrer seg mye for at en fremmed skal kontakte barnet på internett, mens det samme var tilfelle for 40 prosent av foreldre med høy utdanning og høy familieinntekt.

- 43 prosent av foreldre med lavere utdanning og 50 prosent av foreldrene i familier med lav inntekt bekymrer seg mye for at barnet blir kontaktet av en fremmed for seksuelle formål, mens det samme var tilfelle for 34 prosent av foreldre med høy utdanning og 33 prosent av foreldrene i familier med høy inntekt.
- 25 prosent av foreldre med lavere utdanning og 22 prosent av foreldrene i familier med lav inntekt bekymrer seg mye for at barnet kan se innhold som oppmuntrer dem til å skade eller såre seg selv, mens det samme var tilfelle for 13 prosent av foreldre med høy utdanning og 15 prosent av foreldrene i familier med høy inntekt.
- 12 prosent av foreldre med lavere utdanning og 14 prosent av foreldrene i familier med lav inntekt bekymrer seg mye for at barnet kan bli rekruttert av ekstremistiske eller fundamentalistiske grupper, mens det samme var tilfelle for 4 prosent av foreldre med høy utdanning og 6 prosent av foreldrene i familier med høy inntekt.
- 20 prosent av foreldre med lavere utdanning og 21 prosent av foreldrene i familier med lav inntekt bekymrer seg mye for at barnet skal lære å hacke/bli trukket inn i nettkriminalitet, enn foreldre med høyere utdanning og familieinntekt, mens det samme var tilfelle for 4 prosent av foreldre med høy utdanning og 11 prosent av foreldrene i familier med høy inntekt.

Foreldre som er mye bekymret for at noen skal skade barnet og for barnets egen risikoatferd

Tabell 7 viser andelen av foreldrene som sier de er mye bekymret for at noen skal skade barnet fysisk eller psykisk.

Tabell 7: Foreldres bekymringer knyttet til potensiell fysisk eller psykisk skade fra andre

Bekymringer om at noen skal skade barnet fysisk eller psykisk	% andel av foreldrene som sier de bekymrer seg mye
Oppleve noe som gjør at barnet mitt får dårlige følelser om seg selv	57
At andre barn behandler barnet på en sårende eller ekkel måte	48
Bli utsatt for hatefulle eller rasistiske meldinger eller aktiviteter	33

QL35/QLX9: Når du tenker på barnet ditt, hvilke av disse tingene, om noen, bekymrer du deg mye over? Base: Alle foreldre til barn 9-17 år som har svart på spørsmålene (n=955).

Foreldre med lav utdanning og lav familieinntekt er i større grad bekymret enn foreldre med høy utdanning og høy inntekt.

- 57 prosent av foreldre i familier med lavest inntekt bekymrer seg mye over at andre barn behandler barnet på en sårende eller ekkel måte, mens 41 prosent av foreldrene i familier med høyest inntekt svarte det samme.
- Henholdsvis 50 og 48 prosent av foreldrene med middels og lav utdanning bekymrer seg mye over at andre barn behandler barnet på en sårende eller ekkel måte, mens 40 prosent av foreldrene med høy utdanning svarte det samme.
- 44 prosent av foreldre i familier med lavest inntekt og 24 prosent av foreldrene i familier med høyest inntekt bekymrer seg mye over at barnet kan bli utsatt for hatefulle eller rasistiske meldinger eller aktiviteter.**
- 35 prosent av foreldre med lav utdanning og 28 prosent av foreldrene med høy utdanning bekymrer seg mye over at barnet kan bli utsatt for hatefulle eller rasistiske meldinger eller aktiviteter.**

Når det gjelder de foreldrene som er mye bekymret for at barnet skulle oppleve noe som gjør at barnet

får dårlige følelser om seg selv, var det mindre forskjeller mellom foreldre med høy og lav utdanning og mellom foreldre med høy og lav inntekt.

Tabell 8: Foreldres bekymringer knyttet til barnets egen risikoatferd

Bekymringer knyttet til barnets egen risikoatferd	% andel av foreldrene som sier de bekymrer seg mye
At barnet avslører personopplysninger på nettet	35
Skade omdømmet sitt enten nå eller i fremtiden	34
At barnet ditt behandler andre barn på en sårende eller ekkel måte	30
At barnet får problemer med politiet	12
Ditt barns seksuelle aktiviteter	10
At barnet drikker for mye alkohol/tar narkotika	8

L35/QLX9: Når du tenker på barnet ditt, hvilke av disse tingene, om noen, bekymrer du deg mye over? Base: Alle foreldre til barn 9-17 år som har svart på spørsmålene (n=955).

Tabellen over viser at kun 8 prosent av foreldrene bekymrer seg for at barnet drikker for mye alkohol/tar narkotika.

- 40 prosent av foreldrene med lav utdanning og 26 prosent av foreldre med høy utdanning bekymrer seg mye for at barnet avslører personopplysninger på nettet.
- 18 prosent av foreldrene med lav utdanning og 5 prosent av foreldre med høy utdanning bekymrer seg mye for at barnet får problemer med politiet.
- 34 prosent av foreldrene med lav utdanning og 26 prosent av foreldre med høy utdanning bekymrer seg mye for at barnet behandler andre barn på en sårende eller ekkel måte.
- Henholdsvis 11 og 10 prosent av foreldrene med middels og lav utdanning bekymrer seg mye for barnets seksuelle aktiviteter. Det samme er tilfellet for 6 prosent av foreldre med høy utdanning.
- Det er mindre tydelige forskjeller mellom foreldre med høy og lav utdanning når det gjelder bekymringen for at barnet skal skade omdømmet sitt enten nå eller i fremtiden.

Det samme mønsteret viser seg når vi ser på forskjeller mellom foreldre i familier med høy og lav inntekt. **Foreldre i lavinntektsfamilier er i større grad bekymret for barnets egen risikoatferd enn foreldre i familier med høy inntekt.**

Foreldres bekymringer vil kunne ha konsekvenser for hvordan de utøver sitt digitale foreldreskap, hvilken type dialog og forhandling som skjer mellom foreldre og barn, og hvordan de setter regler, restriksjoner eller tar opp temaer til samtale. Samtidig viser funnene over at det samlet sett ser ut til at **majoriteten av norske foreldre i større grad bekymrer seg over barn og unges tidsbruk på nett enn for andre typer risiko.** Tidsbruken er også noe som ble trukket frem som et sentralt tema i våre familieintervjuer. Vi har derfor valgt å se nærmere på tidsbruken og hva bekymringen for barnas tidsbruk uttrykker.

Digital tidsbruk bekymrer

Barnas tidsbruk foran datamaskinen og mobilskjermen, såkalt «skjermtid», er en av de største og mest diskuterte bekymringene hos foreldre. Tabellen under viser at henholdsvis 55, 52 og 51 prosent av foreldrene bekymrer seg mye for at barnet bruker mobiltelefonen, dataspill og internett for mye. 73 prosent av foreldrene er mye bekymret for barnets tidsbruk på minst en av disse. Videre bekymrer 26 prosent av foreldrene seg mye for at barnet skal bli sosialt isolert på grunn av teknologibruken sin.

Forskjeller mellom foreldre, med høy og lav utdanning samt foreldre i lavinntekts- og høyinntektsfamilier, når det gjelder bekymringer for barnets tidsbruk på mobiltelefon, dataspill og internett, viser ikke det samme tydelige mønsteret som til de generelle bekymringene over (Tabell 5).

- **38 prosent av foreldre i familier med lavest inntekt bekymrer seg mye for at barnet bruker mobiltelefon for mye, mens det samme var tilfelle for 61 prosent av foreldrene i familier med høyest inntekt.**
- 46 prosent av foreldre i familier med lavest inntekt bekymrer mye for at barnet bruker dataspill for mye, mens det samme var tilfelle for 49 prosent av foreldrene i familier med høyest inntekt.

Tabell 9: Foreldres bekymringer knyttet til barnas digitale tidsbruk

Tidsrelaterte bekymringer	% andel av foreldrene som sier de bekymrer seg mye
Bruke mobiltelefon for mye	55
Bruke internett for mye	52
Bruke dataspill for mye	51
Bruke mobiltelefon, internett og/eller dataspill for mye	73
Bli sosialt isolert på grunn av teknologibruken sin	26

QL35/QLX9: Når du tenker på barnet ditt, hvilke av disse tingene, om noen, bekymrer du deg mye over? Base: Alle foreldre til barn 9-17 år som har svart på spørsmålene (n=955).

- 47 prosent av foreldre i familier med lavest inntekt bekymrer mye for at barnet bruker internett for mye, mens det samme var tilfelle for 53 prosent av foreldrene i familier med høyest inntekt.
- 56 prosent av foreldre med lavest utdanning bekymrer mye for at barnet bruker dataspill for mye, mens det samme var tilfelle for 46 prosent av foreldrene med høyest utdanning.
- 52 prosent av foreldre med lavest utdanning bekymrer mye for at barnet bruker mobiltelefonen for mye, mens det samme var tilfelle for 58 prosent av foreldrene med høyest utdanning.
- 53 prosent av foreldre med lavest utdanning bekymrer mye for at barnet bruker internett for mye, mens det samme var tilfelle for 51 prosent av foreldrene med høyest utdanning.
En høyere andel av foreldre til sønner bekymrer seg mye for at barnet bruker dataspill for mye, mens en høyere andel av foreldre til døtre bekymrer seg for at barnet bruker for mye tid på mobiltelefonen.
- **72 prosent av foreldre til sønner bekymrer seg mye for at barnet bruker dataspill for mye, mens det samme var tilfelle for 27 prosent av foreldrene til døtre.**
- **60 prosent av foreldre til døtre bekymrer seg mye for at barnet bruker mobiltelefonen for mye, mens det samme var tilfelle for 53 prosent av foreldrene til sønner.**

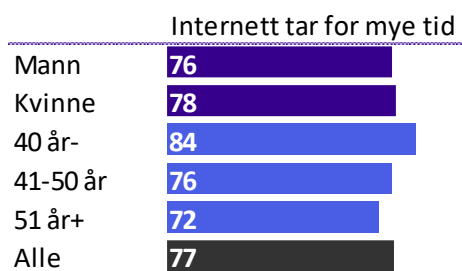
Det var ikke forskjeller mellom foreldre til døtre og sønner når det gjaldt andelen som bekymrer seg mye for at barnet bruker internett for mye.

Videre er det grunn til å påpeke at foreldrene er bekymret ikke bare for barnas tidsbruk, men også for sin egen.

Blant norske foreldre oppgir 3 av 4 at de opplever at internett tar for mye tid (77 prosent).

Figur 1 viser hvordan dette fordeler seg etter alder og kjønn på foreldrene. De yngre foreldrene opplever at internett tar for mye tid i større grad enn de eldre foreldrene. Dette er interessant sett i sammenheng med at de yngre foreldrene oppgir å bruke mindre tid på nett sammenlignet med de eldre foreldrene. Kan dette forklares med at de i større grad opplever at internett tar tid fra andre aktiviteter de føler de heller burde ha gjort? Funnene viser også hvordan mødre i noe større grad enn fedre opplever at internett tar for mye tid.

Figur 1: Foreldres vurdering av egen tidsbruk på internett

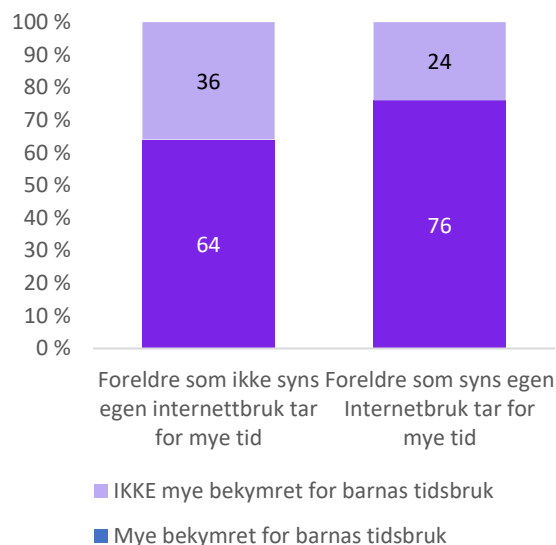

QL3: Hvor uenig eller enig er du i følgende påstander?: internett tar for mye tid. Base: Alle foreldre til barn 9-17 år som har svart på spørsmålet (n=991).

En høyere andel av foreldrene er kritiske til sin egen tidsbruk enn tilfellet er blant barna. Barna selv, svarer i noe mindre grad enn foreldrene at internett tar for mye tid. Når det gjelder *barnas* vurdering av egen tidsbruk svarte jentene oftere enn guttene at internett tar for mye tid. **66 prosent av jentene var enige i påstanden om at internett tar for mye tid, mot 43 prosent av guttene.**

Foreldrene som er enige i at egen internettbruk tar for mye tid, er også i større grad mye bekymret for barnas tid på dataspill, mobil og/eller nett.

Figur 2: Foreldres holdning til egen tidsbruk og bekymring for barnets tidsbruk. Prosentandel.

QL3: Hvor uenig eller enig er du i følgende påstander?: internett tar for mye tid. QLX9: Når du tenker på barnet ditt, hvilke av disse tingene, om noen, bekymrer du deg mye over? Tidsbruk på mobil, nett og dataspill. Base: Alle foreldre til barn 9-17 år som har svart på spørsmålene (n=955).

Figur 2 viser at 64 prosent av de foreldrene som er uenig i at de bruker for mye tid på internett selv er bekymret for barnets tidsbruk på dataspill, mens 76 prosent av de som opplever at de bruker for mye tid på internett er mye bekymret for barnets tidsbruk.

Bekymringer for tidsbruken preger også de samtalene vi har hatt med foreldre og barn i dette prosjektet. Uppfordret kommer alle familiene inn på tidsbruken. Våre ti intervjuer gir selvsagt ikke grunn til generalisering, men det er interessant å merke seg at i de to familiene der det var strengest regulering av barnas tidsbruk på digitale medier, var foreldrene også opptatt av å regulere egen mediebruk. Sitatet under er hentet fra en familie med mor, far og to døtre på barneskolen, hvor foreldrene blant annet hadde innført «mobilhotell» i en boks på kjøkkenet i et forsøk på å verne om familielivet gjennom å regulere tiden de var på mobiltelefonene sine.

Far: ja men det er jo en distraksjon fra her og nå, og fra familielivet så hvis vi ikke har de filtrene ...

Telefon plinger i bakgrunnen (fra mobilhotellet)

Far: ...hvis ikke vi begrenser det så har det potensiale til å invadere hele rommet

I likhet med faren i familien over, er det flere av familiene som opplever tidsbruken som invaderende i familielivet, og som noe de prøver å regulere. Bekymringen for tid representerer dermed også noe annet enn selve tiden. Man er redd for at tid brukt på digitale medier skal forskyve eller stå i veien for tid brukt på andre viktige ting – slik som familieliv og sosialisering, søvn, skolearbeid og fysisk aktivitet. En av mødre i våre intervjuer forteller om hvordan hun forsøker å regulere tidsbruken de fire sønnene på 11-18 år bruker på nett gjennom uka og etter alder på sønnene, og hvordan de forsøker å få til analog tid i ferier i helger. **Den digitale medieteknologien blir invaderende og oppleves som krevende for foreldrene å regulere.**

Samtidig viser tidlige forskning at barn og unges bruk av internett er sofistikert og ofte inneholder mange ulike aktiviteter for sosialisering, læring og underholdning. «Skjermtid» blir derfor et vanskelig konsept å måle, og for foreldrene kan det være enda vanskeligere å vite om det barna driver med av skjermtid er bra eller dårlig for barnet på kort og lang sikt. Mens moren i familien med tre døtre i alderen 9-14 år sier at: «... jeg vil ikke at mine barn ee sitter og venter på at likes tikker inn det er ikke

sånn de skal bruke tiden sin», så er datteren på 14 år ganske uenig i foreldrenes tidsrestriksjoner og at dette er unyttig eller bekymringsfull tidsbruk.

Datter 14 år (i familie med mor, far og 3 døtre 9-14 år): de forstår ikke at man faktisk er sosial på sosiale medier SOSIALEmedier, fordi de tenker at det er bedre at vi er ute og med folk...

Dette eksemplet illustrerer et sentralt dilemma for digitalt foreldreskap. På den ene siden opplever foreldre at barna har vanskelig for å løsrive seg fra digitale medieplattformer. De opplever at barnas digitale mediebruk tar tid fra andre viktige aktiviteter (idrett, skole, lek ute mm.) og flere av foreldrene i familieintervjuene pekte også på at barna fikk negative reaksjoner relatert til nettbruken, f.eks. at de ble irritable av å spille «for mye» eller av å ikke kunne få spille så mye de ville. På den andre siden er (de fleste) foreldrene klar over at mye av barnas sosiale liv er flyttet over på digitale plattformer og at ferdigheter barna tilegner seg på nett kan være viktig for dem og deres muligheter i fremtiden.

FORELDRES EGEN TILGANG TIL OG BRUK AV INTERNETT

Foreldres muligheter for digitalt foreldreskap er avhengig av deres tilgang til, og egen bruk av digitale medier. Norge er et land hvor de fleste har tilgang til og bruker internett. Dette gjelder både barn og foreldre. Det er derimot forskjeller både i tilgangen til medieteknologi (hvilke medier en har eller har råd til å kjøpe) og i hvilken grad foreldre har ferdigheter eller kompetanse i å bruke digitale medier. I dette kapitlet skal vi se litt nærmere på foreldres egen bruk og erfaringer med nettet og hvordan dette er sammenliknet med barnas bruk. Vi vil også diskutere betydningen av sosiale forskjeller (familieøkonomi og foreldrenes utdanningsnivå) når det gjelder barns bruk av digitale medier.

Tilgang til og daglig bruk av internett

96 prosent av foreldrene svarer at de har brukt internett «i mange år», mens 3 prosent sier de har brukt det i noen år. **92 prosent sier de er på nett flere ganger om dagen**, 7 prosent sier de er på nett daglig eller nesten daglig og 1 prosent sier de er på nett sjeldnere. 95 prosent av foreldrene svarer at de daglig eller nesten daglig er på internett gjennom en mobiltelefon, en av fire (76 prosent) via en stasjonær eller bærbar datamaskin, mens henholdsvis 38 og 37 prosent bruker daglig eller nesten daglig nettbrett og har nett-tilgang via en TV.

Foreldrene oppgir i gjennomsnitt at de har 2.8 enheter de kan bruke for å knytte seg til nettet. Dette er høyere enn for barna som i gjennomsnitt oppga å ha 2.5 enheter de kan benytte.

- 18 prosent av foreldrene bruker et nettbrett flere ganger daglig eller hele tiden.

Andelen barn som kan koble seg internett ved hjelp av eget utstyr er også høy.

- 96 prosent av barna har egen mobiltelefon med nettilgang. Bare 2 prosent av barna oppgir at de ikke har egen mobiltelefon, mens 1 prosent ville ikke svare på dette spørsmålet.
- 43 prosent av barna oppgir å ha en egen TV med nettilgang.

- 48 prosent av barna har en egen spillkonsoll.
- 56 prosent har eget nettbrett.
- 64 prosent har egen PC (bærbar og/eller stasjonær).
- For de yngste er nettbrett (49 prosent) vanligere enn PC (17 prosent).

Figur 31 viser at 8 prosent av foreldrene bruker et nettbrett flere ganger daglig eller hele tiden.

Andelen barn som kan koble seg internett ved hjelp av eget utstyr er også høy.

- **96 prosent av barna har egen mobiltelefon med nettilgang.** Bare 2 prosent av barna oppgir at de ikke har egen mobiltelefon, mens 1 prosent ville ikke svare på dette spørsmålet.
- 43 prosent av barna oppgir å ha en egen TV med nettilgang.
- 48 prosent av barna har en egen spillkonsoll.
- 56 prosent har eget nettbrett.
- 64 prosent har egen PC (bærbar og/eller stasjonær).
- For de yngste er nettbrett (49 prosent) vanligere enn PC (17 prosent).

Figur 3 viser andelen foreldrene som er på nett daglig eller nesten daglig via en mobiltelefon eller datamaskin etter foreldrenes kjønn, alder, utdanningsnivå, familieinntekt, samt kjønn og alder på eget barn. Som vi ser er det flest av foreldrene som er på nett daglig via mobiltelefon. Andelen som er daglig på nett med en mobiltelefon er høyest blant de med høy inntekt og de med høy utdanning. Det samme gjelder for de som er daglig på nett på datamaskin.

- 88 prosent av foreldrene er på nett på mobilen flere ganger daglig eller hele tiden.
- 46 prosent av foreldrene bruker en datamaskin til å være på nett flere ganger daglig eller hele tiden.

- 18 prosent av foreldrene bruker et nettbrett flere ganger daglig eller hele tiden.

Andelen barn som kan koble seg internett ved hjelp av eget utstyr er også høy.

- 96 prosent av barna har egen mobiltelefon med nettilgang. Bare 2 prosent av barna oppgir at de ikke har egen mobiltelefon, mens 1 prosent ville ikke svare på dette spørsmålet.
- 43 prosent av barna oppgir å ha en egen TV med nettilgang.
- 48 prosent av barna har en egen spillkonsoll.
- 56 prosent har eget nettbrett.
- 64 prosent har egen PC (bærbar og/eller stasjonær).
- For de yngste er nettbrett (49 prosent) vanligere enn PC (17 prosent).

Figur 3: Andel av foreldrene som minst daglig bruker internett via mobil og datamaskin etter demografiske variabler.

	En mobiltelefon	En stasjonær datamaskin, bærbar PC eller reisedatamaskin
Mann	94	79
Kvinne	97	73
40 år-	95	62
41-50 år	98	80
51 år+	88	75
L-UTD	93	63
M-UTD	97	84
H-UTD	99	92
L-INT	91	56
LM-INT	95	78
HM-INT	95	81
H-INT	100	91
Barnet er...		
Gutt	94	79
Jente	96	74
9-10 år	98	75
11-12 år	90	67
13-14 år	97	78
15-17 år	96	82
Alle	95	76

QL7: Hvor ofte går du på nett eller bruker internett med følgende enheter? Alle foreldre til barn som bruker internett 9-17 år (n=1001).

Foreldrene bruker både mobiltelefoner og datamaskiner med nettilkobling oftere enn barna. 85 prosent av barna i undersøkelsen oppgir at de daglig brukte mobiltelefonen for å koble seg til internett, mens 95 prosent av foreldrene svarte det samme. Mens 46 prosent av barna brukte datamaskin/PC daglig, var det hele 76 prosent av foreldrene som svarte det samme.

Det er store kjønnsforskjeller når det gjelder daglig tilgang til nettet via spillkonsoller – 45 prosent av guttene mot 6 prosent av jentene oppgir å bruke spillkonsoller for nettilgang daglig. Til sammenlikning er det bare litt over 3 prosent av foreldrene som oppgir det samme.

Økonomiske hindringer for nettbruk

De fleste foreldre oppgir at de har god tilgang til internett, og det er relativt få (6 prosent) som oppgir at de finner internett for vanskelig å bruke.

Samtidig er det en del som uttrykker at det finnes begrensninger som påvirker bruken negativt. For eksempel uttrykker majoriteten av foreldre at det er økonomiske sider ved nettbruken som kan være problematisk. Andelen av foreldrene som synes det er for dyrt med ulike medier og nettilgang øker jo lavere husstandsinntekt familien har.

- Syv prosent mener at internett ikke gir dem det de ønsker eller trenger. 81 prosent av foreldrene, og 90 prosent av foreldre med lave inntekter, oppgir at enhetene som benyttes for å få tilgang til internett, slik som mobiltelefon, datamaskin og nettbrett, er for dyre. 44 prosent av de med lavest inntekt mot 18 prosent av de i den høyeste inntektsgruppen sier seg svært enig i at enhetene er for dyre.
- 63 prosent totalt, og 72 prosent av de med lave inntekter mener at det er for dyrt å betale for internett og data. 33 prosent av de med lavest inntekt mot 12 prosent av de i den høyeste inntektsgruppen sier seg svært enig i at det er for dyrt å betale for internett.
- En av fem (20 prosent) oppgir at det ikke er signal, eller at det er dårlig dekning der de bor. Dette gjelder i mindre grad de med høy utdanning (11 prosent) enn de med lav utdanning (24 prosent).

Som beskrevet i forrige kapittel uttrykker 12 prosent av foreldre at de bekymrer seg mye over om de har

nok penger til å ta vare på barnet. Familier med de laveste inntektene er i større grad mye bekymret for dette. De som er mye bekymret er også i mye større grad enig i at enheter som mobiltelefon, datamaskiner og nettbrett er for dyre enn familier med høyere inntekter.

- **40 prosent av foreldrene i den laveste inntektskategorien svarte at de bekymrer seg mye for om de har råd til å ta seg av barnet sitt**, mens det samme var tilfelle for en lavere andel i de andre gruppene og lavest i høyinntektsgruppen (5 prosent).
- Blant de foreldrene som bekymrer seg mye for om de har nok penger til å ta vare på barnet, er det 44 prosent som sier at de er svært enig i at enhetene (mobiltelefon, datamaskin, nettbrett) er for dyre, mens det samme var tilfelle for 25 prosent blant de som ikke var så mye bekymret.

Det er med andre ord en tydelig tendens til at **familier med lavere inntekt er noe mer bekymret for den økonomiske situasjonen til barnet generelt og for kostnadene knyttet til digitalt mediebruk spesielt.**

Videre viser tabell 10 at barnas tilgang til medier henger sammen med familieøkonomien og foreldrenes utdanningsnivå. **Barn i familier med høy inntekt har i noe større grad egen mobiltelefon og stasjonær eller bærbar datamaskin enn barn i familier med lavere inntekt. Forskjellene er imidlertid ikke veldig store.**

- 93 prosent av barna i familier med lavest inntekt har egen mobiltelefon, mens 98 prosent av barna i familier med høyest inntekt hadde det sammen.
- Henholdsvis 61 og 64 prosent av barna i familier i de laveste inntektskategoriene har egen datamaskin, sammenlignet med 69 og 68 prosent av barna fra familier i de høyere inntektskategoriene

Mønsteret er mindre tydelig når det gjelder familieøkonomi og eget nettbrett, men det er interessant å merke seg når det gjelder egen spillkonsoll og egen TV, så er det en høyere andel av barna fra lavinntektsfamilier som har dette.

- 64 prosent av barna i familier med lavest inntekt har egen spillkonsoll og 55 prosent av dem har egen TV, mens henholdsvis 44 prosent og 32

prosent av barna i familier med de høyeste inntektene har det samme.

Det kan være ulike forklaringer på dette. De nyeste mobiltelefonene eller en stasjonær spill-PC er dyre, mens en spillkonsoll og en gammel TV kan være et billigere alternativ når barnet vil se film eller vil spille.

Hvis vi ser på forskjellene knyttet til familieøkonomi i sammenheng med foreldrenes utdanningsnivå, kan en annen forklaring være at foreldre i familier med høy inntekt og utdanning, er mer restriktive og selektive i forhold til hva slags medier de gir barna sine.

Tabell 10: Barnas tilgang til egne medier etter foreldrenes utdanning og familieøkonomi. Prosentandel som oppga å ha dette.

Foreldrene	Barnet har egen...				
	Mobil	Datamaskin PC e.l.	Nett- brett	Spill- konsoll	TV
H-UTD	98	67	55	46	30
M-UTD	97	72	58	45	42
L-UTD	97	61	60	57	53
H-INT	98	68	62	44	32
HM-INT	98	69	57	49	45
LM-INT	99	61	62	53	46
L-INT	93	64	58	64	55

Barn: op_QB6 Har du noen av disse tingene som du kan gå på nettet med, som er bare din? Base: Barn (n=902 og n=956)

Blant barn med foreldre i de høyeste utdanningsgruppene er det også en lavere andel av barna som har egen spillkonsoll og egen TV. De har også i mindre grad et eget nettbrett.

Vi finner også eksempler på hvordan økonomiske forskjeller kan ha betydning for digitalt foreldreskap i våre familieintervjuer. Sitatet under fra en familie med mor, far og ett barn på barneskolen, viser hvordan tilgangen til, eller hvor ofte foreldre og barn kan bruke ulik teknologi, er avhengig av familiens økonomiske situasjon også i Norge. I denne familien fikk jenta i femte klasse på barneskolen tilgang både til egen mobiltelefon og iPad, og mulighet til å bruke dem nærmest når hun ønsket det. Ifølge foreldrene er økonomi en av grunnene til at de er liberale i forhold til datterens mediebruk. Moren understreker (i sitatet under) at de kan være mer liberale når det gjelder datterens tidsbruk på nett når barna har hver sin mobiltelefon og iPad enn

i familier der flere barn er uten egen mobiltelefon og iPad.

Far: men vi er også liberale på tidsbruk

Intervjuer: mhm

Far: ja, vi har ikke sett noen grunn til å sette noen klare begrensinger egentlig

Intervjuer: mhm så

Mor: også har vi god tilgang her da. for vi har jo hver vår iPad og hver vår telefon. Mens det er jo andre familier som har en iPad på deling. Også er det kanskje fire unger og to voksne som skal bruke samme [iPad] og da blir det ikke veldig mye tid per per pers, så vi har jo tilgangen, den er jo der også du har din egen.

Våre familieintervjuer (som foregikk hjemme hos familiene) **viste også hvordan store forskjeller i hvordan folk bor (størrelse og utforming av leiligheten eller huset), påvirker foreldrenes muligheter for å drive digitalt foreldreskap.** I

Foreldres digitale ferdigheter

Bruk av internett, mobiltelefon og dataspill krever en viss grad av kompetanse. Ikke bare trenger man teknisk kompetanse, men ofte også sosial, kritisk og kreativ kompetanse for å kunne nyttiggjøre seg av alle de mulighetene som ligger i digital teknologi. I Norge bruker vi ofte begrepet *digital dømmekraft* som i denne konteksten defineres som evnen til å mestre sitt digitale liv, og være kritisk og selvstendig i møtet med mediene (Engen, Giæver & Mifsud, 2017; Staksrud, 2017; Vettenranta, 2007). For å utvikle god digital dømmekraft trenger man digitale ferdigheter. Både digital dømmekraft og digitale ferdigheter inkluderer og fordrer flere typer kompetanse og evner, slik som forbrukerkompetanse, evnen til å ytre seg, teknisk brukerkompetanse, samt å være i stand til å delta demokratisk.

Fordi digitale ferdigheter er sentrale for at barn og unge skal kunne nyttiggjøre seg av alle mulighetene som finnes i digitale medier, samt beskytte seg mot eventuell risiko for skade, har vi i undersøkelsen vært opptatt av å se på hvilke digitale ferdigheter ulike grupper av norske barn besitter. For å gjøre

flere av våre familier hadde barna egne rom eller egne kjellerstuer, hvor de kunne ha med seg venner for å spille dataspill, se filmer el. I en av familiene med to sønner på barneskolen var mor og far opptatt av å bygge en kjellerstue der de så for seg at barna kunne samle venner for å spille dataspill of liknende når de ble eldre. De ønsket å kunne følge litt med på hvem barna var venner med og hva de drev med, også når de ble ungdommer. Denne familien var en ressurssterk familie. En familie med mange barn og dårlig råd som bor i en trang leilighet vil ikke ha den samme tilgangen til verken medieteknologi eller rom der barna kan ha venner på besøk for å spille.

Det er relevant å minne om at 13 prosent av foreldrene er bekymret for om de har nok penger til å ta vare på barnet sitt (se Tabell 5 i forrige kapittel). **Å ta vare på barnet sitt kan også handle om å gi dem tilgang til medieteknologi.** Det er viktig å være oppmerksomme på at på tross av at tilgangen til internett er høy i den norske befolkningen, blant både foreldre og barn, så har foreldrene ulike muligheter for å utøve digitalt foreldreskap.

dette har vi introdusert og målt nye typer digitale ferdigheter, for å dekke flest mulig av de områdene som utgjør en samlet digital dømmekraft. Dette inkluderer den digitale ferdighetsskalaen utviklet og validert av Van Deursen, Helsper og Eynon (van Deursen, Helsper & Eynon, 2016) ved Oxford Internet Institute. Dette gjør at vi kan skille mellom ulike typer ferdigheter:

Operative ferdigheter; navigasjonsferdigheter og kritisk vurdering av elektronisk informasjon;

Sosiale ferdigheter, som tillater deg å mestre kommunikasjon og relasjoner med andre på ulike nettplattformer.

Kreative ferdigheter, dvs. evnen til å skape innhold som skal deles online, og ferdigheter for bruk av mobile enheter som smarttelefoner og nettbrett.

Foreldre er sentrale når det gjelder barns læring. Samtidig vet vi at mange barn oppgir at de i mindre grad snakker med foreldrene om egen nettbred, ber og hjelp fra dem, eller har fått hjelp. **I vår undersøkelse oppga bare en av fem av barna (21 prosent) at foreldrene hadde snakket med dem**

om hva de gjorde på internett, mens 46 prosent sa at foreldrene hadde hjulpet dem når noe hadde plaget dem på internett. Bare 19 prosent av barna hadde fortalt foreldrene om noe som har plaget dem på nettet og 13 prosent hadde bedt om hjelp til en situasjon de ikke hadde klart å løse selv (Staksrud & Ólafsson, 2019, s. 67).

Hvorvidt foreldre ønsker og kan hjelpe egne barn med digitale utfordringer, kan påvirkes av flere faktorer, hvor foreldrenes egne ferdigheter er en del av dette. Vi har derfor sett på i hvilken grad foreldrene selv opplever at de har ulik digital kompetanse. De fleste spørsmålene ble også stilt til barna over 11 år.

Nesten tre av fire foreldre (73 prosent), oppgir at de vet mye om å bruke internett, og det er ingen forskjeller mellom fedre og mødre.

Det er flest foreldre i gruppene med høy inntekt og høy utdanning (begge 82 prosent) som oppgir at de vet mye om bruk av internett. Lavest andel finner vi blant de eldste foreldrene (over 50 år) med 60 prosent, og blant de foreldrene med lavest inntekt (61 prosent).

Tekniske ferdigheter

Når det gjelder tekniske ferdigheter er det benyttet tre ulike spørsmål: hvorvidt man vet hvordan man lagrer et bilde man finner på nettet, og hvorvidt man vet hvordan man endrer personverninnstillingene sine, for eksempel på et sosialt nettverk og hvorvidt man vet hvordan man skal bruke et programmeringsspråk. Tabell 11 viser foreldrenes svar etter alder og kjønn.

Tabell 11: Foreldres tekniske ferdigheter, etter alder og kjønn

% som sier det passer ganske bra eller veldig bra	Fedre	Mødre	Alle
Jeg vet hvordan jeg lagrer et bilde som jeg finner på nettet	87	94	91
Jeg vet hvordan jeg endrer personverninnstillingene (f.eks. for et sosialt nettverk)	77	82	80
Jeg vet hvordan jeg bruker et programmeringsspråk(f.eks. Python, C++, Java)	18	13	16

QL8: I hvilken grad passer dette for deg? Base: Alle foreldre til barn 9-17 som bruker internett (n=999)

- 91 prosent av foreldrene vet hvordan de lagrer et bilde som de finner på nett. Andelen som vet dette er høyere blant foreldre med høyest utdanning og høyest familieinntekt.
- Mens 97 prosent av de med høyest inntekt vet hvordan de lagrer et bilde de finner på nett, var det samme tilfelle for 87 prosent av de med lavest inntekt.
- Det er 96 prosent av foreldrene med høy utdanning mot 86 prosent av foreldrene med lavest utdanning som vet hvordan de lagrer et bilde som de finner på nett.
- Tabell 11 viser også at det er kjønnsforskjeller. En større andel av mødre (94 prosent) enn fedre (87 prosent) oppgir at de vet dette.

80 prosent av foreldrene vet hvordan de endrer personverninnstillinger. Også her er andelen som vet dette høyest blant de med høyest utdanning og inntekt. 84 prosent av foreldrene med høy utdanning vet hvordan de endrer personverninnstillingene, mens det samme var tilfelle for 71 prosent av foreldrene med lavest utdanning. **Mødre (82 prosent) vet dette i noe høyere grad enn fedre (77 prosent).**

16 prosent av foreldrene vet hvordan de bruker et programmeringsspråk. Fedre (18 prosent) oppgir at de kan dette i større grad enn mødre (13 prosent).

Ferdigheter og mobiltelefon

En av de aller største endringene siden prosjektets forrige undersøkelse, er den massive distribusjonen av smarttelefoner. Barneundersøkelsen viste hvordan norske barn i gjennomsnitt har høye mobile ferdigheter (i gjennomsnitt 8.8 av 10 ferdigheter), og hele 97 prosent av norske barn vet hvordan de skal installere en app på en mobilenhet. Hvordan er det så med foreldrenes mobile ferdigheter? Som vist i Figur 3 oppgir 95 prosent av foreldrene at de får tilgang til internett daglig gjennom en mobiltelefon. Tabell 12 viser foreldrenes oppgitte mobilferdigheter etter kjønn. Som tabellen viser er det færre mødre enn fedre som sier de vet hvordan de skal følge med på hvor mye det koster å bruke mobilapplikasjoner («apper») og hvordan man kan kjøpe noe i en app.

Tabell 12: Foreldres mobilferdigheter etter kjønn

% som sier det passer ganske bra eller veldig bra	Fedre	Mødre	Alle
Jeg vet hvordan jeg installerer apper på en mobilenhet (f.eks. telefon eller nettbrett)	95	95	94
Jeg vet hvordan jeg skal følge med på hvor mye det koster å bruke mobilapper	77	70	73
Jeg vet hvordan jeg kan kjøpe noe i en app	90	85	88

QL8: I hvilken grad passer dette for deg? Base: Alle foreldre til barn 9-17 som bruker internett (n=999)

Informasjons- og navigasjonsferdigheter

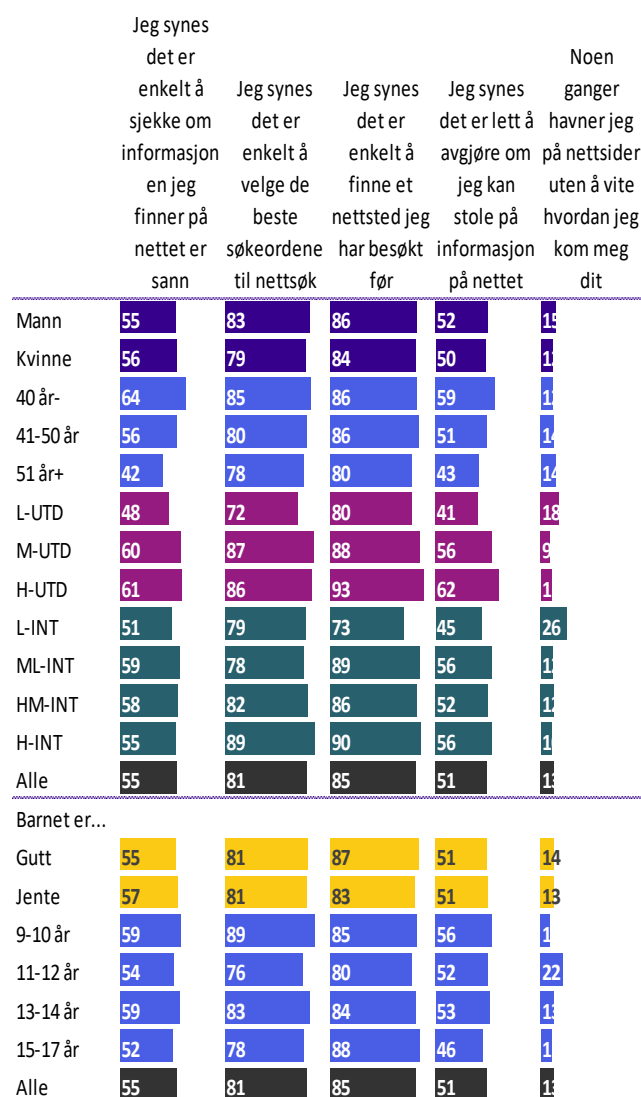
Spørsmål om informasjons- og navigasjonsferdigheter på internett ble også stilt til barna i undersøkelsen. Funnene viste at når det gjelder kritiske ferdigheter, slik som hvorvidt man synes det er enkelt å sjekke om informasjon man finner på nettet er sann og til å stole på, så var det forskjeller mellom kjønnene, både når det gjelder 11-12-åringene, og tenåringene. Guttene oppga i større grad enn jentene at de har slike informasjons- og navigasjonsferdigheter.

Figur 6 viser prosent av foreldrene som har svart «stemmer veldig bra» eller «stemmer ganske bra» på ulike påstander om egne informasjons- og navigasjonsferdigheter på nett.

Bare litt over halvparten (55 prosent) av foreldrene synes det er enkelt å sjekke om informasjonen de finner på nettet er sann.

- De yngste foreldrene (64 prosent) sier i større grad at de synes det er enkelt enn de eldste (42 prosent).
- En større andel av foreldrene med høy og middels utdanning (61 prosent og 60 prosent) enn de med lavest utdanning (48 prosent) synes dette er enkelt.
- Foreldre fra familier i de midtre inntektskategoriene svarer at de synes dette er enkelt i større grad enn de i høyest og lavest inntektsgruppe.

Figur 4: Foreldres informasjons og navigasjonsferdigheter etter kjønn, alder, utdannings- og inntektsnivå og eget barns alder og kjønn.

QL8: I hvilken grad passer dette for deg? (% som sier det passer ganske bra eller veldig bra). Base: Alle foreldre til barn 9-17 som bruker internett (n=999)

81 prosent av foreldrene synes det er enkelt å velge de beste søkeordene til nettsøk, men her er det relativt store forskjeller mellom foreldre. Størst forskjell er det mellom foreldre med lav og høy utdanning. **86 prosent av foreldrene med høy utdanning mot 72 prosent av foreldrene med lavest utdanning synes det er enkelt å velge de beste søkeordene til nettsøk.** Det er også forskjeller mellom foreldre med lav og høyere inntekt. 86 prosent av foreldrene med høy utdanning mot 72 prosent av foreldrene med lav utdanning synes det er enkelt å velge de beste søkeordene til nettsøk. Yngre foreldre og fedre svarer også i høyere grad enn de eldre foreldrene

og mødre at de synes det er enkelt å velge de beste søkeordene.

85 prosent av foreldrene synes det er enkelt å finne et nettsted de har besøkt før.

- **90 prosent av foreldrene med høyest inntekt mot 73 prosent av foreldrene med lavest inntekt synes det er enkelt å finne et nettsted de har besøkt før.**
- 93 prosent av foreldrene med høy utdanning mot 80 prosent av foreldrene med lav utdanning synes det er enkelt å finne et nettsted de har besøkt før.
- Kun 13 prosent av foreldrene svarer at de noen ganger havner på nettsider uten å vite hvordan de kom seg dit, men andelen som svarer dette er høyere blant de med lavest familieinntekt (26 prosent) og lavest utdanning (18 prosent).

Det er også forskjeller mellom foreldre når det gjelder om de synes det er lett å avgjøre om de kan stole på informasjonen på nettet, noe vi skal komme mer tilbake til i kapittelet om foreldrenes forhold til nyheter.

Digital sosial kompetanse

Digitale sosiale ferdigheter er det ferdighetsområdet hvor norske barn (11-17 år) scorer høyest. Barneundersøkelsen viste hvordan den totale gjennomsnittlige scoren på dette området var hele 9,2 (av 10 mulige). Med andre ord, de fleste norske barn opplever at de har gode sosiale ferdigheter på nettet. De oppgir at de vet for eksempel hvilken informasjon de skal dele og ikke dele på nettet (94 prosent svarte at dette passet ganske bra eller veldig bra for å beskrive dem), og de vet hvordan de skal fjerne noen fra kontaktlisten sin om det er behov for det (93 prosent). Figur 7 viser foreldres digitale sosiale kompetanse etter kjønn, alder, utdannings- og inntektsnivå og eget barns alder og kjønn. **De aller fleste norske foreldrene (94 prosent) oppgir at de vet hvilken informasjon de bør og ikke bør dele på nettet.**

- Det er noe færre menn (91 prosent) enn kvinner (97 prosent) oppgir at det vet dette.
- Lavest andel finner vi i gruppen blant de med lavest utdanningsnivå (90), de i familier med lavest inntekt (85 prosent) og blant de yngste foreldrene (89 prosent).

Figur 5: Foreldres digitale sosiale kompetanse etter kjønn, alder, utdannings- og inntektsnivå og eget barns alder og kjønn.

	Jeg vet hvilken informasjon jeg bør og ikke bør dele på nettet	Jeg vet hvordan jeg fjerner folk fra kontaktlisten	Jeg vet når jeg bør og ikke bør dele informasjon på nettet	Jeg vet hvordan jeg skal oppføre meg i forhold til ulike situasjoner på nettet	Jeg vet hvordan jeg endrer hvem jeg deler innhold med
Mann	91	89	83	86	75
Kvinne	97	94	94	92	86
40 år-	89	98	93	95	83
41-50 år	94	91	90	90	81
51 år+	92	88	76	79	74
L-UTD	90	90	82	82	75
M-UTD	97	95	93	94	84
H-UTD	99	92	94	92	84
L-INT	85	89	76	84	77
ML-INT	94	90	89	87	82
HM-INT	95	93	88	91	82
H-INT	97	93	95	93	81
Alle	94	92	88	89	80
Barnet er...					
Gutt	94	91	90	90	81
Jente	93	92	87	88	79
9-10 år	95	96	88	90	82
11-12 år	90	91	83	87	82
13-14 år	92	91	89	90	81
15-17 år	96	91	90	89	78
Alle	94	92	88	89	80

QL8: I hvilken grad passer dette for deg? % som sier det passer ganske bra eller veldig bra. Alle foreldre til barn 9-17 som bruker internett (n=999)

92 prosent av foreldrene vet hvordan de skal fjerne folk fra kontaktlistene, 88 prosent vet når de bør og ikke bør dele informasjon på nettet, 89 prosent vet hvordan de skal oppføre seg i forhold til ulike situasjoner på nettet og 80 prosent vet hvordan de endrer hvem de deler innhold med. Også her finner vi forskjeller som kan relateres til foreldrenes utdanning og familieinntekt.

Foreldrene med høyest utdanning, i familier med høyest familieinntekt, svarer i større grad at de har digital sosial kompetanse enn foreldre med lavere utdanning og foreldre i familier med lavere inntekt. Fedre og de eldste foreldrene oppgir i mindre grad enn mødre og de yngste foreldrene at de har slik kompetanse.

Kreativ kompetanse

Kreativ kompetanse er et begrep som inkluderer i hvilken grad man selv klarer skape og dele digitalt innhold på nett. I EU Kids Online undersøkelsen har man målt kreativ kompetanse ved å spørre om hvorvidt man klarer å lagre, lage, redigere og legge ut ulike typer innhold på internett og gjennom mobiltelefonen.

Kreative ferdigheter regnes som relativt avanserte digitale ferdigheter, og man vil forvente at ikke alle innehar denne kompetansen. Barneundersøkelsen viste at under halvparten av norske barn og ungdom visste hvordan de kan redigere eller foreta enkle endringer i nettinhold som andre har skapt. Færrest var det blant de yngste jentene, hvor bare 16 % oppga at de har slike ferdigheter. Gjennomsnitt for kreative ferdigheter var 6.4 (av 10) for hele barnegruppe. Lavest snitt fikk jenter mellom 11-12 år (5.0). Figur 6 viser hvor mange foreldre som har oppgitt at de behersker ulike kreative ferdigheter etter

kjønn, alder og utdannings- og inntektsnivå. Resultatene viser at **den ferdigheten flest foreldre**

Figur 6: Foreldres digitale kreative ferdigheter etter kjønn, alder og utdannings- og inntektsnivå

	Jeg vet hvordan jeg lager og legger ut video eller musikk	Jeg vet hvordan jeg kan redigere eller foreta enkle endringer i nettinhold som andre har skapt	Jeg vet hvilke ulike typer regler som gjelder for innhold på Internett	Jeg vet hvordan jeg skaper noe nytt fra video eller musikk som jeg finner på nettet	Jeg vet hvordan jeg oppretter en nettside
Mann	62	37	64	29	38
Kvinne	54	23	60	14	20
40 år-	66	33	64	22	33
41-50 år	57	29	61	21	29
51 år+	51	32	63	23	26
L-UTD	52	26	57	21	23
M-UTD	63	30	66	21	34
H-UTD	59	35	66	21	33
VL-INT	63	34	63	29	29
L-INT	57	29	62	23	36
M-INT	55	30	60	19	25
H-INT	64	33	66	21	33
Alle	58	30	62	22	29

QL8: I hvilken grad passer dette for deg? %-andel som sier det passer ganske bra eller veldig bra. Base: Alle foreldre til barn 9-17 som bruker internett (n=999)

oppgir å beherske er «å vite hvilke ulike typer regler som gjelder for innhold på nettet».

- 62 prosent av alle foreldre oppgir at de vet hvordan de skal gjøre dette. Lavest andel finner vi blant de med lav utdanning (57 prosent)
- 58 prosent oppgir at de vet hvordan de skal lagre og legge ut en video eller musikk på nettet
- Bare 1 av 5 (22 prosent) oppgir at de vet hvordan de skal skape noe nytt fra video eller musikk som de finner på nettet. Det er langt flere fedre (29 prosent) enn mødre (14 prosent) som oppgir at de har denne ferdigheten
- 29 prosent vet hvordan de skal opprette en nettside. 38 prosent av fedre oppgir at de kan dette sammenliknet med bare 20 prosent av mødrene
- 30 prosent vet hvordan de skal redigere eller foreta enkle endringer i nettinhold som andre har skapt.
- Det er **betydelige kjønnsforskjeller** – fedre oppgir å ha denne ferdigheten i betydelig større grad enn mødre (37 versus 23 prosent)

Foreldres digitale ferdigheter

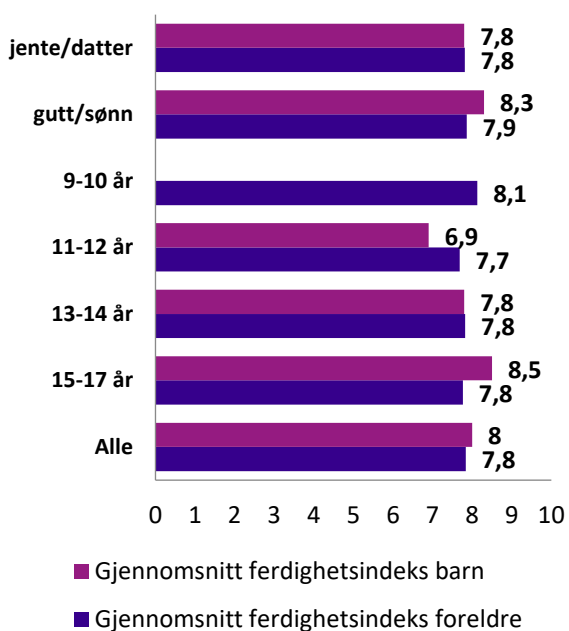
I undersøkelsen har vi spurt om en rekke ulike ferdigheter, slik som sosiale, tekniske og mobile ferdigheter. For å si noe om det overordnede ferdighetsnivået har vi sett på sammenhengen mellom de ulike ferdighetene i form av en gjennomsnittlig ferdighetsindeks regnet ut i form av en skala fra 0-10 poeng. Dess høyere score på skalaen, dess flere ferdigheter besitter man.

Figur 7 sammenlikner foreldre og barns totale digitale ferdighetsscore, etter alder og kjønn på barnet. Merk at i disse spørsmålene ikke ble stilt til 9-10 åringene i barneundersøkelsen.

Som vi ser oppgir barna et noe høyere ferdighetsnivå enn foreldrene når det gjelder de områdene som er målt i denne undersøkelsen. I særlig grad er det de eldste barna som oppgir høyere ferdigheter enn sine foreldre, mens blant de yngste barna scorer foreldrene høyest.

Gutter scorer også høyere enn både foreldre og jenter.

Figur 7: Gjennomsnittlige digitale ferdigheter, barn og foreldre etter alder og kjønn på barnet

QL8: Digitale ferdigheter foreldre. Base: Foreldre til barn 9-17 år.
QE1: Digitale ferdigheter barn. Base: Barn 11-17 år (n=715)

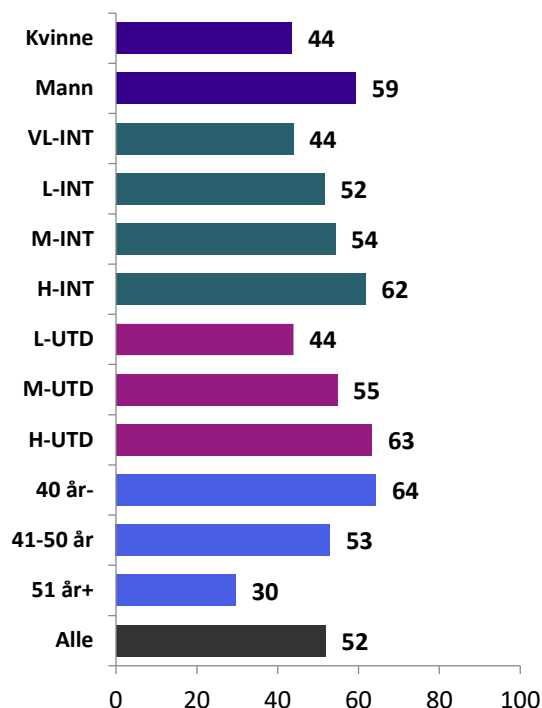
I gjennomsnitt, og som tidligere rapportert for barneundersøkelsen, så scorer norske gutter noe høyere enn jentene, henholdsvis 8,3 for guttene versus 7,8 for jentene. Hva som er årsaken til disse forskjellene kan denne analysen ikke si noe om, men en mulig forklaring er at gutter og jenter får ulike muligheter når det gjelder digitale utfordringer og tilbud. Dette kan igjen gi ulike typer brukermønstre, som kan påvirke ferdighetene.

Andre mulige forklaringer er at skolens arbeid med digital kompetanse skjer på en måte som gir forskjeller mellom kjønnene, eller at gutter i større grad enn jenter opplever mestringfølelse og har selvtillit, og at dette gjenspeiles i hvordan man svarer på spørsmålene i skjemaet.

Det kan altså være at jenter i mindre grad oppgir å ha kunnskap om et område, enn det de i praksis har, men ulikheten kan også ligge i reelle forskjeller.

Samtidig viser tallene fra foreldreundersøkelsen hvordan forskjellen i oppgitte ferdigheter mellom kjønnene ikke bare er blant barna, men også blant foreldrene.

Figur 8: I hvilken grad foreldre mener de vet mer om internett enn eget barn etter demografiske variabler

QL9b: Jeg vet mer om internett enn barnet mitt (I hvilken grad passer dette for deg) N=1001. (foreldre som har svart at dette passer eller passer litt for dem)

Figur 8 viser at 52 prosent av foreldrene mener at påstanden om at de vet mer om internett enn barna sine passer for dem.³ **Fedre opplever i større grad enn mødre at de vet mer enn barna.**

- 59 prosent av fedre og 44 prosent av mødre mener de vet mer om internett enn eget barn

Videre opplever **yngre foreldre, foreldre med høyere utdanning og foreldre i familier med høy inntekt i større grad enn andre foreldre at de vet mer om internett enn barna.**

- 64 prosent av foreldrene 40 år og yngre opplever at de kan mer om internett enn barnet, sammenlignet med 30 prosent av de over 50 år (her er barnas alder en forklaring)
- 63 prosent av de med høyest utdanning mener de vet mer om internett enn eget barn, mens det samme var tilfelle for 44 prosent av de med lavest utdanning.
- 62 prosent av de med høyest familieinntekt mener de vet mer om internett enn eget barn, mens det samme var tilfelle for 44 prosent av de med lavest familieinntekt.

I familieintervjuene ble det snakket en del om bruk av sosiale medieplattformer og hvem i familien som hadde introdusert hvem til nye plattformer og hvem som hadde mest greie på å bruke dem. Det var variasjoner mellom familiene når det gjaldt dette – om det var foreldrene, mor eller far eller barna som introduserte det eller var mest opptatt av å bruke de sosiale medieplattformene. Men en ting vi vil løfte frem her er at **foreldre i flere av familiene synes det var helt greit at de var dårligst på «dette med**

sosiale medier». Sitatet under er hentet fra en far i en familie med mor, far og to tenåringsbarn som brukte ulike sosiale medieplattformer i mye mindre grad enn moren og barna:

Far: det gjør meg ingenting ... jeg er kanskje den som er litt dårligst på det herre her, men jeg klarer meg med den [smarttelefonen] altså. Jeg følger med litt på Facebook. Kanskje noen kompiser legger ut litt ting ... noe fotballoppdateringer, noen sånne typer grupper ... ja... laggreiene deres på Facebook og hvis vi har noe vennearrangement så blir det jo ofte kanskje laga Facebookgruppe

Faren i sitatet over, var åpen på at resten av familien hadde noe å lære ham når det gjaldt Facebook og andre sosiale medier. Dette fant vi også eksempler på blant foreldre i de andre familieintervjuene. I alle familiene vi intervjuet var det minst en av foreldrene som var ganske aktive brukere av sosiale medier. I familien hvor sitatet er hentet fra, bruker moren flere sosiale medieplattformer blant annet for å følge med på hva barna driver med eller kommunisere med dem. I familier der ingen av foreldrene er (kompetente) aktive brukere av sosiale medier, er forståelsen for barnas liv i sosiale i medier mer begrenset. Vi nevner dette avslutningsvis for å vise hvordan foreldrenes tilnærming til ny medieteknologi/nye plattformer varierer på tvers av foreldre og kan få konsekvenser for digitalt foreldreskap og barnas digitale liv.

³ I figuren er ikke «vet ikke»-gruppen med. Hvis «vet ikke» regnes med er det 47 prosent av foreldrene som sier de vet at det vet mer enn barna.

FORELDRES FORHOLD TIL NYHETER OG INFORMASJON

I dette kapitlet vil vi se nærmere på hvordan foreldre i Norges bruk av og tillit til nyheter har betydning for deres digitale foreldreskap. Som vi har sett tidligere i denne rapporten er foreldrene bekymret for mye når det gjelder barnas bruk av digitale medier, men de er i liten grad bekymret for barnas bruk av nettmedier til å søke etter nyheter. **84 prosent av foreldrene lar barna få søke etter nyheter på nett når som helst.** Dette er interessant sett i sammenheng med foreldrenes bekymring for barnas tidsbruk på nett som beskrevet tidligere i denne rapporten og tidligere studier som har vist at mange barn synes at nyheter kan være skremmende (Livingstone m.fl. 2014; Von Feilitzen, 2010). Denne positive holdningen til å søke etter nyheter på nett kan derimot forklares med at nyhetsmedier, og det å følge med på nyheter, blir ansett som viktig i vårt demokratiske samfunn for å tilegne seg politiske kunnskaper og for å skape politisk interesse og engasjement.

Tidligere forskning har vist at foreldre er viktige for barnas politiske sosialisering⁴. Deres forhold til nyheter og politikk i mediene spiller en rolle. Barna ser hvilke nyhetsmedier foreldrene bruker, og hvis foreldrene i tillegg snakker med barna om nyheter og politikk, har flere studier vist at dette har en positiv effekt på barnas nyhetsmediebruk (Edgerly, Thorson, Thorson, Vraga & Bode, 2017) og politisk interesse (Shehata & Amnå, 2017). Studier har også vist at selv om foreldrene i økende grad har flyttet sin nyhetsmediebruk fra TV og papiraviser, har foreldrenes nyhetsmediebruk fortsatt betydning for om og hvilke nyhetsmedier barna bruker (Edgerly m.fl. 2017). Som vi pekte på innledningsvis har også landet foreldrene og barna bor i betydning, fordi ulike land har ulike mediesystemer og mediesituasjoner.

I Norge er tilgangen til og bruken av redaksjonelle nyhetsmedier er svært høy. Særlig skiller den sterke posisjonen (både når det gjelder det høye

antall aviser og den høye andelen avislesere i befolkningen) til avisene i Norge seg fra de fleste land i verden. I 2019 ble det utgitt 218 betalte papiraviser som (i noe ulik grad) også hadde oppdaterte nyhetstjenester på nett (Høst, 2020). Et kjennetegn ved avisstrukturen i Norge er de mange lokalavisene, og at det de siste tiårene har vært en økning lokale fådagersaviser. I tillegg til avisene har først og fremst NRK, men også TV2 viktige posisjoner som nyhetsmedier i Norge.

I 2019 hadde 53 prosent av befolkningen 9-79 år sett nyheter på TV, 44 prosent hadde hørt på nyheter på radio og 73 prosent hadde lest aviser på nett eller papir på en gjennomsnittsdag. NRK er den mest brukte nyhetskilden på TV og radio, mens VG.no er den mest leste nettavisen. På en gjennomsnittsdag i 2019 hadde 63 prosent av befolkningen lest nyheter på VG.no (Schiro, 2020). Mens VG.no har sunket sin leserandel på nett siden 2012, har NRK.no økt og de har i 2019 en andel på 39 prosent som har besøkt dem på nett.

Fra 2018 til 2019 var det en økning i andelen som leser papiraviser (eks. VG, Aftenposten, Klassekampen, Dagens Næringsliv, ulike små og store lokalaviser) enten på papir eller nett. I aldersgruppene 35-44 og 45-54, var det henholdsvis 78 og 76 prosent som på en gjennomsnittsdag leste papiraviser på nett/papir. Inkluderer vi nettaviser som ikke også utgis på papir (bl.a. NRK.no, TV2.no og Nettavisen) var det henholdsvis 83 og 86 prosent i de nevnte aldersgruppene som hadde lest disse (Schiro, 2020). Videre er andelen som oppgir sosiale medier som viktigste nyhetskilde lav i befolkningen. Moe og hans kollegaer (2020) fant at kun 6 prosent oppga at sosiale medier var deres viktigste nyhetskilde. Denne gruppen inkluderte også svært aktive nyhetssøkere som også bruker redaksjonelle nyhetsmedier. På tross av økning i medietilbud har andelen som unngår nyheter ikke steget de siste

⁴ Det finnes mange definisjoner på politisk sosialisering. Kort sagt handler det om prosessen frem til det å kunne defineres som en samfunnsborger som har politiske verdier, holdninger, men også er politisk interessert og engasjert. Sammen med venner, skole, naboer

mfl. spiller familie og foreldre en viktig rolle i barns politiske sosialisering (se mer i Neundorf og Smets, 2017)

tiårene. Det er imidlertid en økning i andelen av lavt utdannede i gruppen av de som unngår nyheter (Karlsen, Beyer & Steen-Johnsen, 2020).

Den store majoriteten av voksne i den norske befolkningen bruker redaksjonelle nyhetsmedier på en gjennomsnittsdag.

Et annet kjennetegn ved den norske befolkningens nyhetsmediebruk er at den er vesentlig mindre polarisert enn i f.eks. USA og Storbritannia. Mens innbyggere på venstresiden og høyresiden i USA i liten grad bruker de samme nyhetsmediene, er bruken av nyhetsmediene i mye mindre grad polarisert i Norge (Elvestad & Phillips, 2018; Fletcher, 2017). Dette innebærer at foreldre i Norge med ulike politiske preferanser i større grad enn for eksempel i USA og Storbritannia leser, hører og ser de samme nyhetene i de samme nyhetsmediene. I Norge har befolkningen også mye høyere tillit til nyhetsmediene generelt enn i USA (Newman, Fletcher, Schulz, Andi & Nielsen, 2020).

Med dette som bakteppe vil vi se nærmere på hvordan norske foreldre til barn i aldersgruppen 9-17 år forholder seg nyhetsmedier og barnas søk etter nyheter på nett.

Foreldrenes holdning til at barn søker etter nyheter på nett

Innledningsvis i denne rapporten viste vi at selv om norske foreldre er bekymret for barnas bruk av digitale medier, er foreldre i Norge i liten grad bekymret for barnas bruk av nettmedier til å søke etter nyheter. Tallene fra vår undersøkelse (se Tabell 13) viser at:

- 84 prosent av foreldrene lar barna få søke etter nyheter på nett når som helst. 12 prosent sier barna kun får lov til dette hvis de spør om lov eller de gjør det sammen med dem, mens henholdsvis 3 prosent og 1 prosent ikke tillater barnet dette eller ikke har bestemt det enda.
- Norske foreldre⁵ er mer positive til å la barna sine søke etter nyheter på nett sammenlignet med foreldre i Estland, Spania og Polen.
- Mens 84 prosent av de norske foreldrene lar barna få søke etter nyheter på nett når som helst, svarte 77 prosent av foreldrene i Estland, 63 prosent av foreldrene i Polen og 59 prosent av foreldrene i Spania det samme.

⁵ Norges tall er her vektet.

Tabell 13: Foreldres holdninger til at barna får søke etter nyheter på nett i Norge, Estland, Polen og Spania etter kjønn på foreldre. Prosentandel

	% av alle foreldre som sier at barna har opplevelser på internett i løpet av det siste året	Barnet mitt kan gjøre dette når som helst	Barnet mitt får kun lov til dette hvis de spør om lov eller de gjør det sammen med meg	Barnet mitt får ikke lov	Jeg har ikke bestemt meg enda om barnet mitt får lov eller ikke
Norge	Menn	83	13	2	2
	Kvinner	86	11	2	1
	Alle*	84	12	3	1
Estland	Menn	76	17	4	4
	Kvinner	88	5	3	3
	Alle	77	16	4	4
Polen	Menn	65	29	2	4
	Kvinner	62	32	4	2
	Alle	63	32	3	3
Spania	Menn	62	22	11	5
	Kvinner	57	28	12	3
	Alle	59	26	12	4

EU Kids Online 2018: QL12f: Når lar du barnet få lov til å gjøre følgende ting på internett? Base: Foreldre. Norge (n=977), Estland (n=993), Polen (n=473) og Spania (n=833).

Barna opplever også at foreldrene er positive til at de bruker digitale medier til å se/høre nyheter:

- 74 prosent av de norske barna sier at de vet at de har lov til å søke etter nyheter på nett når som helst. 5 prosent svarer at de har lov hvis de spør om lov eller har tilsyn, 3 prosent sier de ikke har lov til dette, 16 prosent svarer «vet ikke» og 3 prosent vil ikke svare.
- Sammenligner vi foreldrene og barnas svar så finner vi at 8 prosent av barna svarer at foreldrene deres lar dem lese nyheter på nett når de vil. Foreldrene til de samme barna svarer imidlertid at de (barna) må be om lov først, at de ikke har lov, eller at foreldrene ikke har bestemt seg enda.

Foreldrenes tillit til ulike nyheter og nyhetskilder

Foreldrenes positive holdning til barnas bruk av digitale medier til å få med seg nyheter kan sees i sammenheng med norske foreldres egen bruk og tillit til nyheter og nyhetsmedier. Som nevnt over viser Reuters digital News report⁶ at tilliten til nyhetsmedier er relativt høy i Norge. Den samme studien viser også at andelen voksne som er bekymret for hva som er riktige og falske nyheter på nett er lavere i Norge enn i de fleste andre land (Newman et al., 2020). Vi finner tilsvarende funn blant foreldrene i denne studien.

Figur 9 viser en oversikt over hvordan norske foreldre opplever å kunne stole på nyheter og synes nyhetsmediene gjør en god jobb i å skille fakta og fiksjon.

- 63 prosent av foreldrene tror at de kan stole på de fleste nyhetene mesteparten av tiden.
- 73 prosent av foreldrene tror de kan stole på de fleste nyhetene de velger selv det meste av tiden.
- 75 prosent av foreldrene mener at nyhetsmediene gjør en god jobb med å hjelpe dem å skille mellom fakta og fiksjon

I intervjuene med familiene er det de redaksjonelle nyhetsmediene som blant annet NRK, VG, Dagbladet, TV2 og Aftenposten som særlig trekkes frem som troverdige kilder. Intervjuet under viser hvordan foreldrene til to gutter på barneskolen, både mener man skal være kritiske til NRK, men likevel opplever at dette er en kilde de kan stole på.

Denne høye tilliten til NRK viser seg også i andre studier og senest i (NRK, 2020). Tidligere studier har også vist at vi stoler mer på de mediene vi selv bruker enn medier generelt (se bl.a. Elvestad og Phillips, 2018). Dette stemmer også for foreldrene i denne studien. Mens 63 prosent av foreldrene sier de kan stole på *de fleste nyhetene* mesteparten av tiden, sier 73 prosent av foreldrene at de kan stole på *de fleste nyhetene de velger selv* det meste av tiden.

Intervjuer: for eksempel nyheter, hva slags kilder ville dere regne som gode kilder på informasjon

Far: jeg ville jo tenkt sånn på plussiden ville jo jeg, er jo veldig glad i NRK fordi selv om det på mange måter premissgiverne er staten, så tenker jeg at den er såpass uavhengig politisk også er vel ...

Mor: hvert fall foreløpig

Far: foreløpig er det en kilde til god informasjon også kan du trekke inn og supplere det med ting som skjer rundt omkring i verden og sette det i kontekst også kan du gjøre en vurdering da, om det er innafor det som man kan kalle en troverdig kilde eller ikke

Selv om vi finner at majoriteten av foreldrene viser høy tillit til norske nyhetsmedier og lavere tillit til sosiale mediers jobb med å skille fakta og fiksjon, kan det være grunn til å se litt nærmere på forskjeller mellom foreldrene.

Våre analyser Figur 9 viser at **mødre og de med lavere bruttoinntekt er noe mer kritiske til å stole på de fleste nyheter (både generelt og de de selv velger å lese)** og de mener også i mindre grad at nyhetsmediene gjør en god jobb med å skille mellom fakta og fiksjon, enn fedre og de med høyere inntekt.

- Fedre tror de kan stole på nyhetene i noe større grad enn mødrene. 66 prosent av fedre og 61 prosent av mødre tror de kan stole på de fleste nyhetene mesteparten av tiden, mens 76 prosent av fedre og 71 prosent av mødre tror de kan stole på de fleste nyhetene de selv velger.
- Fedre mener i litt større grad enn mødre at nyhetene gjør en god jobb med å skille mellom fakta og fiksjon. 77 prosent av fedre og 74 prosent av mødre mener nyhetsmediene gjør en god jobb.

⁶ En internasjonal studie gjennomført av mediebruk i 40 land i Europa, USA, Canada, Latin Amerika, Afrika og Asia (Newman et al., 2020).

Figur 9: Foreldrenes tillit til medier etter kjønn, alder, utdanning og inntekt (og barnas alder og kjønn).

	Jeg tror jeg kan stole på de fleste nyhetene mesteparten av tiden	Jeg tror jeg de fleste nyhetene lese eller se det meste av tiden	Nyhetsmediene gjør en god jobb med å hjelpe meg å skille mellom fakta og fiksjon	Sosiale medier gjør en god jobb med å hjelpe meg å skille mellom fakta og fiksjon
Mann	66	76	77	71
Kvinne	61	71	74	71
40 år-	59	74	74	71
41-50 år	65	75	75	71
51 år+	65	68	78	78
L-UTD	64	69	73	76
M-UTD	64	74	73	78
H-UTD	60	80	84	77
L-INT	62	63	73	73
LM-INT	63	70	71	73
HM-INT	60	76	75	71
H-INT	71	80	83	79
Alle	63	73	75	71
Barnet er...				
Gutt	60	70	72	70
Jente	67	77	79	72
9-10 år	62	78	75	71
11-12 år	63	75	73	71
13-14 år	62	70	78	79
15-17 år	66	72	75	71
Alle	63	73	75	71

QLX1a-b: Nå kommer vi til å spørre deg om tillit til nyhetene. QLX2a-b: Hvor uenig eller enig er du i følgende påstander? Base: Foreldre (n=1001). Antallet foreldre som har svart på dette spørsmålet varierer mellom n=974 og n=997

Når vi ser på foreldrenes utdanning viser tallene i figuren at **foreldrene med høyest utdanning i større grad stoler på de mediene de selv velger, og mener at nyhetsmediene gjør en god jobb med å hjelpe dem med å skille mellom fakta og fiksjon.** Forskjeller mellom foreldre i ulike aldersgrupper viser blant annet at de yngre foreldrene skiller mer mellom tilliten de har til nyheter generelt og nyheter de selv velger enn blant de eldre.

- Foreldre med høy utdanning mener i større grad enn foreldre med lavere utdanningsnivå at nyhetsmediene gjør en god jobb med å skille

mellom fiksjon og fakta. 84 prosent av foreldrene med høy utdanning er enig i at mediene gjøre en god jobb, mens 73 prosent av foreldrene med lavere utdanningsnivå mener det samme.

- 60 prosent av foreldrene med høyest utdanning tror de kan stole på de fleste nyhetene mesteparten av tiden, mens det samme var tilfelle for 64 prosent av foreldrene med lavere utdanning.
- 80 prosent av foreldrene med høy utdanning tror de kan stole på nyhetene de selv velger, mens det samme var tilfelle for 74 prosent av de foreldrene med middels utdanning og 69 prosent av de med lav utdanning.
- 84 prosent av foreldrene med høy utdanning mener nyhetsmediene gjør en god jobb med å hjelpe dem med å skille mellom fakta og fiksjon, mens det samme var gjeldende for 73 prosent av foreldrene med lavere utdanning.
- Foreldre med høy utdanning skiller i størst grad mellom tilliten til nyheter generelt og nyheter de velger. I denne gruppen er tilliten til de nyhetene de selv velger 20 prosentpoeng høyere enn for nyheter generelt. For foreldre med middels utdanning er forskjellen på 10 prosentpoeng, mens forskjellen i gruppen med lavest utdanning er på 5 prosentpoeng.

Familiens inntekt kan også forklare noe av forskjellene. **Foreldre i familier med høyere inntekt stoler i større grad på nyhetsmediene og synes de gjør en god jobb med å skille fakta fra fiksjon enn foreldre i familiene med lavere inntekter.**

- 71 prosent av foreldrene i høyinntektsgruppen tror de kan stole på nyhetene mesteparten av tiden, mens mellom 60 og 63 prosent av foreldrene i familier med lavere inntekt mener det samme.
- 80 prosent av foreldrene i høyinntektsgruppen tror de kan stole på de nyhetene de velger selv, mens denne tilliten synker jo lavere inntekt familien har. Blant familier med lavest inntekt tror 63 prosent det samme.
- 83 prosent av foreldrene i høyinntektsgruppen synes mediene gjør en god jobb med å hjelpe dem til å skille mellom fakta og fiksjon, mens dette er tilfelle for mellom 71 og 75 prosent av foreldrene i familier med lavere inntekt.

- Foreldre med lav inntekt skiller i mindre grad mellom tilliten til nyheter generelt og nyhetene de selv velger. I denne gruppen skiller det bare 1 prosentpoeng, mens det for foreldre i familier med høyere inntekt er forskjellen på mellom 7 og 16 prosentpoeng. Forskjellen mellom tillit til nyheter generelt og de nyheten de selv velger er størst i gruppen av foreldre i familier med høy middels inntekt.

Foreldrene oppgir i mye mindre grad enn for nyhetsmediene at sosiale medier hjelper dem med å skille fakta fra fiksjon. Også her er det forskjeller mellom foreldre fra ulike alders-, utdannings- og inntektskategorier.

- **Kun 10 prosent av foreldrene mener sosiale medier gjør en god jobb med å hjelpe dem med å skille mellom fakta og fiksjon.** Den største forskjellen mellom foreldre finner vi blant de med lavest og de med høyest utdanning.
- Mens kun 7 prosent av foreldre med høy utdanning mener sosiale medier gjøre en god jobb med å hjelpe dem med å skille mellom fakta og fiksjon, er det 16 prosent av foreldrene med lavest utdanning som mener det samme.
- Kun 5 prosent av foreldrene i familier med høy inntekt oppgir at sosiale medier gjør en god jobb i å skille mellom fakta og fiksjon, mens 13 prosent av foreldrene i familier med de laveste inntektene mente det samme.
- 8 prosent av de eldste foreldrene (51+) synes sosiale medier gjør en god jobb, mens henholdsvis 11 og 10 prosent av foreldrene i de yngre aldersgruppene mener det samme.

Foreldrenes deling av nyheter

Foreldrenes forhold til nyheter kan også handle om hvorvidt de aktivt forholder seg til nyheter enten gjennom å diskutere nyheter, kommentere på nyheter på nett (likes, kommentarer) eller dele nyheter med andre. Figur 10 (del 1 og del 2) viser at:

- 92 prosent av foreldrene sier de snakker med venner og kollegaer om en nyhetssak i løpet av en gjennomsnittlig uke. 30 prosent av foreldrene sier de snakker med venner og kollegaer på nett like ofte.
- Andelen foreldre som oppgir at de snakker med venner og kollegaer om en nyhetssak i løpet av

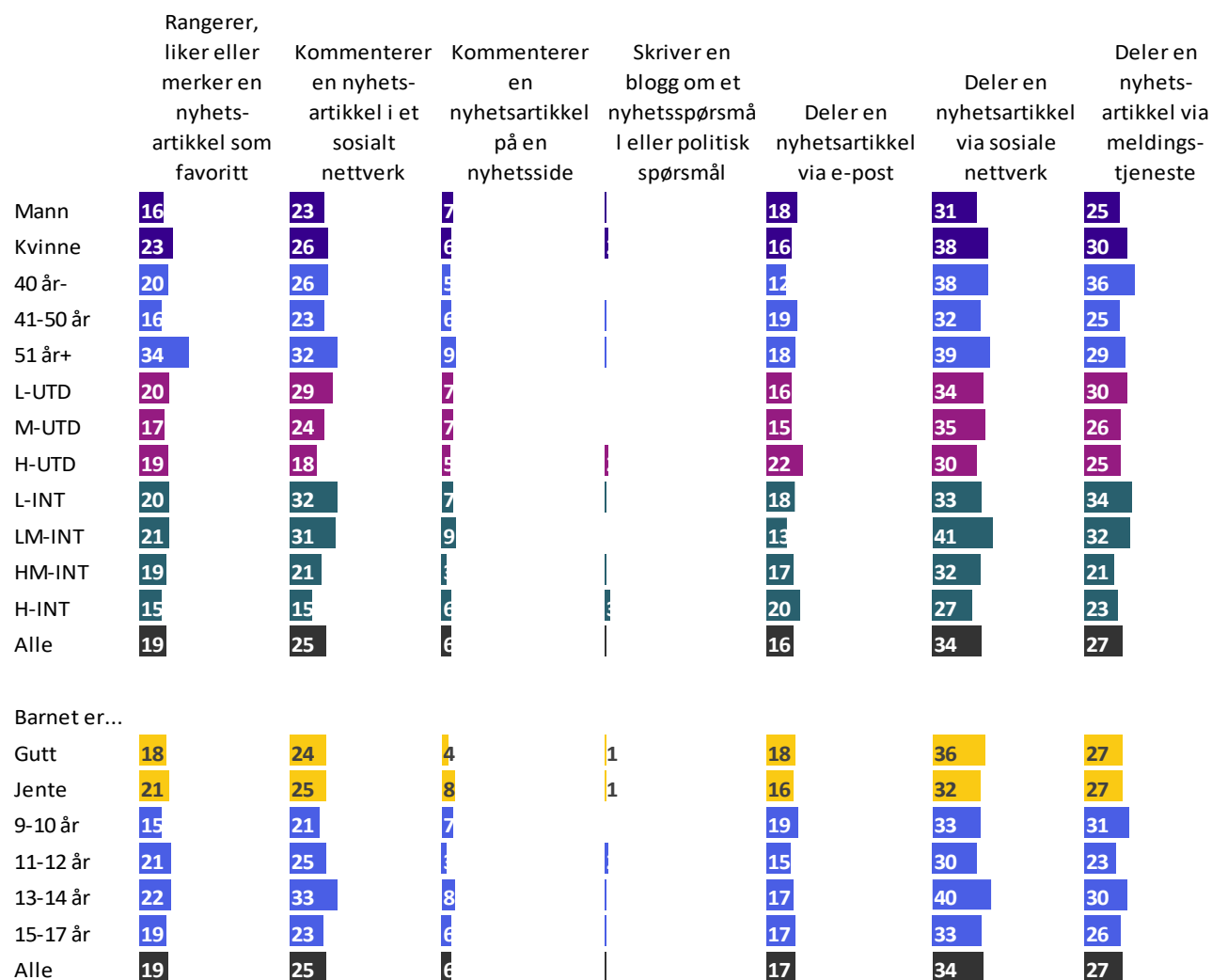
en gjennomsnittsdag er lavest blant foreldrene med lavest inntekt (78 prosent blant de med lavest inntekt og 98 prosent blant de med høyest inntekt) og lavest utdanning (89 prosent blant de med lavest inntekt og 93 prosent blant de med høyest inntekt). Denne forskjellen finner vi ikke blant de som sier de snakker med venner og kollegaer på nett like ofte.

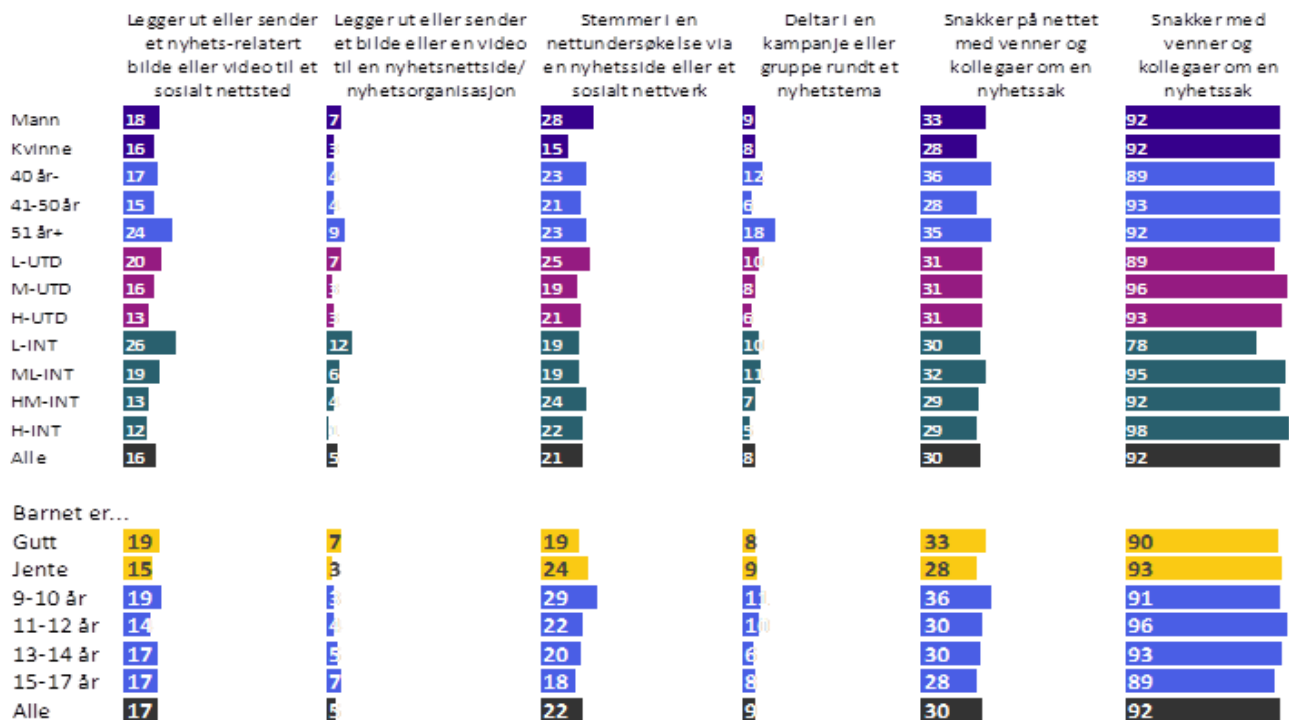
- 25 prosent av foreldrene sier de har kommentert en nyhetsartikkel i et sosialt nettverk (f.eks. Facebook eller Twitter).
- Andelen er høyest blant foreldre med lavest utdanning (29 prosent) og lavest familieinntekt (32 prosent). Mødre (26 prosent) og de eldste foreldrene (32 prosent) oppgir dette i noe større grad enn fedre og de yngre foreldrene.
- 6 prosent av foreldrene oppgir å ha kommentert på en nyhetsartikkel på en nyhetsside
- 16 prosent har lagt ut eller sendt et nyhetsrelatert bilde eller video til et sosialt nettsted. Fedre (18 prosent) gjør dette i større grad enn mødre, og de med lavest familieinntekt (26 prosent) og lavest utdanning (20 prosent) gjør dette i større grad enn de med høyere familieinntekt og utdanning.
- 21 prosent av foreldrene har lagt ut eller sendt et nyhetsrelatert bilde eller video til et sosialt nettsted
- 8 prosent av foreldrene har deltatt i en kampanje eller gruppe rundt et nyhetstema. De eldste foreldrene (18 prosent) gjør det i større grad enn de yngre foreldrene.
- 46 prosent av foreldrene har delt en nyhetsartikkel via e-post, via sosiale nettverk og/eller via meldingstjenester i løpet av en gjennomsnittsuke. 16 prosent deler en nyhet via e-post, 34 prosent deler via sosiale nettverk og 27 prosent deler via meldingstjeneste.
- Av foreldrene er det mødre og de som har mindre tillit til at de kan stole på nyheter som oftest svarer at de deler en nyhetsartikkel enten via e-post, via sosiale nettverk eller via meldingstjenester i løpet av en gjennomsnittsuke (kontrollert for alder og utdanning på den av foreldrene som svarer samt inntekt i familien).
- Det er ikke en signifikant sammenheng mellom foreldres deling av nyheter enten via e-post, via sosiale nettverk eller via meldingstjenester, og hvor ofte barna søker etter nyheter på nett.

Vi kan dessverre ikke si noe om hvorvidt foreldrene som deler nyheter, deler med barna sine. Det er imidlertid grunn til å anta at foreldre som er mer

aktive nyhetsbrukere, også vil være mer engasjerte i å diskutere nyheter og dele dem med familien.

Figur 10: Foreldres deling av nyheter etter kjønn, alder, utdanning, inntekt og barnets alder og kjønn (figuren er delt i to)

QLX3: I løpet av en gjennomsnittlig uke, på hvilken, om noen, av følgende måter deler eller deltar du i nyhetsdekningen? Base: Foreldre/foresatte (n=1001). Antall voksne som har svart på spørsmålene varierte mellom n=962 og n=996.

Barns bruk av nyhetsmedier

Ifølge Norsk mediebarometer leste 20 prosent av norske barn i aldersgruppen 9-12 år, 34 prosent i gruppen 13-15 år og 55 prosent i gruppen 16-19 år en avis på nett eller papir i løpet av en gjennomsnittsdag i 2019 (Schiro, 2020).⁷ En noe lavere andel av norske barn ser nyheter på TV. 12 prosent av norske barn i aldersgruppen 9-12 år, 32 prosent i gruppen 13-15 år og 23 prosent i gruppen 16-19 år ser nyheter på TV i løpet av en gjennomsnittsdag (Schiro, 2020). Medietilsynets undersøkelse Barn og medier fra 2020, der barn har blitt spurt om de leser, hører eller ser nyheter *ofte eller av og til*, viste at majoriteten av 9-18-åringene fikk med seg nyheter ofte eller av og til på en eller flere plattformer (Medietilsynet, 2020a). Denne undersøkelsen viste også hvordan sosiale medier er en viktig plattform for nyhetsmediebruk blant barna.⁸

Tallene over viser at majoriteten av barn i Norge har et forhold til nyheter, men at det er større variasjoner i den jevne bruken av nyhetsmedier generelt, og på de ulike plattformene, når det gjelder å tilegne seg nyheter spesielt. Alder forklarer noe av forskjellene, men det er også store forskjeller innenfor aldersgruppene. I vår barneundersøkelse ble barna spurt hvor ofte de søker etter nyheter på nett. Resultatene viste at:

- 21 prosent av barna har sett etter nyheter på nett «daglig», «flere ganger daglig» eller «nesten hele tiden». Andelen som søker etter nyheter på nett, er vesentlig høyere blant de eldre barna og gutter enn blant de yngre barna og jenter.

Blant barna som aldri eller nesten aldri søker etter nyheter på nett er det en høyere andel som har foreldre med lav utdanning og familier med lavere inntekt.

- Blant barn fra familier i laveste inntektsgruppe er det 62 prosent som aldri eller nesten aldri

⁷ Bruken av nettaviser dominerer i de eldste gruppene, men blant de yngste barna er forskjellen i andelen som har lest aviser på papir (10%) og nett (12%) lavere (Schiro, 2020).

⁸ 87 prosent får med seg nyheter på ulike sosiale medieplattformer, 83 prosent ser nyheter på TV, 65 prosent leser nettaviser, 52 prosent hører på podkast eller radio og kun 38 prosent leser papiraviser (Medietilsynet, 2020 a).

søker etter nyheter på nett, mens det samme var tilfelle for 52 prosent av barna i familier i den høyeste inntektsgruppen.

- Blant barn av foreldre (som svarer) med lavest utdanning, var det 61 prosent som aldri eller nesten aldri søkte etter nyheter på nett, mens det samme var tilfelle for en lavere andel, 49 prosent, blant barn med foreldre i den høyeste utdanningsgruppen.

Sammenlignet med de andre europeiske landene i EU Kids Online-studien, er **andelen norske barn som har søkt etter nyheter på nett rundt gjennomsnittet i Europa, som var på 19 prosent.**

Tyskland hadde den laveste andelen (6 prosent) og Litauen den høyeste andelen (39 prosent) som søkte etter nyheter på nett (Smahel et al., 2020a). Det er ikke helt enkelt å sammenligne barns nyhetsmediebruk på tvers med bakgrunn i denne variabelen, siden det å lete etter nyheter på nett ikke fanger all nyhetsmediebruk. Som vi har pekt på flere steder i denne rapporten, er andelen avislesere i Norge og tilliten til nyhetsmediene relativt høy. I tillegg har allmennkringkasteren NRK høy tillit og et bredt tilbud av nyheter, også for barn. Bruken av nyhetsmedier i skolen er også utbredt. Dette er faktorer som gjør at barn i Norge har god tilgang til nyhetsmedier, også tilpasset dem. Medietilsynets undersøkelse viste at blant 9-12 åringene ser ni av ti på Supernytt (NRK) og over halvparten gjør det ofte (Medietilsynet, 2020a).

I våre intervjuer med familier blir Supernytt og Aftenposten Junior trukket frem i alle intervjuene med familiene med yngre barn (barneskolen). I flere av familiene blir disse kildene trukket frem som trygge, viktige og gode nyhetskilder for barna. Flere av barna forteller også at de ser på Supernytt på skolen. Men i en av familien har foreldrene holdt barna unna Supernytt, ikke fordi de ikke har tillit, men fordi de ville skåne barna for det de opplever som litt for «voksne» nyheter for barna.

Mor (om hvorfor datteren på 11 ikke har fått lov til å se Supernytt): .. vi, jeg reagerte på formen og på nyhetene de tok opp. De viste jo noen av de tilsvarende klippa som de viser på vanlig Dagsrevyen som jeg synes [datter] var for ung til, men vi burde jo kanskje koble de litt på...

Sitatet nederst til venstre får frem hvordan digitalt foreldreskap både kan handle om å beskytte barna fra nyheter som kan være skadelige for barna deres (skape utrygghet ol) og å introdusere dem for en type informasjon som er viktig for at de skal kunne navigere i samfunnet og delta i demokratiske beslutningsprosesser.

Flere av foreldrene i intervjuene har aktive strategier for å få barna til å bli interessert i nyheter. De oppfordrer barna til å få med seg nyheter og de snakker om nyheter hjemme. Foreldrenes egen nyhetsmediebruk har også betydning for barnas forhold til nyheter.

Barna lærer av foreldrenes bruk av nyhetsmedier

Flere studier har vist at barn får med seg hvilke nyhetsmedier foreldrene bruker, og at foreldrenes nyhetsmediebruk fortsatt har betydning for om og hvilke nyhetsmedier barna bruker (se for eksempel Edgerly m.fl. 2017). Barna i våre intervjuer forteller at de også får med seg foreldrenes bruk av radio og TV. En av guttene i familiene vi intervjuet forteller at han har fått med seg at faren som «elsker aviser» har gått over fra papiraviser til nettaviser, mens datteren i en annen familie forteller om hva moren gjør i tillegg til å spille på sin mobil. Denne datteren har fått med seg at foreldrene lese Aftenposten og VG på mobil.

Sønn 14 år: jeg vet eller trodde det [at du er mye på nettaviser] for jeg ser ikke deg lese noe papiraviser lenger og du elsker aviser

Far: ja jada

Sønn 14 år: så da måtte jo du være på nettet

Datter 14 år [om moren sin]: ... hun spiller ikke det [spill] så veldig mye. Hun spiller det mest på helgene også leser de [foreldrene] e-poster også er de på Aftenposten og VG også er de på Facebook også sender de jobb eller mamma sender masse jobb-e-poster

Foreldrenes nyhetsmediebruk har betydning for barnas nyhetssosialisering (hvilke nyhetsmedier de foretrekker og hvor ofte de bruker dem). En nyere amerikansk studie viste videre at foreldrenes nyhetsmediebruk, selv om den foregår på digitale plattformer, har betydning for 12-17 åringers egen nyhetsmediebruk (Edgerly et al., 2017). Selv om barn kan påvirkes av foreldrenes nyhetsbruk på nett, er det grunn til å se nærmere på konsekvenser for den politiske sosialisering/nyhetssosialisering når foreldre flytter nyhetsmediebruken sin fra papiraviser, radio og TV til mer «skjulte» plattformer/medier. Ville sønnen i sitatet over ha visst at faren elsker aviser hvis han kun så at faren kikket på mobilen sin, eller ville datteren i sitatet over visst at moren leste Aftenposten hvis de ikke også abonnerte på papirutgaven av avisen?

Kompetanse og hjelp til å vurdere nyheter og informasjon

Både foreldre og barna ble i denne studien bedt om å vurdere egen kompetanse til å vurdere om informasjon er til å stole på.

- **61 prosent av barna og 55 prosent av foreldrene svarer at de synes det er lett å avgjøre om de kan stole på informasjonen på nett.** Her er det ingen signifikant sammenheng mellom svaret til barna og svaret til den av foreldrene i undersøkelsen.
- Yngre foreldre og foreldre med høyere utdanning synes det er lettere å avgjøre om informasjonen de finner på nett er sann eller ikke, enn eldre foreldre og foreldre med lavere utdanning (foreldrenes kjønn og familiens inntekt hadde ikke en signifikant betydning).
- Foreldre som tror de kan stole på de fleste nyhetene de velger å lese eller se det meste av tiden, synes det er lettere å avgjøre om de kan stole på informasjonen på nett.
- Foreldre som synes nyhetsmediene (f.eks. TV, radio eller aviser) gjør en god jobb med å hjelpe med å skille mellom fakta og fiksjon, synes det er lettere å avgjøre om de kan stole på informasjonen på nett.
- Eldre barn og gutter synes det er lettere å avgjøre om de kan stole på informasjonen de finner på nett, enn yngre barn og jenter.

- Barn som søker oftere på nett etter nyheter, oppgir i større grad at de synes det er lett å avgjøre om de kan stole på informasjonen.

Flere barn i våre familieintervjuer forteller hvordan de har erfaring med falske nyheter. I sitatet under er det datteren på 9 år i en familie med mor, far og tre søstre i alderen 9-14 år som forteller hvordan hun og mange hun kjenner ble lurt av en nyhet på Snapchat, og hvordan hun kan sjekke om nyheter er sanne eller ikke.

Niåringen i sitatet viser hvordan hun har lært å sjekke nyheter og utviser en form for kritisk kompetanse. Hun viser til at hun må sjekke flere kilder («flere apper» «høre på radioen når klokka er hel»), og at noen kilder er til å stole på (Supernytt). Denne kompetansen kan vi derimot ikke forvente å finne hos alle barn. Barna i våre familieintervjuer utgjør ikke et representativt utvalg av norske barn.

Datter 9 år: ... sist år på Halloween så stod det på Snapchat på alle sånne greier at veldig mye av det godteriet som folk gir ut på Halloween har masse narkotika oppi, så da måtte folk kaste godteriet sitt. Jeg kasta litt, jeg kasta også rundt kvart av godteriet mitt og halve klassen min kasta alt godteriet sitt

Far: var det en falsk nyhet

Datter 9 år: ja det var en falsk nyhet

Intervjuer: og det var falskt

Datter 9 år: så vi kasta nesten alt godteriet i søpla på Halloween

...

Intervjuer: dette var et veldig godt eksempel, men hva lærte du av det da. Er det sånn at du stoler på alt du ser på sosiale medier eller?

Datter 9 år: det gjorde jeg før, men nå har jeg lært et triks at vi må gå inn på flere apper og se på liksom gå inn på Supernytt og høre på radioen når klokka er hel og hør hvis flere folk som sier det

Det at blant annet foreldrenes utdanningsnivå kan ha betydning fikk vi bekreftet da vi så på andelen barn som er uenig eller delvis uenig i påstanden om at de synes det er enkelt å bestemme om informasjonen på nett er til å stole på eller ikke. Dette varierer noe avhengig av familiens inntekt og foreldrenes (den som svarer) sin utdanning.

- 10 prosent av barna med foreldre (den som svarer) i den laveste utdanningskategorien er uenig eller delvis uenig i at det er enkelt å bestemme om informasjonen på nett er til å stole på eller ikke, mens det samme var tilfelle for 8 prosent av barna med foreldre i den høyeste utdanningskategorien.
- 19 prosent av barna fra familier med den laveste inntekten er uenig eller delvis uenig i at er enkelt å bestemme om informasjonen på nett er til å stole på eller ikke, mens det samme var tilfelle for 9 prosent av barna fra familier med den høyeste inntekten.

Det kan derfor være god grunn til ikke å trekke en slutning om at den kritiske mediekompetansen som nåringen i sitatet over uttrykte, er typisk for alle norske barn.

Gitt at foreldrene og deres forhold til nyhetsmedier har betydning for barnas nyhetsmediebruk, hvilken sammenheng er det mellom dette og om barna synes det er enkelt å avgjøre om informasjon på nettet er til å stole på. Hvilke sammenhenger er det mellom foreldrenes tillit til nyhetsmedier og hvorvidt barna synes det er enkelt å vite om de kan stole på informasjonen på nett eller ikke?

Foreldrenes tillit til medier (målt ved «nyhetsmedier de bruker» og «Nyhetsmedier gjør en god jobb med å skille mellom fakta og fiksjon») har ikke en signifikant betydning for hvorvidt barna synes det er enkelt å vite om de kan stole på informasjonen på nett eller ikke.

Vi har også sett på hvorvidt barna opplever at de har vært i situasjoner hvor de «kunne hatt nytte av råd om hvordan man skiller mellom ekte og falske nyheter». **59 prosent av barna svarer at de har vært i situasjoner der de kunne ha hatt nytte av råd om hvordan man kan skille mellom ekte og falske nyheter.**

Sitatet fra moren i familien med mor, far og to døtre på barneskolen (under) viser hvordan foreldre opplever det som sin oppgave å lære barna kritisk mediekompetanse. Som hun beskriver så er det en form for «ryggmargsrefleks» som må på plass i det hun omtaler som «en veldig forvirrende medie verden der ute».

Mor, fra familie med mor, far og to døtre på barneskolen:

Men det med fake news og sånn, så har vi jo prøvd å oppdra dem til å aldri ta ting for god fisk og dobbeltsjekke, ikke sant. Det gjelder jo også venner og sånne konflikter som oppstår og ting folk kan ha sagt. Og at det er okei å gå tilbake og undersøke og sjekke. Og prøv å høre med noen andre. Vi håper jo at det også vil kunne påvirke hvordan de forholder seg til medier og sånn senere, at de hvis de har det som en innlært ryggmargsrefleks, at man alltid må sjekke før man godtar ting så kan jo det i hvert fall hjelpe. Men det er jo en veldig forvirrende medie verden der ute det er jo det.

Tabell 14: Barn som har vært i situasjoner der de kunne hatt nytte av råd om hvordan man kan skille mellom ekte og falske nyheter.

% barn som har vært i situasjoner hvor de kunne ha brukt for råd	Ja
Gutter	59
Jenter	59
12-15 år	57
16-17 år	62
Alle	59

QM3-1: Hvor ofte i løpet av det SISTE ÅRET har du vært i en situasjon der du kunne hatt nytte av følgende råd? Base: Barn 12-17 år (n=625).

Familieintervjuene viser at det i familiene, spesielt der barna er i ungdomsskolealder, snakkes om nyheter, falske nyheter og troverdigheten til nyhetene barna finner på nett.

Sønn 17: Hver gang jeg forteller mamma noe på nett som er litt sånn på grensa liksom eller forteller en historie eller har hørt på en podkast så blir hun skikkelig kritisk.

Mor: kanskje for kritisk, men jeg synes det er viktig [å være kritisk]

Sitater som over og under, er eksempler (fra to av våre familieintervjuer) på hvordan foreldrene inngår i barnas utvikling av kritisk mediekompetanse.

Sønn 14 år: Det kan jo hende jeg kommer til mamma og bare forteller noe, men nei det er ikke sant sier mamma det er fake

Mor: Ja, eller at jeg sier, det var et eller annet du kom med det var faktisk i dag ett eller annet du sa og så sa jeg ja men det kan også være en annen vinkling på den saken ... du må også huske å se saken fra flere sider...

Medietilsynets *Foreldre og barn-undersøkelse* (Medietilsynet, 2020). viser at det har blitt vanligere å snakke med barna om hva de ser eller hører fra nyhetene. I Medietilsynets 2018-undersøkelse fant de at 19 prosent av foreldrene oppga at de ofte

snakket om nyheter med barna, mens det samme var tilfelle for 25 prosent av foreldrene i 2020-undersøkelsen (Medietilsynet, 2020b). Økt fokus på falske nyheter kan antakelig forklare noe av denne økningen.

Vi vil avslutte dette kapitlet med å understreke den delen av digitalt foreldreskap som handler om politisk sosialisering, nyhetssosialisering og utvikling av kritisk mediekompetanse også må sees i lys av sosioøkonomiske forskjeller. Forskning på voksnes nyhetsmediebruk tyder også på at sosiale forskjeller kan få større betydning for foreldres nyhetsmediebruk (jf. Karlsen et al., 2020; Moe et al., 2020).

Vi trenger mer forskning for å forstå mer inngående hvordan den politiske sosialiseringen foregår i familiene, om dette er i endring, og ikke minst hvilken rolle foreldre spiller for utvikling (eller mangelfull utvikling) av barns kritiske kompetanse.

FORELDRES KUNNSKAP OM EGNE BARNES RISIKOERFARINGER PÅ NETT

Internett tilbyr en rekke ulike tjenester og kommunikasjonsmuligheter. Dette gir en mulighet for at man kan oppleve situasjoner som kan gi risiko for skade.

For eksempel kan det gjennom interaksjon og kommunikasjon med andre individer og nettbrukere oppstå konflikter, problematiske ytringer, mobbing, seksuelle overgrep og skadelig påvirkning – for å nevne noe. Ulike typer internetteknologi skaper muligheter for ekko-kammereffekter og misinformasjon. «Smarte algoritmer» kan gi personlig reklame og markedsføring som gjør det vanskelig å stå imot fristelsene.

For å forstå de ulike typene risiko man kan oppleve, og de ulike rollene barn og unge kan ha i møte med slike faremomenter, har forskerne i EU Kids Online har laget en klassifisering av ulike risiko på nettet som barn og unge kan møte. I denne deles nettrisiko inn i tre hovedtyper, avhengig av barnets egen rolle: risiko knyttet til innhold på nettet (content), risiko knyttet til kommunikasjon på nettet (contact) og risiko knyttet til egen atferd på nettet (conduct) (Staksrud, Livingstone, Haddon & Ólafsson, 2009). Tabell 15 gir noen eksempler på ulike risiki i disse kategoriene, men listen er ikke uttømmende.

Hvorvidt en risikoerfaring leder til skade eller blir en erfaring som man kommer styrket ut av (økt motstandskraft/resiliens) avhenger av en rekke faktorer, både på individnivå, sosialt nivå og nasjonalt nivå, jfr. modellen presentert i innledningen av denne rapporten. For eksempel vet vi at barn og unge som klarer å hjelpe seg selv eller be om hjelp i møte med ubehagelige opplevelser på nettet, vil i større grad klare å håndtere risiko på en måte som gjør at det ikke leder til skade.

Et hovedresultat fra EU Kids 2010-undersøkelse var at eksponering for risiko på nettet ikke nødvendigvis fører til skade. Tvert imot er **sannsynligheten for at en opplevd risiko på nettet skal lede til skade totalt sett svært lav.**

Tabell 15: EU Kids Online klassifisering av nettrisiko etter barnets egen rolle

Risiko	Innhold- barnet som mottaker	Kommunikasjon – barnet som deltaker	Atferd – barnet som utøver
Kommersiell	Reklame, spam, produktplasing	Innsamling av personinformasjon, direkte markedsføring, tracking	Gambling, ulovlig nedlasting, hacking
Aggressiv	Voldelig/hate fullt innhold	Bli mobbet, trakassert eller forfulgt	Mobbing og trakassering av andre
Seksuell	Pornografisk /skadelig seksuelt innhold	Bli groomet av andre brukere (voksne) for seksuell relasjon	Lage/laste opp pornografisk materiale
Verdi-relatert	Rasistisk/falsk informasjon og råd (eks. om narkotika, falske nyheter)	Selv-skading og uvelkommen overtalelse fra andre	Gi råd og oppmuntring til andre (for eksempel selvmord, skadelig slanking/pro-ana)

Foreldre spiller generelt en viktig rolle i barn og unges hverdag. Foreldre som rådgivende, støttende og tilretteleggende hjelpere er viktig for at barn og unge skal ha en trygg oppvekst. Dette gjelder også for nettbruk. Samtidig vet vi, som også beskrevet i denne rapporten, at mange foreldre uttrykker at de bekymrer seg mye over ulike sider ved barnas nettbruk, og at kommunikasjonen mellom barn og foreldre om negative netterfaringer for mange er svært begrenset eller ikke-eksisterende.

For noen barn og ungdommer, og for noen typer risiko, så vil det være en økt sannsynlighet for skade, og for potensiell langvarig skade. Det er derfor svært viktig å identifisere hvilke barn som er mer utsatt for risiko, og i mindre grad har muligheten

til å håndtere disse erfaringene (se for eksempel Hasebrink et al., 2011), og hvorvidt det er faktorer innad i familien – som kan være med å legge til rette for en tryggere nettbruk. Samtidig vet vi fra tidligere undersøkelser at barn og unge ikke alltid opplever at foreldre er konstruktive hjelpere i møtet med deres digitale risiko.

Barneundersøkelsen viste at mange barn opplever at foreldrene ikke engasjerer seg i deres digitale liv. De skulle imidlertid ønske at foreldrene gjorde dette mer.

Bare litt over halvparten av barna (55 prosent) sier at det er noen hjemme som hører på dem når de vil fortelle noe. De som i minst grad opplever dette (45 prosent) er gutter i alderen 9-12 år. Resultatene fra barneundersøkelsen viste også hvordan

- Kun 19 prosent av barna har fortalt foreldre om noe som har plaget dem på nettet.
- Kun 13 prosent av barna har bedt om hjelp til en situasjon de ikke har klart å løse selv.
- Kun 9 prosent av barna har startet en diskusjon med foreldrene om hva de gjør på nettet.
- Kun 7 prosent av barna har spurt foreldre om hvordan de skal opptre på nettet.

I denne delen av rapporten vil vi derfor se nærmere på foreldrenes kunnskap om egne barns risikoerfaringer på nett.

Vennligst merk at når vi i undersøkelsen har definert ulike typer risiko, har vi forsøkt å unngå normative føringer og begreper. Dette betyr at vi ikke benytter alle begreper som kan være vanlige i omtale av nettrisiko, slik som «mobbing» og «fremmed». I stedet er definisjoner i hovedsak operasjonalisert i et barnevennlig språk. På denne måten ønsker vi å øke sannsynligheten for at alle barna, ungdommene og foreldrene som har deltatt i undersøkelsen forstår spørsmålene på samme måte. Merk også at:

- «Plaget» er gjennomgående definert på følgende måte: «... som plaget deg eller gjorde deg opprørt på noen slags måte (f.eks. fikk deg til å føle ubehag, bli skremt eller føle at du ikke skulle ha sett det)?».
- I den grad det har vært mulig har vi forsøkt å spørre om erfaringer med den samme risikoen (slik som mobbing) både via internett og utenfor internett/ansikt til ansikt.

For å måle skade benyttes en kombinasjon av hvordan man har følt det etter å ha opplevd en risiko

på nettet, og hvor lenge man har hatt denne følelsen. Det vises for øvrig til EU Kids Onlines rapporter fra 2010 for gjennomgang av hvordan risiko og skade måles (Livingstone, Haddon, et al., 2011a, b).

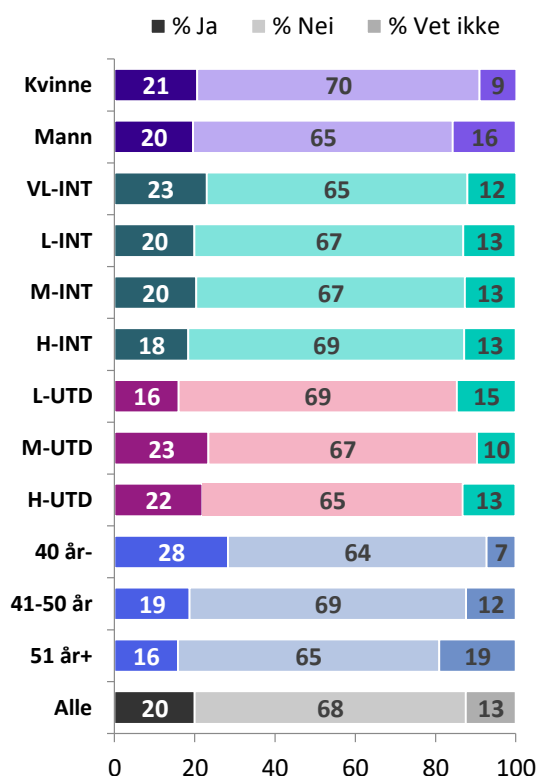
Foreldres kunnskap om barnas negative netterfaringer

Før vi stilte spørsmål om ulike typer spesifikk nettrisiko, ble foreldre og barn som deltok i undersøkelsen spurt om de hadde hatt noen form for problematiske opplevelser på internett i løpet av det siste året.

Figur 11 viser foreldres rapporterte kunnskap om hvorvidt eget barn har hatt en ubehagelig opplevelse på nettet i løpet av det siste året.

- **De fleste foreldre (68 prosent) rapporterer at eget barn har ikke hatt en ubehagelig opplevelse på nettet i løpet av det siste året, mens en av fem (20 prosent) svarte ja.**
- 13 prosent av foreldrene har svart at de ikke vet. Her er det noen forskjeller på mødre og fedre. Det er flere fedre (16 prosent) som oppgir at de ikke vet enn mødre (9 prosent).
- Yngre foreldre oppgir i større grad enn eldre foreldre at barnet har opplevd noe på nettet som har plaget dem eller gjort dem opprørt på nett.
- **Foreldre i familier med lav inntekt oppgir i større grad enn familier med høyere inntekt at barnet har opplevd noe på nettet som har plaget dem eller gjort dem opprørt.**
- 22 prosent av foreldrene med høy utdanning, 23 prosent med middels utdanningsnivå og 16 prosent av foreldrene med lavest utdanningsnivå svarer at barnet har opplevd noe på nettet som har plaget dem eller gjort dem opprørt.

Figur 11: Foreldres kunnskap om hvorvidt eget barn har opplevd noe på nettet som plaget eller gjorde dem opprørt, etter foreldrenes kjønn, alder, utdanning og familieinntekt

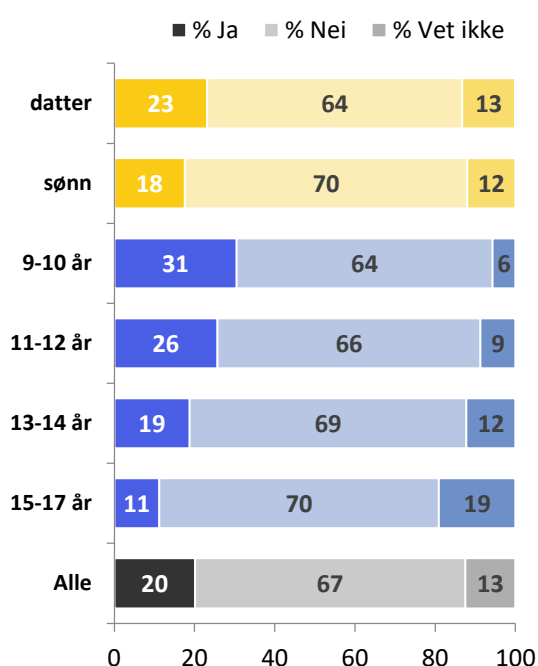
QL15 : Så vidt du vet, det siste året, har det skjedd noe på nettet som plaget eller opprørte barnet ditt på noen måte (f.eks. fikk hun/han til å føle ubehag, bli skremt eller føle at hun/han ikke skulle ha sett det)? Base: Foreldre (n=1001)

Figur 12 viser andel foreldre som har kjennskap til at barnet har opplevd noe på nettet som plaget eller opprørte dem, etter alder og kjønn på barnet. Som figuren viser, er det store forskjeller i alder. Foreldre med de yngste barna uttrykker i større grad at de vet at barnet har opplevd dette. Dette kan ha ulike årsaker. På den ene siden kan det tenkes at foreldre med de yngste barna har bedre oversikt over hva barnet opplever på nettet og dermed i større grad fanger opp også ubehagelige opplevelser. På den andre siden kan det tenkes at eldre barn i mindre grad blir opprørt og skremt av ting de opplever på nettet da de både har mer erfaring, er eldre og har høyere digital kompetanse enn yngre barn. Samtidig vet vi fra barneundersøkelsen at ungdom i betydelig grad rapporterer ulike risikoerfaringer.

Foreldre med døtre oppgir i større grad enn foreldre med sønner at barnet har opplevd noe på nettet som har plaget dem eller gjort dem opprørt på nett.

23 prosent av foreldre som har en datter svarte dette mot 18 prosent av foreldre med sønner. Ulikhetene kan ha flere forklaringer. Det kan være at foreldre med jenter har en større innsikt i eget barns opplevelse på nettet. Det kan også være fordi jenter opplever mer på nettet som de synes er ubehagelig. En annen forklaring kan være at det – som beskrevet tidligere i denne rapporten – er noen ulikheter i hva foreldre bekymrer seg over når det gjelder gutter og jenter, og at dette gir seg utslag i hvorvidt man aktivt snakker med barna om hva de kan oppleve av negative erfaringer på internett.

Figur 12: Foreldres kunnskap om hvorvidt eget barn har opplevd noe på nettet som plaget eller gjorde dem opprørt, etter alder og kjønn på barnet

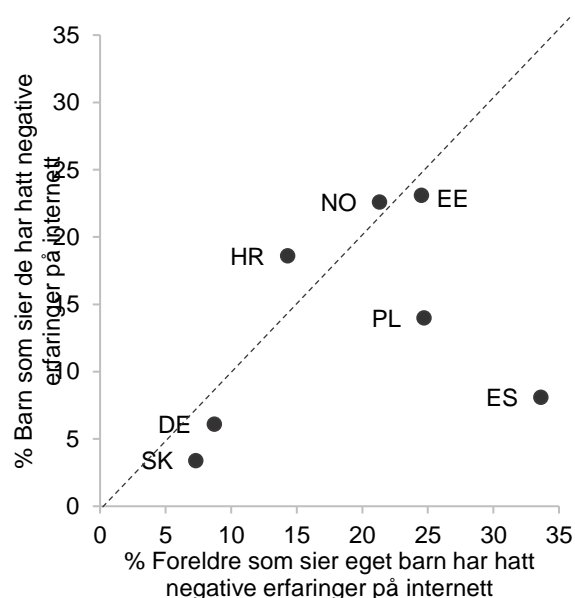
QL15: Så vidt du vet, det siste året, har det skjedd noe på nettet som plaget eller opprørte barnet ditt på noen måte (f.eks. fikk hun/han til å føle ubehag, bli skremt eller føle at hun/han ikke skulle ha sett det)? Base: foreldre (n=1001)

Blant barna var det 24 prosent som sa at de hadde opplevd noe på internett som hadde plaget eller opprørt dem i løpet av det siste året. I en internasjonal sammenlikning basert på utvalget av barn i 9-16 års gruppen, var det 21 prosent av de norske barna som svarte at de hadde opplevd noe

negativ/ubehagelig/blitt skremt i løpet av det siste året. Dette var under gjennomsnittet for undersøkelsen på 25 prosent. Funn fra de 19 ulike landene som var med i undersøkelsen varierte fra 45 prosent av barna på Malta som hadde slike erfaringer til syv prosent av barna i Slovakia og 9 prosent av barna i Tyskland (Smahel et al., 2020b).

Figur 13 viser prosentandel barn som sier de har hatt negative erfaringer på nett sammenliknet med prosentandel foreldre som sier det samme. Sammenlikningen er mellom de landene som har samlet inn data på dette spørsmålet; Slovakia, Tyskland, Kroatia, Norge, Polen, Spania og Estland.

Figur 13: Samsvar mellom prosentandel barn som sier de har opplevd noe ubehagelig på internett og prosentandel foreldre som sier de vet om dette, etter land

c_QF01 DET SISTE ÅRET, har det skjedd NOE på nettet som plaget deg eller gjorde deg opprørt på noen slags måte (f.eks. fikk deg til å føle ubehag, bli skremt eller føle at du ikke skulle ha sett det)? c_QL15 Så vidt du vet, det siste året, har det skjedd noe på nettet som plaget eller opprørte barnet ditt på noen måte (f.eks. fikk hun/han til å føle ubehag, bli skremt eller føle at hun/han ikke skulle ha sett det)? Base: Alle barn 9-16 år som bruker internett. Barn som sier «jeg vet ikke» er tatt ut av denne sammenlikningen.

Figur 13 viser hvordan landene som er nærmest den stiplede linjen har en andel av barna og andel av de voksne som er mest lik. I Estland er det størst forskjell mellom det foreldre og barn svarer. Foreldrene svarer i større grad enn barna at barnet har hatt negative opplevelser på nett. Norge er det landet som har størst samsvar. Andelen, både blant barn og foreldre, ligger på oppunder 25 prosent.

Figuren viser også at både foreldre og barn rapporterer om negative erfaringer på nett i mindre grad i Slovakia og Tyskland enn i Norge og Estland. Spania er det landet der det er størst forskjell mellom barnet og foreldrenes svar. Spanske foreldre oppgir i mye større grad enn barna selv, at barna har blitt utsatt for noe ubehagelig på nett.

Disse funnene sier noe om fordelingen av foreldregruppen, men ikke om hvorvidt foreldrenes kunnskap om barnas erfaringer på nettet stemmer med hva deres barn faktisk selv opplever å ha erfart. Det er derfor interessant å se på hvorvidt, **og i hvilken grad, det er samsvar mellom hva barn og foreldre fra samme familie** svarer.

Tabell 16 viser fordelingen familier i prosent etter hva barnet har svart sammenliknet med foreldrenes svar. I 70 prosent av familiene hvor barnet sier at de ikke har opplevd noe ubehagelig på nettet det siste året sier også foreldrene at dette ikke har skjedd. Interessant er det at 19 prosent av foreldrene sier at barnet har opplevd dette, når barnet selv sier de ikke har det, mens 12 prosent av foreldrene sa de ikke visste.

Når det gjelder de barna som oppgav at de hadde opplevd noe ubehagelig på nettet i løpet av det siste året, svarte flertallet av foreldrene – 59 prosent – at barnet ikke hadde hatt negative opplevelser. 27 prosent av foreldrene oppgav at barnet hadde opplevd noe ubehagelig, mens 14 prosent svarte at de ikke visste hvorvidt barnet hadde hatt slike erfaringer på nett.

Tabell 16: Samsvar barn og foreldre når det gjelder kunnskap om barnets negative erfaringer på nett

% av alle foreldre som sier at barna har opplevelser på internett i løpet av det siste året	Barnet sier:	
	Nei	Ja
Ja	70	59
Nei	19	27
Vet ikke	12	14

c_QF01 DET SISTE ÅRET, har det skjedd NOE på nettet som plaget deg eller gjorde deg opprørt på noen slags måte (f.eks. fikk deg til å føle ubehag, bli skremt eller føle at du ikke skulle ha sett det)? c_QL15 Så vidt du vet, det siste året, har det skjedd noe på nettet som plaget eller opprørte barnet ditt på noen måte (f.eks. fikk hun/han til å føle ubehag, bli skremt eller føle at hun/han ikke skulle ha sett det)? Base: Foreldre (n=1001) og barn (n=998)

Foreldres kunnskap om barnas mobberfaringer på nett

Det finnes mange undersøkelser som måler erfaringer med mobbing. Disse undersøkelsene vil vise ulike tall, både fordi man benytter ulike utvalg av respondenter, men også fordi det ikke er forskningsmessig enighet om hvordan mobbing generelt, og digital mobbing spesielt, skal defineres (Kofoed & Staksrud, 2018; Menesini, 2012; Olweus, 2012; Smith et al., 2013; Wolak, Mitchell & Finkelhor, 2007; Ybarra, Boyd, Korchmaros & Oppenheim, 2012).

I EU Kids Online undersøkelsen har vi benyttet følgende definisjon på mobbing i spørreskjemaene:

Noen ganger kan barn eller tenåringer si eller gjøre sårende eller ekle ting mot andre, og dette kan for eksempel ofte skje ganske mange ganger på ulike dager i en periode.

Dette kan omfatte:

– å erte noen på en måte som denne personen ikke liker

– å slå, sparke eller dytte noen

– å holde noen utenfor

Når folk er sårende eller ekle mot noen på denne måten, kan det skje:

– ansikt til ansikt (personlig)

– via mobiltelefon (tekstmeldinger, samtaler, videoklipp)

– på internett (e-post, direktemeldinger, sosiale nettverk, chatterom)

Som vist i tidligere i rapporten er eget barns forhold til andre barn noe av det norske foreldre bekymrer seg over mest. Bekymring over at ens barn skal oppleve noe som gjør at de får dårligere følelser om seg selv, er det som flest norske foreldre sier de bekymrer seg mye over (57 prosent), bare forbigått av bekymring for at barnet skal bli skadet i trafikken.

Nesten halvparten av foreldrene i vår undersøkelse (48 prosent) sa at de bekymret seg mye over hvorvidt eget barn skulle bli behandlet av andre barn på en sårende eller ekkel måte. Størst andel av foreldre med denne bekymringen finner vi blant de med veldig lav inntekt (57 prosent).

Samtidig vet vi at det ikke alltid er samsvar mellom bekymringer og faktiske erfaringer. Så hvor mye vet egentlig foreldre om egne barns erfaringer med mobbing og andre negative sosiale relasjoner på nett?

Tabell 17: Foreldres kunnskap om mobberelaterte opplevelser hos barnet i løpet av siste året

% av alle foreldre som sier at barna har opplevelser på internett i løpet av det siste året	Ja	Nei	Vet ikke
Blitt behandlet på en sårende eller ekkel måte på internett av noen	14	64	23
Barnet mitt ble mobbet på internett	5	84	11
Noen opprettet en side eller et bilde om ham eller henne som var fiendtlig eller sårende	1	95	4

Foreldre: QL21/QL23: Så vidt du vet, har noen av disse tingene skjedd med barnet på internett i løpet av det siste året? Base: Foreldre (n=1001)

Tabell 17 viser at de fleste foreldre oppgir at barnet ikke har blitt utsatt for slike opplevelser på nettet i løpet av det siste året. Flest foreldre – 14 prosent – har svart at de vet at barnet har blitt behandlet på en sårende eller ekkel måte på internett av noen, mens 23 prosent sier at de ikke vet.

- På spørsmål om barnet har blitt mobbet på nettet svarer fem prosent ja, mens 11 prosent svarer at de ikke vet.
- Når det gjelder erfaringer med at noen har opprettet en side om barnet, eller et bilde som var fiendtlig eller sårende, så svarer 95 prosent at dette ikke har skjedd (så vidt de vet), mens en prosent har denne erfaringen.

Tallene fra foreldrene er noe lavere enn hva barn selv oppgir. Totalt svarte 25 prosent av de barna som svarte på spørsmålet oppgir at de har opplevd mobbing i løpet av de siste 12 månedene, mens 15 prosent oppgir at de har opplevd dette på nettet. Noen av disse barna har opplevd mobbing både på og utenfor nettet. Samtidig viste undersøkelsen at sammenliknet med 2010 hadde den totale andelen barn med mobbeerfaringer gått ned. Dette i en periode hvor bruken av sosiale medier og mobiltelefon har økt eksplisivt.

Tabell 18 viser hvor stor andel av barna totalt som har opplevd ulike former for mobbing. Totalt 2 prosent av alle norske barn i alderen 9-17 år har opplevd at det har blitt sendt ekle eller sårende meldinger til dem, at meldinger er blitt sendt rundt eller lagt ut på nettet slik at andre kunne se dem, eller at de har blitt ekskludert fra en gruppe eller aktivitet på nettet.

I undersøkelsen har vi også søkt å kartlegge ytterligere mobbemetoder, særlig bruken av trusler og tvang. Resultatene viser at av alle barn er det en (1) prosent som oppgir at de har blitt truet eller tvunget til å gjøre noe de ikke ønsket å gjøre.

Tabell 18: Måter barn har blitt mobbet via internett eller mobil

% av alle barn i aldersgruppen 9-17 år som har opplevd at...	Ja
Det ble sendt ekle eller sårende meldinger til meg	2
Det ble sendt rundt ekle eller sårende meldinger, eller de ble lagt ut der andre kunne se dem	2
Jeg ble holdt utenfor eller ekskludert fra en gruppe eller aktivitet på internett	2
Jeg ble truet på internett	1
Jeg ble tvunget til å gjøre noe jeg ikke ønsket å gjøre	1
Det skjedde andre ekle eller sårende ting med meg på internett	2

QF23 a-f: Har noen av disse tingene skjedd med deg det siste året? Base: Barn i alderen 9-17 år som bruker internett Antall barn som har svart på dette spørsmålet n=995.

Andelen av foreldre som oppgir at de har kunnskap – eller ikke – om egne barns erfaringer med mobberelaterte opplevelser, gir et begrenset bilde. Det kan for eksempel være slik at de barna som blir mobbet ikke er de samme barna som foreldrene tror har blitt mobbet. Det er derfor relevant også å se på samsvaret mellom foreldre og barns svar innenfor samme familie.

Tabell 19 viser andelen foreldre og barn som rapporterer det samme på spørsmålet om barnas erfaringer med mobberelaterte opplevelser. Som tabellen viser er det et samsvar mellom ca. én av fire barn og foreldre (24 prosent) hvor begge rapporterer at barnet har hatt mobberelaterte erfaringer på nett. Tilsvarende er det 67 prosent av barna som svarer at de ikke har hatt slike erfaringer hvor også foreldrene svarer nei.

Samtidig viser funnene at over halvparten av barna som har hatt mobberelaterte erfaringer på nett (52 prosent) har foreldre som rapporterer at barna ikke har hatt slike erfaringer.

Funnene viser også at

- en av ti foreldre rapporterer at barnet har hatt slike erfaringer når barnet ikke har det.
- ca. en av fire foreldre (23 prosent av foreldre til barn som ikke har blitt mobbet, og 24 prosent

av foreldrene til barn som har blitt mobbet) rapporterer at de ikke vet om barnet har opplevd dette eller ikke.

Tabell 19: Foreldres kunnskap om barnet har blitt behandlet dårlig av andre barn på internett etter hva barnet selv rapporterer

Foreldrene svarte...	Barnet svarte...	
	Nei	Ja
Ja, barnet mitt har opplevd dette	10	24
Nei, barnet mitt har ikke opplevd dette	67	52
Vet ikke	23	24
Totalt	100	100

c_QF20 I løpet av DET SISTE ÅRET, har noen NOEN GANG behandlet deg på en slik sårende eller ekkel måte? c_QL21b (Blitt behandlet på en sårende eller ekkel måte på internett av noen): Så vidt du vet, har noen av disse tingene skjedd med barnet på internett i løpet av det siste året? Base: barn og foreldre-par (n=898).

Barn som mobber andre

Som beskrevet i innledningen til dette kapitlet er det mange ulike typer risikoeffaringer man kan få på nettet. Noen av disse risikoeffaringene vil barn og unge selv være med på å skape. Digital mobbing og trakassering mellom jevnaldrende er et område hvor barn og unge ikke bare må betraktes som potensielle mobbeofre, men også som potensielle mobbere. Analyser fra EU Kids Online viser at disse rollene i stor grad kan være overlappende, og at det er kompliserte mekanismer som ligger bak mobbeerfaringer (Barbovschi & Staksrud, kommer).

Tabell 20 viser prosentandelen av alle foreldre som sier at barnet har behandlet andre på en sårende eller ekkel måte på internett i løpet av det siste året. Seks prosent sier at de kjenner til dette, 27 prosent sier de ikke vet, mens 67 prosent sa nei.

Tabell 20: Foreldres kunnskap om eget barn har behandlet andre dårlig på internett

% av alle foreldre som sier at barna har opplevelser på internett i løpet av det siste året	Ja	Nei	Vet ikke
Behandlet andre på en sårende eller ekkel måte på internett	6	67	27

QL21-d: Så vidt du vet, har noen av disse tingene skjedd med barnet på internett i løpet av det siste året? Base: Foreldre til barn 9-17 år(n=1001)

Sammenliknet med tallene fra barna, var det dobbelt så mange barn (12 prosent) som oppgav at de hadde plaget andre ansikt til ansikt og/eller på nettet i løpet av det siste året. Mange foreldre vet med andre ord ikke at deres barn behandler andre barn på en sårende eller ekkel måte på internett.

Erfaringer med seksuelt innhold

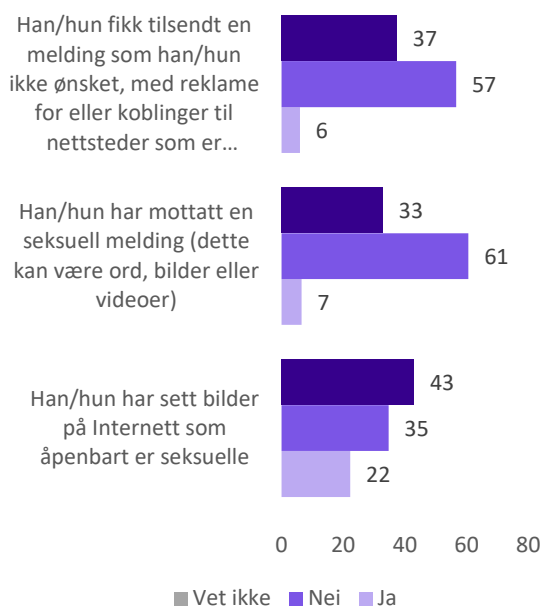
Som beskrevet tidligere i denne rapporten, uttrykker flere enn en av tre foreldre – 36 prosent totalt – at de bekymrer seg mye over hvorvidt eget barn skal bli eksponert for pornografi når han/hun bruker internett.

Dette gjelder i særlig grad foreldrene til de yngste barna. 48 prosent av foreldre med 9-10 åringer svarer at de bekymrer seg mye for dette, en bekymring som faller med alder til 45 prosent for 11-12 åringer, 32 prosent for de med 13-14 åringer og 26 prosent for foreldre med barn i alderen 15-17 år. **Foreldre med døtre (41 prosent) er også i større grad bekymret for eksponering av pornografi enn foreldre som har sønner (32 prosent).**

Figur 14 gir en oversikt over foreldres kunnskap om eget barns erfaringer med seksuelt innhold på nett.

At barnet har sett bilder på internett som åpenbart er seksuelle er det flest foreldre (22 prosent), som sier de har kjennskap til. Sammenlikner vi med hva barna har svart, ser vi at **totalt 40 prosent av barna mellom 9-17 år svarte at de har sett seksuelle bilder (på og utenfor internett).**

Figur 14: Foreldres kunnskap om barnets erfaringer med seksuelt innhold på internett i prosent

QL24: Så vidt du vet, har noen av disse tingene skjedd med barnet på internett i løpet av det siste året? Base: Foreldre til barn 9-17 år (n=1001)

Barnas erfaringer med denne typen innhold øker med alder – fra 8 prosent av 9-10-åringene, til 77 prosent av 15-17-åringene.

- Det er blant foreldre med høy utdanning at vi finner den minste andelen (27 prosent, sammenliknet med gjennomsnittet på 36 prosent) som uttrykker mye bekymring for at barnet skal bli eksponert for pornografi.
- Flere barn av foreldre med høy utdanning (kort og lang) har sett seksuelle bilder⁹ noen gang det siste året (34 prosent for barn av foreldre med VGS, 42 prosent for barn av foreldre med høyere utdanning). Forskjellene mellom disse to gruppene er signifikante på 5 %-nivå.

Det er viktig å understreke at erfaringer med seksuelt innhold på nettet kan oppleves ulikt for barn. Dette avhenger blant annet av kjønn og alder. For mer informasjon om dette henviser vi til hovedrapporten fra undersøkelsen (Staksrud & Ólafsson, 2019), samt prosjektets rapporter med utdypende analyser (Barbovschi & Staksrud, 2020).

⁹ For å undersøke barn og unges erfaringer med pornografi og annet seksuelt innhold ble det stilt følgende spørsmål i undersøkelsen både i 2010 og i 2018:

DET SISTE ÅRET har du sett mange forskjellige bilder, fotografier og videoer. Noen ganger kan disse bildene være åpenbart seksuelle, de kan f.eks. vise folk som er nakne eller folk som har sex. Kanskje har

Foreldres kunnskap om barns erfaringer med seksuelle meldinger på internett

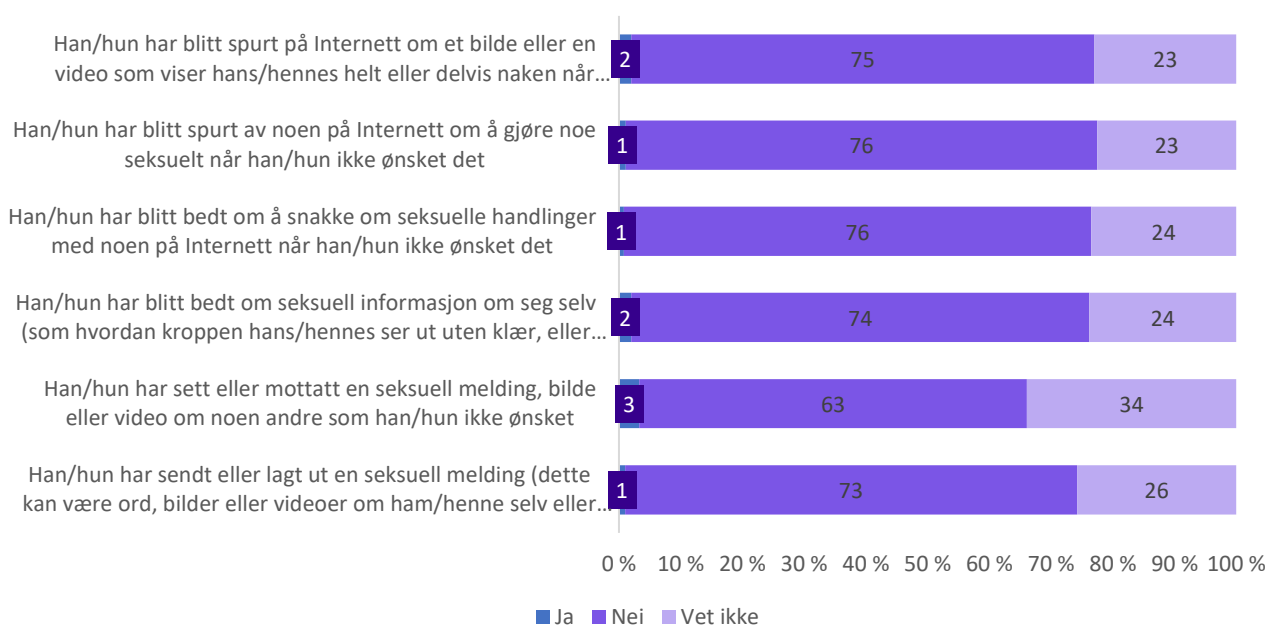
Sexting – å sende eller motta meldinger med seksuelt innhold – er en aktivitet som har vært mye i fokus når det gjelder ungdom. Slike meldinger kan være både ønsket og uønsket. I et risiko- og håndteringsperspektiv er det derfor hensiktsmessig å skille mellom den type meldinger som ikke er ønsket – og som derfor har et større potensiale for å oppleves som problematiske for mottakeren – og de meldinger og den seksuelle kommunikasjonen som oppleves som ønsket for mottakeren. Også erfaringer med seksuelle meldinger er et område hvor mange foreldre uttrykker bekymring. Mens en av ti foreldre uttrykker at de bekymrer seg mye over eget barns seksuelle aktiviteter, er det betydelig flere som bekymrer seg mye for nettrelatert seksuell aktivitet.

du aldri sett noe som dette, eller du kan ha sett noe som dette på en mobiltelefon, i et blad, på TV, på DVD eller på internett. De neste spørsmålene vi stiller deg handler om ting som dette.

- 40 prosent av foreldrene, og 58 prosent av foreldre med barn i 9-10 årsalderen bekymrer seg mye for at barnet skal bli kontaktet av en fremmed på internett for seksuelle formål.
- En av tre foreldre (33 prosent) bekymrer seg mye for at barnet skal bli bedt om å sende seksuelle bilder/nakenbilder av seg selv.
- Det er en betydelig større andel blant foreldre med døtre (41 prosent) enn for foreldre med sønner (25 prosent) som uttrykker stor bekymring for at barnet skal bli bedt om å sende nakenbilder av seg selv.

Figur 15 viser foreldrenes kunnskap om barnas faktiske erfaringer med seksuelle meldinger. Som figuren viser er det gjennomgående svært få av foreldrene – mellom 1-3 prosent – som kjenner til at barnet har erfaringer med ulike former for seksuelle meldinger. Ca. tre av fire foreldre sier at eget barn ikke har hatt slike opplevelser, mens ca. en av fire sier de ikke vet. Unntaket er spørsmålet om hvorvidt barnet har sett eller mottatt en seksuell melding, bilde eller video om noen andre som han/hun ikke ønsket, hvor flere foreldre (34 prosent) uttrykker at de ikke vet.

Figur 15: Foreldres kunnskap om eget barns erfaring med seksuelle meldinger på internett

QL24: Så vidt du vet, har noen av disse tingene skjedd med barnet på internett i løpet av det siste året? Base: Foreldre til barn 9-17 år (n=1001).

Om vi sammenlikner med barnas svar ser vi at det er store forskjeller. I gjennomsnitt viste resultatene fra intervjuene med barna¹⁰ at **32 prosent av norske ungdommer hadde opplevd å få seksuelle meldinger i løpet av det siste året.** Dette var en økning fra 20 prosent i 2010.

Erfaringer med seksuelle meldinger øker kraftig med alder. **Flere enn halvparten av alle 15-17-åringene (52 prosent) har mottatt en eller flere seksuelle meldinger i løpet av det siste året, sammenliknet med syv prosent av 11-12-åringene.**¹¹ Når det gjelder kjønn var det noen flere jenter (34 prosent) enn gutter (29 prosent) som

¹⁰ For å kartlegge sexting blant norske barn og unge har vi stilt barna i undersøkelsen følgende spørsmål:

Folk gjør alle mulige ting på internett. Noen ganger kan de sende seksuelle meldinger eller bilder. Med dette mener vi å snakke om å ha sex, eller bilder av nakne mennesker, eller bilder av mennesker som har sex. De neste spørsmålene vi stiller deg handler om ting som dette.

I spørsmålene ble det fremhevet at seksuelle meldinger kan være i form av ord, bilder eller videoer. Merk at spørsmålene knyttet til seksuelle meldinger bare ble stilt til 11-17-åringene som var med i undersøkelsen (n=717).

¹¹ I denne sammenhengen er seksuell informasjon forklart som følger:

I løpet av DET SISTE ÅRET, hvor ofte, om noen gang, har du blitt spurt av noen på internett om å gi dem seksuell informasjon (ord, bilder eller videoer) om deg selv (som hvordan kroppen din ser ut uten klær, eller seksuelle ting du har gjort) når du ikke ønsket å svare på slike spørsmål?

hadde mottatt seksuelle meldinger i løpet av det siste året.

- Det var ingen klare mønstre i bakgrunnsvariabler på spørsmål om hvilken plattform barna mottar seksuelle meldinger, men de fleste som mottar slike meldinger får dem via sosiale medier, på telefonen sin, via bildedelingstjenester eller mobilsamtaler.

Resultatene fra barna¹² viste også:

- Av de barna som svarte at de hadde mottatt en seksuell melding (n=215) hadde den største gruppen (54 prosent) mottatt seksuelle meldinger en gang eller noen få ganger.
- Over halvparten svarer at dette har skjedd noen få ganger og 23 prosent at det har skjedd minst hver måned.
- **Totalt 19 prosent har det siste året opplevd å få tilsendt seksuelle meldinger minst hver uke eller daglig/nesten daglig.** Det er kun de to eldste aldersgruppene som opplever dette (13-14 år og 15-17 år).
- Totalt 23 prosent, nesten 1 av 4 i alderen 11-17 år, hadde blitt bedt om seksuell informasjon fra noen på internett. For fire prosent hadde dette skjedd månedlig eller oftere.

Sammenlikner vi med foreldrenes svar er det klart at selv om det er en betydelig bekymring blant mange foreldre knyttet til barns erfaring med seksuelle meldinger, er det svært få foreldre som vet om at dette skjer.

Når det gjelder barn og ungdom som deler seksuelle bilder av seg selv eller noen andre var det en prosent av foreldrene som sa de kjente til at dette hadde skjedd med eget barn. Blant barna var det 10 prosent (n=717) som svarte at de hadde gjort dette. Andelen var størst (17 prosent) blant 15-17 åringene.

Møter med nettkontakter

Tradisjonelt har en av de største risikoene beskrevet ved barn og unges nettbruk vært knyttet til frykten for «den fremmede». Nettversjonen av tidligere tiders «lokkemenn» har gjennom de siste 20 årene fått mye fokus. Ideen om at barn kan lokkes og lures på internett av en fremmed

(voksen), for så å samtykke til å møte denne ansikt til ansikt og bli utsatt for overgrep – ofte referert til som «stranger-danger» - har gjort at man ofte har gitt motsigende råd og nettvettregler til barn og unge. For eksempel at de aldri må lyve, men at de samtidig aldri skal fortelle sannheten om hvem de er på nettet. Det er en motsetning mellom at de aldri skal oppgi navn, hvilken skole de går på eller hvor gamle de er, samtidig som personlige sosiale medier har kommet og gjort det nødvendig å registrere seg med navn – ikke minst for at vennene dine skal finne deg også på nett.

Tidligere forskning fra EU Kids Online har vist at det heldigvis bare er en liten prosentandel gutter og jenter som støter på en person som de først blir kjent med via internett, for så å bli utsatt for psykiske og/eller fysiske overgrep (Barbovschi, Marinescu, Velicu & Laszlo, 2012). I hovedsak vil de barna som bruker sosiale medier for å utvide sin digitale sosiale krets i hovedsak knytte seg til hva vi kan kalle «latente venner», det vil si venner av allerede kjente venner (Livingstone, Ólafsson & Staksrud, 2011; Mascheroni & Ólafsson, 2014).

Det er med andre ord ikke slik at det å møte en nettvann eller en nettkontakt nødvendigvis er problematisk, men det kan være det. Samtidig vet vi at over halvparten av foreldrene i undersøkelsen (51 prosent) uttrykker at de bekymrer seg mye over om en fremmed vil kontakte barnet på Internett.

Denne bekymringen er størst hos foreldre med barn i 11-12 års alderen, men også en av fire foreldre (23 prosent) med 15-17 åringer oppgir at de bekymrer seg mye over dette.

Tabell 21 viser foreldrenes kunnskap om egne barns møter med mennesker på nettet de ikke tidligere har møtt ansikt til ansikt.

¹² NB! Noen undergrupper blant barna hadde svært få observasjoner. Resultatene må derfor benyttes med varsomhet.

Tabell 21: Foreldres kunnskap om barn har hatt kontakt med eller møtt noen de ikke kjenner fra før ansikt til ansikt

% av alle foreldre som sier at barna har opplevelser på internett i løpet av det siste året	Ja	Nei	Vet ikke
Har hatt kontakt på internett med noen som barnet ikke hadde møtt ansikt til ansikt først	39	43	18
Møtt noen ansikt til ansikt som barnet først ble kjent med på internett	6	85	9

QL21: Så vidt du vet, har noen av disse tingene skjedd med barnet ditt på internett i løpet av det siste året? Base: foreldre (n=1001)

Sammenlikner vi med barnas svar oppga **60 prosent av alle norske barn at de hadde hatt kontakt med noen på internett som de ikke først hadde møtt ansikt til ansikt.** Slike kontakterfaringer blir vanligere med alder, fra 17 prosent av 9-10-åringene, til 83 prosent av 15-17-åringene. Gutter (66 prosent) har erfaring med slike kontakter i noe større grad enn jenter (56 prosent).

Selv om mange foreldre uttrykker bekymring knyttet til potensiell kontakt med fremmede på internett, er det viktig å understreke at slike møter stort sett er uproblematisk og ikke representerer noen risiko. Som oftest vil det være møter mellom jevnaldrende og noe som oppleves som positivt. For eksempel, i vår undersøkelse svarte de fleste barna (82 prosent) som hadde møtt noen, at de var glade etterpå, mens 17 prosent ikke følte seg hverken glade eller opprørte. Allikevel vil slike møter for noen kunne være ubehagelige og lede til skade. I vår undersøkelse var det **en prosent av dem som hadde hatt slike møter som sa de var veldig eller ganske opprørt etter møtet. Alle disse var jenter i 15-17-årsalderen.**

Skadelig brukergenerert innhold

Noen former for sosial interaksjon og innhold på nettet er potensielt skadelig. En av kategoriene som EU Kids Online har undersøkt er det vi kaller skadelig brukergenerert innhold. I denne kategorien er blant annet innhold som kan gi helsemessig, psykisk eller verdirelatert skade. Dette gjelder for eksempel:

- Hatytringer og rasisme
- Oppfordringer til skadelig slanking og anorektisk «livsstil» (pro-anoreksi/pro-bulimi)
- Oppfordringer og hjelp til selvskading
- Innhold relatert til narkotika
- Oppfordringer til selvmord
- Skremmende eller voldelig innhold

Å undersøke erfaringer med denne typen innhold krever grundige forskningsetiske vurderinger. På den ene siden er det viktig å vite og forstå omfanget av slike erfaringer, og hvilke faktorer som kan gi en økt sårbarhet for barn og unge i møte med denne typen innhold. På den andre siden er det viktig å ikke introdusere mulige skadelige konsepter som man ikke før hadde kjennskap til. Av denne grunn har man i undersøkelsens barnedel bare stilt spørsmål om slike erfaringer til barn som er 11+ år.

EU Kids Online har tidligere identifisert og kartlagt erfaringer med skadelig brukergenerert innhold blant europeiske barn og unge. I 2010-undersøkelsen var norske barn, sammen med barn fra Tsjekkia, de som rapporterte mest erfaring med skadelig brukergenerert innhold (Livingstone, Haddon, et al., 2011a, s. 99). Samtidig viste undersøkelsen at de fleste foreldre ikke visste at barna hadde hatt denne erfaringen.

Tabell 22 viser hva foreldre svarte i den nye undersøkelsen på spørsmål om egne barns erfaringer. **De fleste foreldre svarer at eget barn ikke har hatt slike erfaringer, mens ca. en av fire i gjennomsnitt svarer at de ikke vet.**

Tabell 22: Foreldres kjennskap til eget barns erfaring med skadelig brukergenerert innhold

% av alle foreldre som sier at barna har opplevelser på internett i løpet av det siste året	Ja	Nei	Vet ikke
Måter å skade eller såre seg selv fysisk på	7	68	26
Måter å begå selvmord på	3	74	24
Måter å være svært tynn på (f.eks. anorektisk (pro-ana) eller bulimisk (pro-mia), «thinspiration»))	5	69	27
Hatmeldinger som angriper bestemte grupper eller enkeltpersoner (f.eks. personer med annen hudfarge eller religion eller nasjonalitet)	7	69	24
Erfaringer med å ta narkotika	2	72	26
Skremmende eller voldelige bilder	15	54	31

QL22: Så vidt du vet, har noen av disse tingene skjedd med barnet på internett i løpet av det siste året? Base: Foreldre til barn 9-17 år (n=1001)

Foreldrenes svar (som vist i Tabell 22) varierer etter hvor gamle barnet er. Figur 16 viser at skremmende eller voldelige bilder er den kategorien størst andel av foreldrene oppgir at de kjenner til at barna har sett på nettet. Dette gjelder for alle aldersgrupper. Det færrest foreldre kjenner til er at eget barn har hatt erfaringer med nettsteder hvor folk diskuterer erfaringer med å ta narkotika, og nettsteder hvor man diskuterer hvordan man kan begå selvmord.

Den største variasjonen finner vi i kategorien av foreldre som sier de ikke vet.

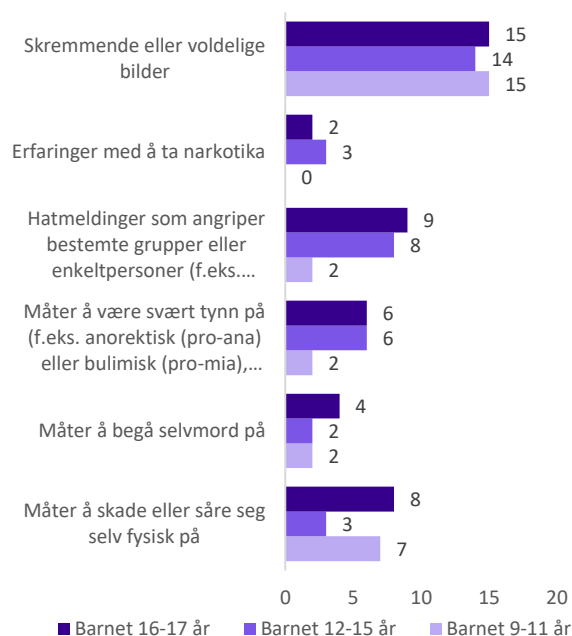
Figur 17 viser at andelen som ikke vet hvorvidt barna har hatt slike erfaringer eller opplevelser på nett øker med barnets alder.

Figurene viser at andelen som svarer «ja» varierer mye mindre mellom foreldre til yngre og eldre barn enn andelen som svarer «vet ikke». Samtidig vet vi

¹³ Barna svarte på EU Kids Online 2018: QF50a-f: Hvor ofte har du i løpet av DET SISTE ÅRET sett nettinhold eller diskusjoner på nettet der folk snakker om eller viser noe av følgende?

fra barnestudien at de eldste barna i større grad enn yngre barn har hatt slike opplevelser. Det kan bety at barna i liten grad snakker med foreldrene om slike opplevelser, og at en del foreldrene har en bevissthet om at de ikke vet, men heller ikke kan utelukke at eget barn har denne typer erfaringer.

Figur 16: Andel foreldre som oppgir at eget barn har hatt erfaringer med skadelig brukergenerert innhold etter alder på barnet

QL22: Så vidt du vet, har noen av disse tingene skjedd med barnet ditt på internett i løpet av det siste året? Base Foreldre (n=1001)

Den største andelen er allikevel de foreldrene som har svart nei på disse spørsmålene. Det er derfor interessant å se på hvorvidt foreldrenes egen oppfattelse av barnets risikoerfaringer, stemmer overens med hva barnet selv sier de har erfart.

Sammenlikner vi foreldrenes svar med svar fra barna (merk- bare 11-17 åringene svarte på dette spørsmålet¹³) ser vi at:

- **35 prosent av barna** svarte at de hadde erfaringer med innhold eller diskusjoner på nett om måter å **skade eller såre seg selv fysisk, tre prosent av foreldrene** til 12-15 åringene og 8 prosent av foreldrene til 16-17 åringene svarte at barnet hadde slike erfaringer.

Basen for dette spørsmålet var barn i alderen 11 – 17 år som bruker internett (n=717). Antall barn som svarte på disse alternativene varierer mellom n=708 og n=710.

- **26 prosent av barna** svarte at de hadde erfaringer med innhold eller diskusjoner på nett om måter å begå **selvmord** på. **To prosent av foreldrene til 12-15 åringene og fire prosent av foreldrene til 16-17 åringene** svarte at barnet hadde slike erfaringer.¹⁴
- **32 prosent av barna** svarte at de hadde erfaringer med innhold eller **diskusjoner på nett om måter være svært tynn på** (f.eks. anorektisk (pro-ana) eller bulimisk (pro-mia), «thinspiration»). **Seks prosent av foreldrene til 12-17-åringene (likt for begge alderskategorier)** svarte at barnet hadde slike erfaringer.
- 34 prosent av barna svarte at de hadde erfaringer med hatmeldinger som angriper bestemte grupper eller enkeltpersoner (f.eks. personer med annen hudfarge eller religion eller nasjonalitet) på nett. Åtte prosent av foreldrene til foreldrene til 12-15 åringene og ni prosent av foreldrene til 16-17 åringene svarte at barnet hadde slike erfaringer.
- 28 prosent av barna svarte at de hadde erfaringer med innhold eller diskusjoner om erfaringer med å ta narkotika. Tre prosent av foreldrene til 12-15 åringene og to prosent av foreldrene til 16-17 åringene svarte at barnet hadde slike erfaringer.
- 38 prosent av barna svarte at de hadde sett skremmende eller opprørende voldelige bilder, 14 prosent av foreldrene til 12-15 åringene og 15 prosent av foreldrene til 16-17 åringene svarte at de visste at barnet hadde sette dette.¹⁵

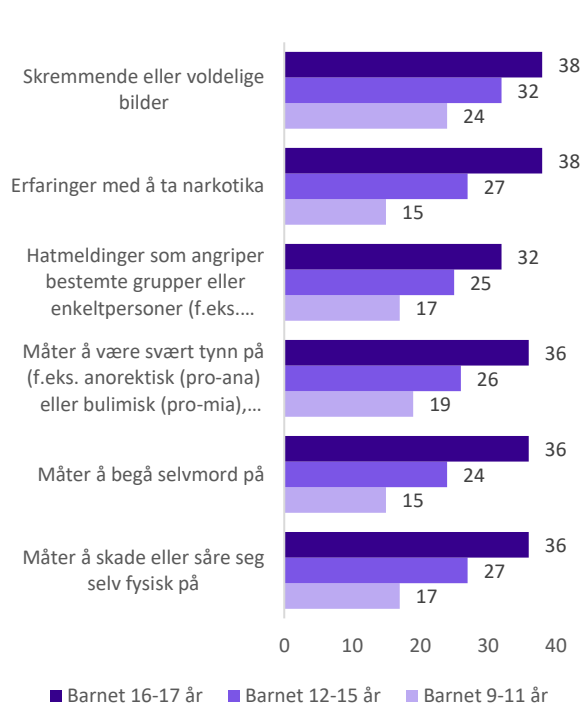
Tallene viser at **en betydelig andel av norske barn har erfaringer med innhold knyttet til selvskading, selvmord, farlig slanking, hatmeldinger, vold og narkotika. Samtidig er det svært få foreldre som kjenner til disse erfaringene.**

Det er mange mulige forklaringer på dette. Noe kan være knyttet til hvordan det digitale foreldreskapet utøves, og hva man velger snakke om. Som vi så i kapittelet om foreldrenes bekymringer oppgir

¹⁴ En studie av den siste gruppen, de som har erfaringer med nettsteder hvor man diskuterer måter å begå selvmord på, viste at slik bruk ikke ser ut til primært å komme av tilfeldigheter (man «dumper innom» mens man er på nettet), eller av nysgjerrighet Staksrud, E. & Ólafsson, K. (2016). Hva kjennetegner europeiske barn som har erfaring med nettsider hvor folk diskuterer måter å ta sitt eget liv på? *Suicidologi*, 21(2), 36-43. Hentet fra <http://www.med.uio.no/ipsy/ssff/suicidologimeny.html>

norske foreldre generelt stor bekymring for barn og unges tidsbruk på nett, og at de skal bli behandlet dårlig av andre, men i noe mindre grad bekymring knyttet til barn og unges egen aktivitet. For mange foreldre vil det også være vanskelig å forestille seg at egne barn skal ha slike erfaringer, og man vil derfor heller ikke spørre eksplisitt om de har det. I dette ligger også muligheten og frykten for at man skal introdusere konsepter og innhold for barna som de ikke allerede kjenner til, men som de kan bli nysgjerrige på.

Figur 17: Andelen norske foreldre som sier de ikke vet hvorvidt barnet har hatt erfaringer med skadelig brukergenerert innhold på internett etter alder på barnet

QL22: Så vidt du vet, har noen av disse tingene skjedd med barnet ditt på internett i løpet av det siste året? Base Foreldre (n=1001).

Skadelig brukergenerert innhold kan være skadelig for barn og unge. For å unngå slik skade, bør man fokusere på hvordan man kan legge til rette for oppmerksomhet, dialog og hjelp til å kartlegge,

¹⁵ Merk at denne kategorien kan inkludere bilder og filmer fra nyhetssendinger. Analyser fra EU Kids Online 2010 undersøkelsen har vist at volds- og krigshendelser knyttet til nyhetsbildet av mange barn og unge oppleves som særlig problematisk netttinnhold Livingstone, S., Kirwil, L., Ponte, C. & Staksrud, E. (2014). In their own words : What bothers children online? *European Journal of Communication*, 29(3), 271-288. <https://doi.org/10.1177/0267323114521045>.

bearbeide og kunne håndtere negative erfaringer hos barn og unge.

Dette er særlig viktig fordi tallene fra barneundersøkelsen viste at dette kan være et økende problem. Sammenliknet med funn fra 2010 var det flere barn og unge som svarte at de hadde slike erfaringer i alle kategorier:

- **Erfaringer med nettsider hvor man diskuterer måter å skade seg selv fysisk har gått opp fra 16 prosent i 2010 til 35 prosent i 2018. For de eldste jentene har resultatene gått fra en av fire (23 prosent) i 2010 til over halvparten (53 prosent) i 2018.**
- Erfaringer med slankesider (pro-ana/pro-mia/thinspiration) har gått opp fra 17 prosent i 2010 til 32 prosent i 2018. For jenter i alderen 11-13 år har gruppen med slike erfaringer økt fra 9 prosent i 2010 til 22 prosent i 2018.
- Erfaringer med nettsted/grupper hvor man diskuterer erfaringer med å ta narkotika har økt fra ni prosent i 2010 til 28 prosent i 2018. For de eldste guttene har dette økt fra 18 prosent i 2010 til 38 prosent i 2018.
- **Erfaringer med selvmordsrelatert innhold har økt fra ni prosent i 2010 til 29 prosent i 2018.** For de yngste guttene ser vi en tredobling – fra fire prosent i 2010 til 12 prosent i 2018.

Totalt er det 64 prosent av 11-17-åringene, og 77 prosent av jenter i alderen 14-17 år, som har erfaringer med en eller flere av denne typen innhold.

Misbruk av personopplysninger og andre farer

En annen type risiko man kan møte på nettet er relatert til misbruk av personopplysninger og risiko knyttet kommersielle tjenester, slik som bruk av (for mye) penger i spill, svindel, reklame, virus og gambling. Vi har derfor spurt foreldrene hvorvidt de har kjennskap til eget barns opplevelser med personvernbrudd og problemer knyttet til kjøp av varer og tjenester på nett.

Tabell 23 viser at det er svært få foreldre – mellom fire og fem prosent - som kjenner til at barnet har hatt opplevelser med personvernbrudd.

For eksempel har fem prosent av foreldrene oppgitt at de kjenner til at noen har funnet ut hvor barnet

deres har vært fordi de sporet barnets telefon eller enhet, mens 10 prosent har oppgitt at de ikke vet. Sammenlikner vi med svarene fra barna var den vanligste erfaringen med potensielt personvernbrudd at noen har funnet ut hvor de har vært ved å spore telefonen eller enheten deres.

- **12 prosent av 11-17-åringene og 1 av 4 jenter i alderen 14-17 år svarte at de hadde opplevd at andre hadde funnet ut hvor de var ved å spore telefonen deres.**
- På spørsmål om noen fant ut hvor de var fordi de sporet telefon/enhet, så er det de eldste jentene som utmerker seg. Her svarer 23 prosent ja, noe som er signifikant høyere enn andelen på alle andre bakgrunnsvariabler.
- 5 prosent hadde opplevd at noen andre hadde benyttet deres passord for å få tilgang til informasjon om dem, eller for å late som om de var dem.

Tabell 23: Foreldres kjennskap til eget barns opplevelser med personvernbrudd

% av alle foreldre som sier at barna har opplevelser på internett i løpet av det siste året	Ja	Nei	Vet ikke
Noen brukte barnets passord til å få tilgang til hans eller hennes informasjon eller late som om de var ham eller henne	4	92	4
Noen fant ut hvor barnet ditt var fordi de sporet barnets telefon eller enhet	5	86	10
Noen brukte hans eller hennes personlige informasjon på en måte han eller hun ikke likte	4	86	11
Telefonen, nettbrettet, eller datamaskinen han/hun bruker fikk virus eller spionvare	4	90	6

QL23: Så vidt du vet, har noen av disse tingene skjedd med barnet på internett i løpet av det siste året? Base: Foreldre (n=1001)

Når det gjelder bruk av penger på nett (Tabell 24) oppgir nesten halvparten av foreldrene (45 prosent) at barnet har blitt bedt om å foreta et kjøp mens de spilte et nettspill, mens ni prosent oppga at barnet hadde brukt for mye penger på nettspill eller kjøp i app. Blant barna var det i underkant 10 prosent som oppga at de hadde brukt for mye penger i app/nettspill. På dette spørsmålet var gutter overrepresentert i alle alderskategorier i forhold til jentene.

Tre prosent av foreldrene svarte at barnet hadde tapt penger fordi de ble lurt av noen på internett.

Tabell 24: Foreldres kjennskap til eget barns problemer med kjøp på internett og i spill

% av alle foreldre som sier at barna har opplevelser på internett i løpet av det siste året	Ja	Nei	Vet ikke
Han/hun tapte penger ved å bli lurt på internett	3	95	2
Han/hun brukte for mye penger på nettspill eller kjøp i app	9	89	2
Han/hun ble bedt om å foreta et kjøp i app mens de spilte et nettspill (f.eks. for å gjøre det bra i spillet)	45	42	13

QL23: Så vidt du vet, har noen av disse tingene skjedd med barnet på internett i løpet av det siste året? Base: Foreldre (n=1001)

- Ni prosent av barna (11-17 år) svarte at de har opplevd å bruke for mye penger på kjøp i app eller i nettspill, og den samme andelen av alle foreldrene svarer at de vet at barnet har hatt en slik opplevelse siste året.
- Fire prosent av barna (11-17 år) svarte at de hadde opplevd å tape penger ved å bli lurt på internett, mens to prosent av alle foreldrene sier de vet at barnet har opplevd dette.
- 45 prosent av foreldrene sier at barnet har opplevd å bli bedt om å foreta et kjøp i app mens de spilte et nettspill, 42 prosent sier nei og 13 prosent sier «vet ikke».

SHARENTING (FORELDRE SOM DELER)

I dette kapitlet ser vi på norske foreldres deling av bilder og videoer av barna på nett (sharenting). Som tidligere vist i denne rapporten er det mange foreldre som er bekymret over sitt eget personvern på nettet. Samtidig vet vi at en del foreldre ikke bare deler ting om eget liv, men også om egne barn. **Vi finner at 75 prosent av foreldrene har delt bilder eller filmer av barna sine på nett.** For mange foreldre handler delingen av bilder og filmer av barna om å kommunisere med familie og venner. For mange av barna er dette noe de ikke har samtykket til, og deling fra andre kan også representere en risiko og uønsket opplevelse.

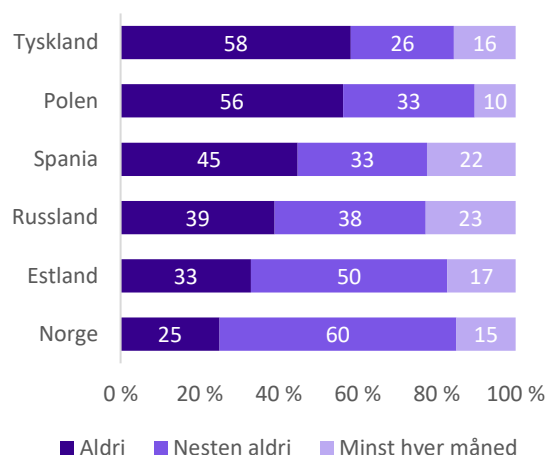
Foreldres digitale deling og utveksling av bilder, videoer og anekdoter og historier om egne barn refereres ofte til som *Sharenting* – en sammenblanding av share (dele) og parenting (foreldreskap). Gjennom foreldre og andre voksnes deling av informasjon kan barns digitale liv starte før de selv har brukt internett. Og for noen vil informasjon om dem deles allerede før de blir født - gjennom foreldres deling på sosiale medier av ultralydbilder, kunngjøringer, fødsel og utvikling (Leaver, 2017). Deling av familieoppdateringer på sosiale medier kan oppleves som en hyggelig og nødvendig sosial praksis for mange, men det er også mange utfordringer. Ved deling, tagging, billedgjenkjenning og sammenstilling av ulike typer data utvikles digitale spor og veier til hvert enkelt barn. Dette er spor man selv ikke kan kontrollere. På denne måten kan det også skapes en digital identitet som man selv ikke har vært med på å skape, eller kjenner seg igjen i.

I noen tilfeller vil også deling av informasjon om barn være en krenkelse av deres personvern. Deling, særlig den delingen fra foreldre og andre voksne som skjer uten et aktivt samtykke fra barna, kan gi signal om at man ikke trenger tillatelse for å dele informasjon om andre. Samtidig forsøker vi lære barn og unge at det ikke er lov å dele personlig informasjon om andre på nett uten at de selv har samtykket.

Utfordringene er mange og kompliserte, og i flere land, for eksempel Frankrike har kan foreldre bli

dømt som følge av å ha delt bilder og informasjon uten barnas samtykke (se mer i Blum-Ross og Livingstone, 2017).

Figur 18: Foreldre som deler bilder eller video av barnet sitt, etter frekvens og land

QLX-5: Den siste måneden, hvor mange bilder eller videoer har du delt av barnet ditt på nettet? Base: Foreldre. Tyskland (n=1038), Polen (n=453), Spania (n=848), Russland (n=1175), Estland (n=999) og Norge (n=994).

Figur 18: viser at sammenlignet med foreldre fra Tyskland, Polen, Spania, Russland og Estland, er det en større andel av foreldrene i Norge som svarer at de har delt bilder eller videoer av barnet sitt på nett.

De internasjonale funnene viser også at det er til dels store forskjeller på kjønn når det gjelder foreldre som deler, men at disse ikke er like mellom land:

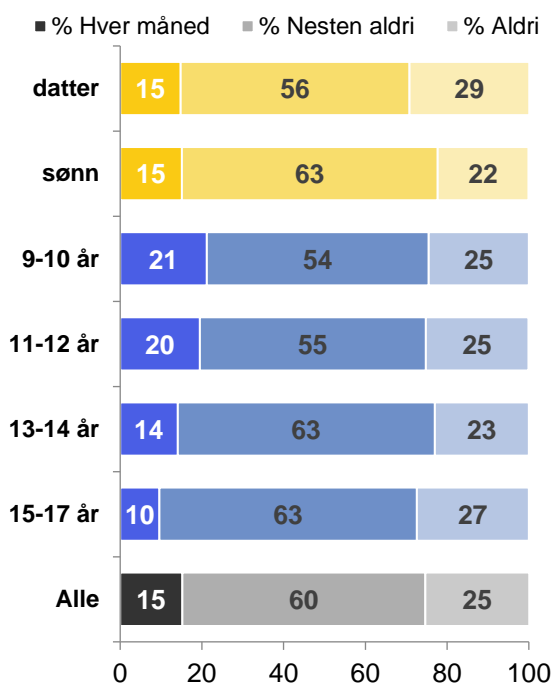
- I Norge, Russland og Spania er det en høyere andel av mødre som har delt bilder og videoer på nett av barna sine,
- Tyskland var det kun ett prosentpoeng som skilte fedre og mødre,
- I Estland og Polen var en høyere andel av fedre enn mødre som hadde delt bilder og videoer av barna på nett.

Vi vet altså at foreldre deler, og at dette også – og kanskje i særlig grad – gjelder norske foreldre.

Samtidig har vi visst lite om hvor vanlig denne praksisen er i Norge, og hvordan den eventuelt oppleves fra henholdsvis barnas og de voksnes side. Figur 19 og Figur 20 viser de norske foreldrenes svar på hvorvidt de deler informasjon på nettet om eget barn etter ulike variabler.

Tre av fire foreldre, 75 prosent, oppgir at de deler informasjon om eget barn på nett – 15 prosent sier at de gjør dette hver måned eller oftere. Foreldre til de yngste barna oppgir i større grad å dele enn foreldre til de eldre barna, mens det er få forskjeller når det gjelder barnets kjønn, se Figur 19.

Figur 19: Hvor ofte foreldre deler informasjon om egne barn på nettet etter kjønn og alder på eget barn

QLX4 : Hvor ofte deler, legger ut eller blogger du bilder/videoer av barnet ditt på nettet? Base: Foreldre (n=1001). Antallet foreldre som har svart på dette spørsmålet n=995.

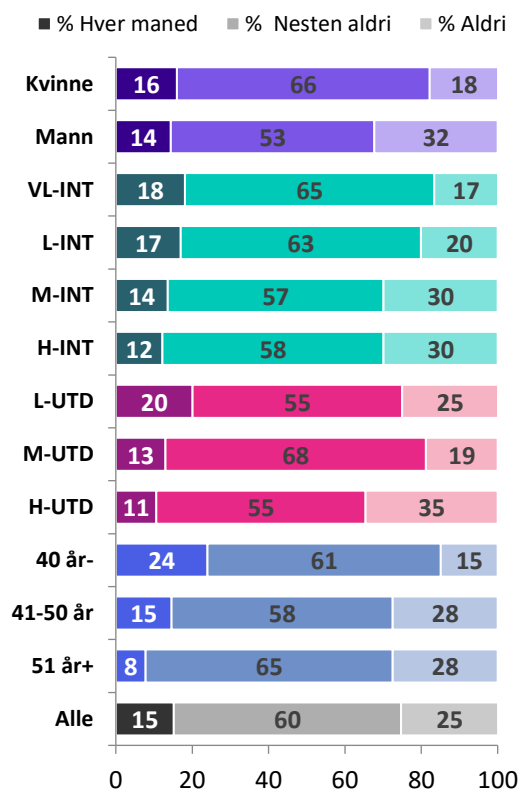
Ser vi på karakteristikk hos foreldrene (Figur 20) så oppgir yngre foreldre i større grad enn eldre foreldre at de deler informasjon om egne barn på nettet. Dette henger sammen med at det er en større andel med yngre barn blant de yngste foreldrene enn i de eldre gruppene av foreldre.

Når det gjelder kjønn er det dobbelt så mange fedre (32 prosent) enn mødre (18 prosent) som oppgir at de aldri deler bilder/video eller blogger om barnet sitt på nettet.

Foreldre med ulikt utdanningsnivå og familieinntekt deler i ulik grad bilder og videoer av barna sine.

- **Det er en større andel som ikke deler blant foreldrene i familier med høy og middels inntekt.** 30 prosent i disse gruppene deler ikke bilder/filmer av barna, mens det samme var tilfelle for henholdsvis 20 prosent og 17 prosent i familier med den laveste inntekten.
- **Foreldre med høy utdanning deler i minst grad.** 35 prosent av foreldrene med høyest utdanning oppgir at de aldri har delt denne typen informasjon om barnet sitt på nett, mens det samme var tilfelle for 19 prosent og 25 prosent i gruppen av foreldre med middels og lav utdanning.

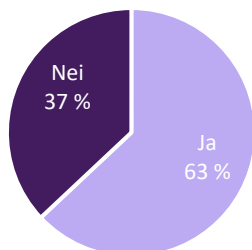
Figur 20: Hvor ofte foreldre deler informasjon om egne barn på nettet etter kjønn, alder, inntekt og utdanningsnivå

QLX4 : Hvor ofte deler, legger ut eller blogger du bilder/videoer av barnet ditt på nettet? Base: Foreldre (n=1001). Antallet foreldre som har svart på dette spørsmålet n=995.

Deling av bilder, video og annet materiale om barnet på nett kan ha mange årsaker. Som en del av undersøkelsen har vi derfor spurt foreldrene om årsakene og holdninger til deling av bilder av barnet. I vår undersøkelse oppgir over seks av ti foreldre at de deler bilder og video av eget barn på nett for å holde kontakt med familie og venner.

Figur 21: Foreldre som delte bilde/film av barna på nett for å holde kontakten med familie og venner

QLX-6: Når du har delt bilder eller videoer av barnet ditt og/eller barna dine på internett, har noe av følgende skjedd? Base: Foreldre som har delt bilde eller video av barnet minst en gang (n=739).

Samtaler fra familieintervjuene våre om foreldrenes deling av bilder av barna, og barnas egen deling av bilder, viser foreldre og barn som både er bekymret for og opptatt av barnas personvern, men også at denne aktiviteten for mange har en viktig sosial funksjon og blir brukt som en form for sosial trening. **Foreldrene ønsker å vise frem barna sine til venner og familie gjennom sosiale medier, og barna blir oppfordret til å bruke sosiale medier for å snakke med storfamilien sin** (tanter, onkler, besteforeldre osv.). Figur 21 viser at majoriteten av foreldrene – 63 prosent - oppgir at de delte bilder og videoer av barnet sitt, eller barna sine, på internett fordi de ønsket å holde kontakt med familie og venner.

Deling av bilder av barn i medier er ikke noe som kom med sosiale medier. Å dele bilder av bursdagsbarn er og har lenge vært vanlig i norske lokalaviser (Elvestad & Fogt, 2010). I flere av våre familieintervjuer sammenligner også foreldrene det å dele bilder av barna (når de har bursdag) i sosiale medier med å dele bilder av barn i lokalavisa. Å dele slike portretter av barn når de har bursdag blir sett på som akseptabelt. Faren og moren til fire gutter i alderen 9-18 år i sitatet under, er opptatt av at de ikke skal dele sensitive opplysninger om barna.

Intervjuer: deler dere bilder av barn for eksempel i sosiale medier?

Mor: det kan jeg vel telle på en hånd tror jeg de gangene jeg har lagt ut bilde på Facebook det er ja nei jeg legger ikke ut...

Far: jeg har gjort det

Intervjuer: ja

Far: da i form av gratulasjoner med bursdag og sånt som skjer

Intervjuer: Har dere tenkt noe rundt det å dele bilder av barn eller hvordan?

Far: Ja det er jo sånn at de skal jo i utgangspunktet godkjenne det. Men jeg må innrømme det at jeg har droppa det, men jeg har aldri lagt ut noen sensitive opplysninger om dem, det gjør jeg ikke.

Mor: Det har vært bilder, når du har lagt ut av ungene så har det vært et bilde av

(Telefon plinger)

Mor: ansikter og portrettbilde av ungen

Far: ja

Mor: også gratulerer med dagen og en hilsen i forbindelse med det. Men vi har vært veldig bevisst på helt i fra starten av at vi legger ikke ut bilder som ungene ikke ville vært med på å lagt ut selv

Videre viser intervjuene at deling av bilder fra ferieturer oppleves som ok, noe flere foreldre oppgir at de gjør. Flere av foreldrene var mer positive til å dele bilder av barna i lukkede familiegrupper, grupper for barnas aktiviteter (f.eks. korps eller fotballgruppa), enn med «venner» på facebook og mer åpne profiler i andre sosiale medier. I sitatet under forteller foreldrene til en 14-årig gutt om deling av bilder med andre foreldre og gutter på fotballaget.

Intervjuer: Når det gjelder fritidsaktiviteter, deler dere bilder og sånn derfra?

Mor: ja, det gjør vi litt ... sånn for eksempel når vi var på [fotballcup] nå så la vi ut bilder ... men det er mer sånn..det er litt langdistansebilder, sånn spillebilder og sånn men det er delvis sånn bilder..

Mor: men der har vil vel i utgangspunktet samtykka inne i fotballgruppa på at det er ok at det deles bilder av unga våres.

Intervjuer: Har dere noe regler på det? Er det noe som er nedskrevet?

Mor: Ikke her hjemme

Intervjuer: Nei

Far: Nei

Mor: Nei

Intervjuer: Men i fotballgruppa så er det ...?

Mor: Ja, jeg mener vel at det at vi har samtykka i at det er ok at deles bilder, men det er jo også bare i den lukka gruppa da.

En del foreldre – 12 prosent – oppgir at det er barna selv som ber dem dele bilder og video av dem.

I våre familieintervjuer, fant vi også eksempler på barn som ville at foreldrene skulle dele bilder av dem. Sitatet under er fra en familie med mor, far og to døtre på barneskolen.

Mor: Noen ganger så spør du meg om jeg kan ta bilde nå og legge ut på Facebook. Hehe.

Intervjuer: hehe

Mor: Når vi er på cafe og sånn tror jeg du synes det er litt hyggelig med de tidligere lærerne dine og sånn som ...

Datter 11 år: Ja

Mor: også sier de hils [datter] fra meg og sånn.

Datter 11 år: mhm

Intervjuer: Ja?

Mor: eller du synes det er koselig?

Datter 11år: Ja

Foreldrenes erfaringer med å dele bilder/video av barna sine viser at foreldrene er lite bekymret for det de deler. Tabell 25 viser hvor mange foreldre som har svart «ja» på ulike påstander knyttet til deling av bilder og video av eget barn på Internett.

Tabell 25: Foreldres erfaringer med deling av bilder og video av barnet sitt/barna sine på internett

% foreldre	Ja
Barnet mitt ba meg om å legge ut bildene/videoene på nettet	12
Barnet mitt ba meg om å fjerne noe jeg hadde lagt ut om dem på nettet	5
Jeg angret på noe jeg delte om barnet mitt/barna mine på nettet	3
Jeg spør aldri barnet mitt på forhånd om det er ok å legge ut bilder eller videoer av ham eller henne	8
Jeg viste ikke ansiktet til barnet tydelig på bildene	6
Jeg ser ikke mye å bekymre seg over når jeg deler bilder av barnet mitt på nettet	12
Ingen av disse	9
Vet ikke	2

QL6a-i: Når du har delt bilder eller videoer av barnet ditt og/eller barna dine på internett, har noe av følgende skjedd? Base: Foreldre som har delt bilder eller videoer av barna på nett (n=739). Antallet foreldre som har svart på dette spørsmålet varierer mellom n=733 og n=739.

Moren (i sitatet over) som delte bilder av datteren på Facebook for så å vise datteren de hyggelige kommentarene hun fikk på bildet, kan være et annet eksempel på hvordan moren driver med sosial trening eller øvelse i hvordan man er sosial eller i omgjengelighet («Sociability» Simmel, 1949) gjennom sosiale medier. I denne familien har datteren også selv bedt moren dele bilder på Facebook.

På den andre siden er det også mange barn som opplever at foreldrene deler bilder og filmer av dem på nett uten deres samtykke og de opplever også at foreldrene publiserer ting på nett de ikke er komfortable med og som får negative konsekvenser for dem.

I barneundersøkelsen spurte vi barna (9-17 år) hvorvidt de hadde opplevd deling av personopplysninger fra andre i løpet av det siste året, se Tabell 26. **Funnene viste hvordan ett av tre barn (33 prosent) har opplevd at foreldre har publisert noe om dem, uten at de har blitt spurt selv først.** Dette var betydelig flere enn dem som hadde opplevd det samme fra venner (23 prosent) eller fra lærere (tre prosent).

Resultatene viste også at det var de eldste barna som oftest hadde opplevd at foreldrene publiserte noe om dem på nettet uten å spørre dem først. Ca. 40 prosent av 14-17-åringene har opplevd dette siste året.

Tabell 26: Barn som har opplevd at foreldre, lærere og venner har delt informasjon om dem, og barn som har hatt negative opplevelser som følge av noe foreldrene har delt på nettet

% barn som sier dette har skjedd med dem det siste året	Ja
Min forelder/foresatt publiserte informasjon (f.eks. tekst, bilder eller filmer) om meg på internett uten å spørre meg først om jeg synes det var greit	33
Vennen(e) min(e) publiserte informasjon (f.eks. tekst, bilder eller filmer) om meg på internett uten å spørre meg først om jeg synes det var greit	23
Læreren/lærerne min(e) publiserte informasjon (f.eks. tekst, bilder eller filmer) om meg på internett uten å spørre meg først om jeg synes det var greit	3
Jeg ba min forelder/foresatt om å fjerne noe han/hun hadde publisert på internett	17
Jeg var opprørt på grunn av informasjon som mine foreldre/foresatte publiserte på nettet	9
Jeg fikk negative eller sårende kommentarer fra noen på grunn av noe som min forelder/foresatt har publisert på nettet	5

Barn: c_QF80_oy: I løpet av DET SISTE ÅRET, hvor ofte har dette skjedd med deg? Base: Barn (mellom n=920 og n=940)

- 17 prosent av barna svarte at de hadde bedt sin forelder om å fjerne noe han/hun hadde publisert på internett.
- 9 prosent av barna svarte at de hadde vært opprørt på grunn av informasjon som deres foreldre publiserte på nettet
- 5 prosent av barna svarte at de fikk negative eller sårende kommentarer fra noen på grunn av noe som deres forelder hadde publisert på nettet

Videre er det ikke sikkert at alle de barna som har bedt foreldrene om å fjerne noe de har publisert på internett, har gjort dette fordi foreldrene har publisert noe om dem. Det er også mulig at de fem prosentene av barna som sier de har fått negative konsekvenser på grunn av noe foreldrene har publisert, har fått det på grunn av andre typer innhold enn bilder og video av dem selv.

Det vil derfor være nødvendig å se nærmere på hva foreldre deler mer generelt (ikke bare informasjon

om barna) og hvordan dette kan ha negative konsekvenser for barna.

Resultatene fra den internasjonale barnestudien på aldersgruppen 12-16 år (Smahel et al., 2020) viste at de norske barna var de som i størst grad, hadde opplevd at foreldrene hadde publisert noe om dem uten å spørre dem om det var greit først. **Sammenligner vi norske barn med barn i Tyskland, så har fire ganger så mange barn i Norge opplevd at foreldre har delt informasjon om dem uten å spørre først.** Dette henger sammen med at foreldre i Tyskland i mye mindre grad enn norske foreldre sier de har delt bilder og videoer av barnet sitt på nett.

I våre familieintervjuer er barna tydelige på at de ønsker å bli spurt først (særlig de eldre barna i våre intervjuer). Det kom også frem at foreldrene og barna ikke nødvendigvis var enige om delingen av bilder av barna, og at de manglet tydelige regler for hva som var greit. Datteren som sier at hun trodde moren delte bildene av henne med sånn ca. 15 venner på Facebook og får høre at moren har mange flere venner enn dette, som bildet deles til Dette viser **at barna ikke alltid vet hva de sier ja til når de sier ja til deling av bilde.**

Sitatet fra familien under viser hvordan datteren ikke helt har forstått hvor mange moren deler bildet med når hun deler bilder av datteren på Facebook.

Intervjuer: Vet du hvem hun [moren] legger ut til? Hvem er det som kan se bilder?

Datter 10 år: eem ex-tanta mi kan vel se de.

Mor: ex-tanta di hehe. Det er jo dem som jeg er venn med på Facebook da.

Datter 10 år: Ja

Mor: Dem ser det jo

Datter 10 år: Damer fra jobb?

Mor: Ja fra jobb og

Datter 10 år: og pappa

Mor: Ja, pappa så klart.

Intervjuer: Hvor mange personer tror du sånn cirka som får se tror du?

Datter 10 år: 15 kanskje

Mor: 15 ja. Litt flere enn det da

Datter 10 år: 25-30

Mor: Nei, det er litt flere enn det.

Datter 10 år: 50

Far: hehe

Mor: Det er ikke alle som gidder å se det heller da, selv om de har mulighet.

Datter 10 år: Du [mor] sa du har ikke så veldig mange venner

Mor: Nei men altså. På Facebook er det noen som har 1000 venner ikke sant. Jeg har jo ikke det. det er ikke i nærheten av noe sånt.

Intervjuer: Hvor mange venner er det du har da på Facebook?

Mor: Nei jeg vet ikke, men det kan ikke være mange. Kanskje er det ikke så mye som 100 heller. Det tror jeg ikke nei.

Datter 10 år: Ja for 100 det var jo veldig «lite» [ironisk]

Det er et godt stykke fra de 15 personene datteren på 10 år trodde moren delte bilder av henne med de ca. 100 vennene moren sa hun hadde på Facebook. Dette viser hvor vanskelig det er for barna å vite hva de samtykker til når de sier ja til at foreldrene kan dele bilder av dem, særlig for de yngre barna som i mindre grad selv bruker sosiale medier som Facebook,

I likhet med Lipu og Siibak (2019) sin studie av estiske barn i alderen 9–13 år fant også vi i våre intervjuer at **flere av barna likte foreldre som delte positive ting om dem, men at det var store uoverensstemmelser mellom hva barn og foreldre anså for å være fine bilder.**

I våre familier fant vi barn som vil bli spurt først, men de opplevde i noe ulik grad å bli hørt. I sitatet under sier sønnen på 16 at det er «fair» å bli spurt først hvis foreldrene vil dele bilder med tanter og onkler. Søsteren på 11 år synes foreldrene er flinke til å spørre (selv om hun «vet ikke helt» om foreldrene deler bilder av henne i lukka eller åpne grupper på Facebook).

Sønn 16 år: Ja, jeg synes det er ganske fair i hvert fall å bli spurt før man blir delt ut på Facebook til alle tanter og onkler.

Intervjuer: Ja

Datter 11 år: Jeg synes det.

Intervjuer: Men er det i lukka grupper eller er det på åpen Facebook?

Datter 11 år: Jeg vet ikke helt, men jeg synes egentlig at de [foreldrene] er veldig flinke til å spørre oss og sånn. Og så synes jeg det er gøy egentlig - å se tilbake og sånn da jeg var liten og når vi var små.

Intervjuer: Ja

Far: Føler at vi er veldig omtenkssomme på hva vi deler. Vi deler lite og er selektive med hva vi deler.

Mor: mhm og vi spør først.

Far: Ja

I en annen familien (sitatet under), uttrykker sønnen på 11 år mer frustrasjon over at han opplever at de ikke snakker om bildedelingen og at moren deler uten hans samtykke. Dialogen med moren viser at sønnen ikke opplever å bli hørt med mindre han «hyler nei». Han sier også at han har opplevd å se bilder av seg selv på morens Facebook-side uten at han har blitt spurt.

Intervjuer: ... spør du [mor] om lov kanskje eller snakker dere sammen om å legge ut bilder?

Sønn 11 år: nei hun pleier ikke gjøre det.

Mor: Joo det gjør jeg. Noen ganger, men ikke bestandig

Sønn 11 år: Ja, noen.

Mor: Jeg bruker å si at nå legger jeg ut bilde av deg, og så sier han ja. Hvis han hylter nei, så gjør jeg det ikke.

Intervjuer: Nei?

Mor: Nei.

Intervjuer: Føler du at det stemmer?

Sønn 11 år: Jeg har aldri hylt nei.

Intervjuer: Du har aldri hylt nei?

Sønn 11 år: Nei, men du gjør det ikke alltid...

Mor: ... spør om lov?

Sønn 11 år: ..flere ganger har jeg sett på mobilen din og sett at folk har kommentert på et bilde.

Mor: Ja

Sønn 11 år: og du har hatt oppe Facebook noen ganger, og jeg har sett bilder av meg uten at du har spurt

Mor: Ja, men som oftest så har jeg spurt.

Barneundersøkelsen viste at 17 prosent hadde bedt foreldrene fjerne noe de hadde publisert på internett, mens ni prosent sa de hadde vært opprørt over noe foreldrene hadde publisert på nettet.

Fem prosent hadde fått negative eller sårende kommentarer fra andre på grunn av noe foreldrene har publisert.

Resultatene fra barneundersøkelsen viste også hvordan 17-18 prosent av barn av foreldre med høy utdanning minst noen ganger hadde bedt sine foreldre fjerne noe de har publisert på nettet. Dette sammenliknet med ni prosent av barn med foreldre uten høyere utdanning.

Funnene fra barneundersøkelsen er kanskje særlig interessante sett i forhold til at **bare tre prosent av foreldrene sa de hadde angret på noe de hadde delt om barna på nettet** (Tabell 25), mens et stort flertall mener det er grunn til en viss eller stor

bekymring når det gjelder å dele informasjon om eget barn. 12 prosent oppgir at de ikke ser mye å bekymre seg over når det gjelder å dele bilder av eget barn på nett (Tabell 25).

Blant foreldre som har delt bilder eller videoer av barna sine, er det mødre som i størst grad angret og er mest bekymret for dette.

- **Mødre er mer bekymret for deling av bilder enn fedre.** 16 prosent av fedre og 7 prosent av mødre ser ikke mye å bekymre seg over at de deler bilder av barnet sitt på nettet.
- 1 prosent av fedre og 4 prosent av mødre sier de angret på noe de delte om barnet sitt/barna sine på nettet.

Blant de få foreldrene som angret på deling, er det kun 24 prosent som har barn som sier at foreldrene har delt bilder/videoer av dem uten å spørre først.

Blant de 97 prosent av foreldrene som ikke angret, er det 31 prosent av barna til disse foreldrene som oppgir at foreldrene har publisert noe av dem på nett uten å spørre dem.

Selv om få angret på noe de har delt om barna på nett, kan det være foreldre som ser annerledes på det å dele bilder og videoer av barna i dag enn de gjorde tidligere. Det kan være lett for foreldre å dele søte og morsomme bilder av barna uten å tenke på at dette kan få følger for hvordan andre opplever barnet på kort og lang sikt. Forskere har pekt på at foreldrenes bildedeling av barna kan gjøre at barna og ungdommene mister kontrollen over sin egen identitetskonstruksjon på nett (Brandtzæg, 2019). En av mødre i våre intervjuer sier at hun har endret mening om å dele bilder av barna etter at de har blitt eldre (de tre barna i denne familien er nå 11-16 år). Ikke bare fordi barna har blitt eldre, men fordi hun har opplevd at oppslag i mediene har gjort henne mer oppmerksom på at barn må få velge selv når de har fått et mer bevisst forhold til konsekvensene av delingen.

Mor: Det kan hende man at man har blitt enda mer bevisst kanskje. Jeg husker at jeg delte et bilde hvor det står I love mom med solkrem på magen. Da tror jeg ikke jeg spurte dere, men da var dere tre og fem og sju eller noe sånt, men de siste fem åra i hvertfall så tror jeg [at det endra seg]

Intervjuer: Ja hvorfor har det endra seg? Er det fordi de har blitt større eller at du er mere bevisst på det?

Mor: Sikkert det også. Jeg tror fokuset på det i medier og diskusjoner ... og jeg synes det er viktig det med at man må få lov til å velge sitt eget liv. Selvfølgelig kunne jeg spurt og fått dem til å si ja men jeg synes det er viktig at dem skal ha et bevisst forhold til det sjøl og da.

Samtidig med våre funn - som viser at foreldre i liten grad angrer og at barna i større grad oppgir at foreldrene har publisert noe av dem på nett uten å spørre først - gir disse funnene bare et overordnet bilde. Vi vet for eksempel ikke hvorvidt foreldrene der barna har bedt om å fjerne informasjon, faktisk har gjort det.

Det kan også være slikt at hvor ofte foreldrene deler påvirker hvordan barn og unge oppfatter delingen.

Tabell 27 viser andelen av barn som har hatt negative erfaringer med foreldrenes deling, sett opp mot hvor ofte deres foreldre har oppgitt at de deler informasjon om barnet på nettet.

- 43 prosent av barna som har foreldre som deler bilder eller videoer av barnet minst hver måned har opplevd at forelderen eller foreldrene har publisert informasjon om dem på internett uten å spørre dem om det var greit.

Kanskje særlig oppsiktsvekkende er det der barna har hatt negative opplevelser knyttet til foreldrenes deling, men hvor foreldrene selv svarer at de aldri har delt informasjon om barnet (kolonnen helt til høyre i tabellen). Her er det viktig å merke seg at dette kan både komme av en faktisk ulik rapportering og oppfatning av situasjonen – foreldre som selv ikke erindrer eller oppfatter at de har delt noe om barnet, mens barnet selv oppfatter at dette har skjedd. En annen forklaring kan være at det er en annen foresatt som har stått for delingen av informasjon om barnet, ikke den foresatte som har svart på undersøkelsen.

Tabell 27: Barn som har opplevd negative konsekvenser av foreldrenes deling etter hvor ofte egne foreldrene deler informasjon om barnet på nettet

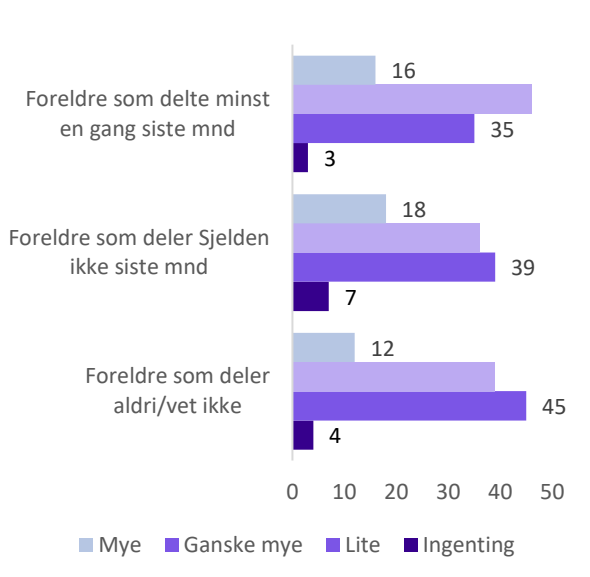
Hvor ofte deler, legger ut eller blogger du bilder/videoer av barnet ditt på nettet?	Minst hver måned	Nesten aldri	Aldri
Min forelder/foresatt publiserte informasjon (f.eks. tekst, bilder eller filmer) om meg på internett uten å spørre meg først om jeg syntes det var greit	43	29	30
Jeg fikk negative eller sårende kommentarer fra noen på grunn av noe som min forelder/foresatt publiserte på nettet	7	4	3
Jeg ba min forelder/foresatt om å fjerne noe han/hun hadde publisert på internett	15	17	13
Jeg var opprørt på grunn av informasjon som mine foreldre/foresatte publiserte på nettet	11	8	8

Barn: c_QF80_oy: I løpet av DET SISTE ÅRET, hvor ofte har dette skjedd med deg? Base: Barn (mellom n=920 og n=940)
Foreldre: QLX-4: Hvor ofte deler, legger ut eller blogger du bilder/videoer av barnet ditt på nettet?

Aktiv foreldremediering og foreldredeling

En belgisk studie av tenårings holdninger til foreldredeling, viste at jenter og tenåringer som har et tettere forhold til foreldrene sine, er mer positive til at foreldrene deler bilder/videoer av dem på nett (Verswijvela, Walravea, Hardiesa & Heirmanab, 2019). Vi finner at de som deler bilder av barna oftere, har barn som i litt større grad sier at foreldrene vet hva de driver med på internett.

Figur 22: Hvor mye barn opplever at foreldre vet om hva det gjør på internett etter hvor ofte foreldre deler bilder av dem på nett

QLX4: Hvor ofte deler, legger ut eller blogger du bilder/videoer av barnet ditt på nettet? Base: Foreldre (n=1001). Antallet foreldre som har svart på dette spørsmålet n=995. op_Q19: Hvor mye tror du din forelder/foresatt vet om hva du gjør på internett? Base Barn (N=1001). Antallet barn som svarte på dette spørsmålet n= 856

Figur 22 viser at en høyere andel av foreldrene som har delt et bilde eller en video av barnet på nett minst en gang siste måned, har barn som sier at foreldrene vet hva de gjør på internett.

62 prosent av foreldrene som har delt bilder eller filmer av barna siste måneden, har barn som sier at de (foreldrene) vet ganske mye eller mye om hva de gjør på internett, mens 51 prosent av foreldrene som aldri deler bilder eller bilder av barnet på nett, har barn som sier det samme.

Dette funnet kan tyde på at **de foreldrene som bruker sosiale medier til å dele bilder eller videoer av barna, er de som snakker mest med barna om hva de gjør på nettet og/eller er de**

foreldrene som barna i større grad opplever at forstår hva de driver med (som f.eks. for veldig mange barn handler om å dele bilder og filmer på nett). Samtalen med moren og datteren over, hvor datteren ønsket at moren skulle dele et bilde av henne på morens Facebook er et eksempel på en slik samtale.

Samtidig med at mange familier snakker om hva som er greit og ikke greit å dele av bilder av barna (og at det er viktig med samtykke fra barna), er foreldrene også opptatt av hva barna selv deler av bilder. Samtalen mellom moren og sønnen på 11 viser at dette er et tema de snakker om.

Intervjuer: Ja, men hvordan er det med andre delinger av informasjon om seg selv på nettet og sånn. Er det noe dere snakker med barna om?

Mor: Ja

Intervjuer: Ja

Far: Ja

Mor: Det gjør vi mye for å at de [sønn 7 og sønn 11 år] skal forstå. Han [sønn 11 år] forstår ikke helt konsekvensene enda. Det begynner å gå opp for han hvilken konsekvens det kan ha - at du ikke kan fjerne ting på nettet og at man kan alltid finne det fram. Så det snakker vi om. At det ikke er lurt å dele bilder.

Sønn 11 år: Nettvett!

Mor: Spesielt kanskje bilder som man ikke ønsker å at skal bli delt videre.

Intervjuer: mhm

Mor: Ikke sant. Hvor det er ...

Sønn 11 år: bilder av visse ting...

Mor: Sånn flau situasjoner eller at man tar nakenbilder av seg selv og sender de til andre eller

Intervjuer: Ja

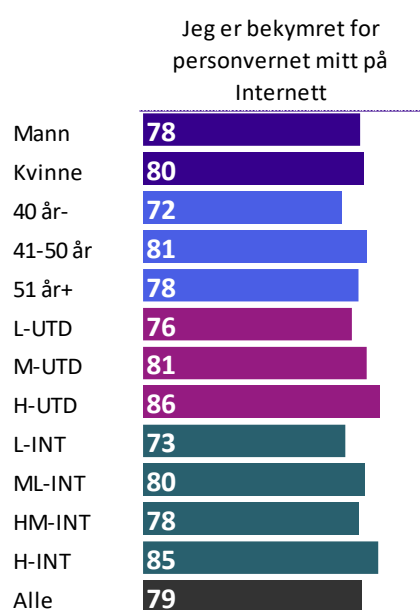
Sønn 11 år: Ja

Mor: sånne ting. At man ikke skal gjøre sånt noe, det snakker vi mye om.

Foreldres bekymring om eget personvern og deling av bilder/videoer av barn

Foreldres bekymringer knyttet til internett handler ikke bare om barna, men kan også være knyttet til egen praksis. For eksempel er det en betydelig andel av foreldrene som uttrykker bekymring for eget personvern på internett. Åtte av ti foreldre (79 prosent), oppgir at de er bekymret for personvernet sitt på nettet (se Figur 23).

Figur 23: Foreldres bekymring over eget personvern på nett

QL3: Hvor uenig eller enig er du i følgende påstander? Base: Foreldre (N=1001). Andelen som svarer at de er helt eller delvis enig i påstanden. Foreldre som har svart på dette spørsmålet n=983.

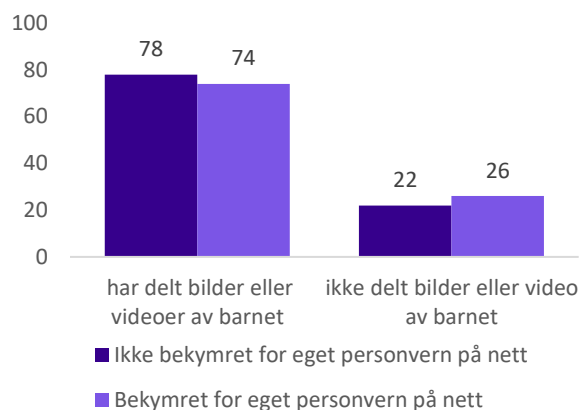
Figur 23 viser at mødre i litt større grad enn fedre er bekymret for personvernet sitt på nett. Det er også en høyere andel av de eldre foreldrene som er bekymret. I gruppene foreldre med høyest utdanning og i familier med høyest inntekt, er det mer bekymring enn blant andre foreldre.

Ser vi på sammenhengen mellom foreldres bekymring for eget personvern på nett og hvorvidt de har delt bilder/filmer av barnet sitt, er det en noe høyere andel blant de foreldre som har delt, som ikke er bekymret for sitt personvern.

Mens 78 prosent av foreldrene som ikke var bekymret for eget personvern hadde delt bilde eller film av barnet, var det samme tilfelle for 74 prosent av foreldrene som var bekymret for eget

personvern på nett. Den relativt lille forskjellen behøver ikke å bety at foreldre som er bekymret for eget personvern ikke er mer opptatt av barnas personvern på nett.

Figur 24: Andelen av foreldre som har delt bilde eller video av barnet etter foreldrenes bekymring for eget personvern på nett.

QL3: Hvor uenig eller enig er du i følgende påstander? Base: Foreldre (N=1001). Andelen som svarer at de er helt eller delvis enig i påstanden. QLX4 : Hvor ofte deler, legger ut eller blogger du bilder/videoer av barnet ditt på nettet? Base: Foreldre (n=1001). Antallet foreldre som har svart på dette spørsmålet n=995. Foreldre som har svart på begge spørsmålene n=981

Når det gjelder deling av bilder og filmer av barnet på nett, kan foreldrene som vi har pekt på tidligere, velge å gjøre dette på ulike måter. Mens noen foreldre deler med alle «venner» på Facebook, er det andre foreldre som sier de bare deler i grupper på Snapchat med bestemor, tanter og onkler. Hvilke strategier foreldre velger for å beskytte eget og barnas personvern er videre en konsekvens av kunnskaper og ferdigheter om hvordan dette kan gjøres på en måte som ivaretar barnets personvern.

Vi vil avslutte dette kapitlet med å minne om at det ikke nødvendigvis bare er barna som ikke forstår hva det innebærer å si ja til at foreldrene deler bilder av dem. Som en av mødre i et av sitatene over sa, så hadde hun endret syn på deling av bilder av barna etter at hun selv hadde blitt mer bevisst på hvilke konsekvenser det kunne få for dem. Dette viser hvordan digitalt foreldreskap ikke bare handler om å veilede barna i deres nettbruk, men at foreldrene må være klar over at egen nettbruk kan få konsekvenser for barna på kort og lang sikt. Som beskrevet tidligere i denne rapporten, kan det også være grunn til å se nærmere på, ikke bare foreldrenes deling av bilder av barnet, men også hvordan foreldrenes delinger og deltakelse på nett mer generelt får konsekvenser for barna.

DIGITALE OPPDRA GELSESTRATEGIER

Foreldre i Norge velger ulike strategier for digital oppdragelse og de velger andre strategier enn foreldre i andre land. I 2010 fant vi at Norge, sammen med Danmark, Sverige, Nederland og Finland, tilhørte en gruppe land hvor den største andelen av foreldre benytter aktiv mediering (Helsper et al., 2013). I dette kapitlet ser vi nærmere på hvilke foreldre som velger hvilke strategier og barnas opplevelse av foreldrenes strategier.

Som vi har pekt på innledningsvis skjer ikke barn og unges bruk av internett, mobil og spill i et vakuum, men i en større sosiokulturell kontekst hvor familien, venner, teknologi, økonomi og andre faktorer spiller inn på ulike måter. Som vist i innledningen søker EU Kids Online å se barn og unges nettbruk i en større sammenheng, hvor både individuelle, sosiale og nasjonale faktorer sees som relevante. En av de faktorene som kan gi utslag i ulike former for oppdragelsesstrategier, er foreldrenes bekymringer. Foreldrestrategier for digital oppdragelse varierer i stor grad, også mellom kulturer og land. Gjennom analyser av 2010-undersøkelsen, basert på alle de 25 landene som da var med, fant vi at foreldre har ulike strategier for å oppdra digitale barn (Helsper et al., 2013; Livingstone, Ólafsson, et al., 2017). Strategiene deles inn i følgende hovedkategorier:

- *Aktiv mediering*, dvs. at man snakker med barna og forsøker hjelpe dem om noe skulle skje, og forbereder dem på hva de kan gjøre om de opplever noe ubehagelig på nettet.
- *Restriktiv mediering*, hvor man setter regler for hva barn kan gjøre og ikke kan gjøre.
- *Overvåkende mediering*, hvor man sjekker mobiltelefonen, datamaskinen, profiler på sosiale medier og liknende for å se hva barna har gjort, og hvem de har snakket med.
- *Teknologisk mediering*, hvor man installerer tekniske sperrer slik som innholdsfiltere og blokkeringer for å unngå noen typer bruk eller innhold.

Foreldre kan benytte en eller flere typer av disse strategiene samtidig.

I tillegg har vi den gruppen foreldre vi kan kalle *passive* – de som ikke engasjerer seg i barnas mediebruk eller som ikke gir noen regler, overvåker eller snakker med barna om mediebruk i det hele tatt.

Nyere studier har vist at man kan gruppere de strategiene foreldre benytter for å regulere forholdet mellom barna og internett- og mobilbruk i to hovedkategorier:

Muliggjørende mediering – som inkluderer alle former for aktiv mediering av nettbruk (slik som forslag om og tilrettelegging for positiv bruk av internett og mobil)

Restriktiv mediering som inkluderer både regler om tidsbruk, aktiviteter og plattformer, og bruk av tekniske løsninger som foreldrekontroll, programvare og filtre.

Samtidig er ikke foreldremediering en enveisprosess. Tvert imot vil barns mediebruk, særlig når de blir eldre, være gjenstand for forhandling og samhandling med foreldrene. Det er også slik at barn og unge kan oppleves som en ressurs og hjelpe foreldrene med deres nettbruk. Det er heller ikke gitt at barn og unge alltid ønsker å lytte til foreldrenes regler og råd. I spørreskjemaet har vi derfor inkludert spørsmål som forsøker å fange noe av den kompleksiteten og forhandlingen som skjer i møtet mellom foreldre, familie, barn og teknologi, samt se på faktorer for generell opplevd velferd hos barn og unge i Norge i dag.

I dette kapitlet ser vi nærmere på hva som kjennetegner de ulike strategiene, hvilke foreldre som velger hvilke strategier og om barna er klar over foreldrenes strategier samt hvordan de forholder seg til dem. Avslutningsvis vil vi si noe om hvordan foreldremediering kan bidra til å skape og forhindre konflikter.

Aktiv foreldremediering

Aktiv foreldremediering handler om at foreldrene snakker med barna og forsøker hjelpe dem om noe skulle skje, og forbereder dem på hva de kan gjøre om de opplever noe ubehagelig på nettet (se for eksempel Helsper m.fl., 2013; Livingstone mfl. 2017). Aktiv foreldremediering kan også handle om at foreldre og barn utforsker nye medier sammen. Noen ganger er det barna som introduserer mediene eller medieinnhold og andre ganger er det barna som begynner å bruke de mediene foreldrene bruker. I flere av våre intervjuer forteller foreldre om hvordan barnas bruk av sosiale medier, har ført til at de selv har begynt å bruke disse mediene. Sosiale medieplattformer (som f.eks. Snapchat) blir for eksempel brukt av noen foreldre til å holde kontakt eller snakke med barna.

Datter, 16 år: Mamma bruker litt Snapchat og litt sånn Instagram og sånn, men hun legger ikke så veldig mye ut og sånn. Det er mer for å snakke med meg.

Mor: Ja, når vi er ute, ute og farter og sånn så, vet vi hvor du [datter] er og få litt... Jeg kjenner at jeg klarer å følge med en del med den snapchatten, sånn uten at det er detaljert oppfølging, så ser en i hvert fall at en får svar og sånn.

Som moren i familien på fire med to tenåringsbarn i sitatet over sier, så var svar på Snapchat fra

datteren en måte å vite at hun hadde det bra, men de brukte ikke Snapkart for å følge med på (overvåke) hvor datteren var.

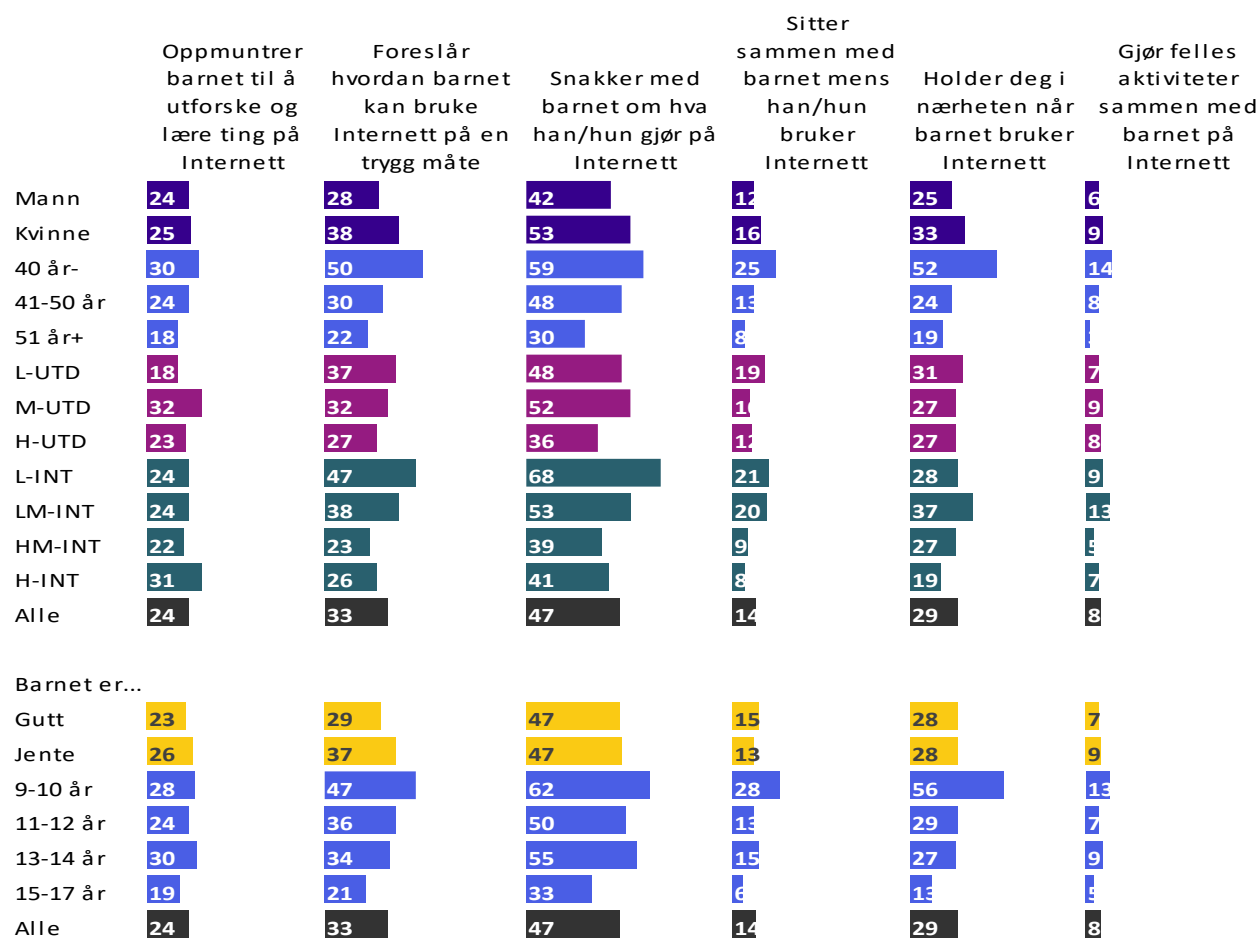
Mor: Det baserer seg på tillit da, ikke sant. Så lenge hun [datter 16] kommer hjem og forholder seg til de reglene vi har og sånn så trenger vi ikke å vite hele tiden hvor hun er.

Måten foreldrene er opptatt av å hjelpe barna til å skille mellom fakta og fiksjon (slik vi så i kapitlet om tillit til nyheter) er et annet eksempel på aktiv foreldremediering. Prat om seksuelt innhold er også tema for foreldrene når de snakker med barna.

Mor: Seksuelt innhold snakker vi veldig mye om og hun [datter 9 år] synes det meste er kleint så hun vil ikke se på ting som jeg synes er upasselig

De aller fleste foreldrene oppgir at de benytter seg av noen former for aktiv foreldremediering. Som figur 25 viser, er det derimot ingen av disse formene for aktiv foreldremediering som benyttes ofte eller svært ofte av en majoritet av foreldrene.

Figur 25: Aktiv foreldremediering. Andelen foreldre som svarer at de gjør følgende «ofte» eller «svært ofte». (figuren er delt i to)

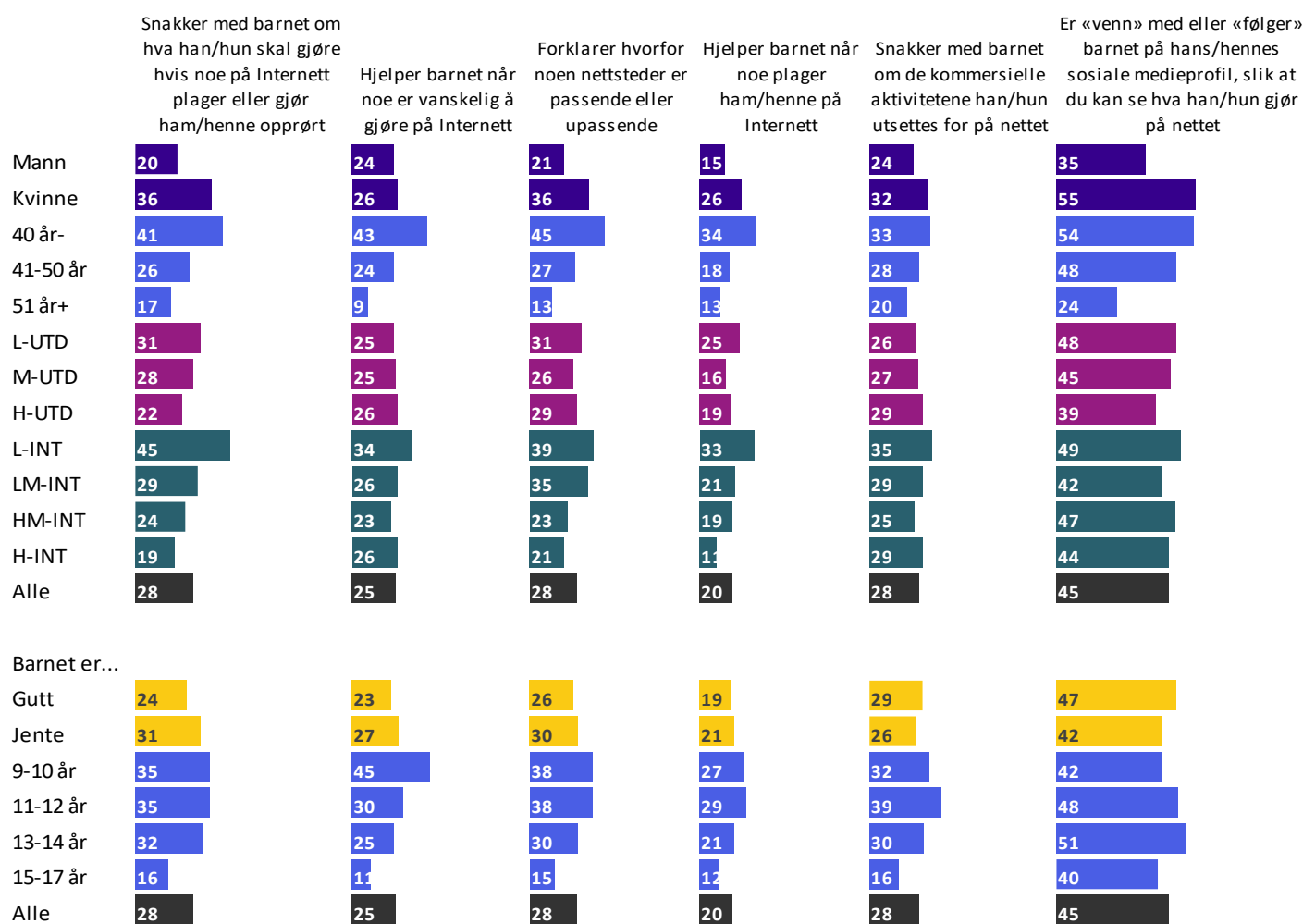

QL10a-l: Når barnet ditt bruker internett, hvor ofte gjør du disse tingene? Base: Foreldre (N=1001). Antallet foreldre som har svart på disse påstandene varierer mellom n=785 og n=998.

Den strategien som høyest andel av foreldrene sier de ofte eller svært ofte bruker, er at de snakker med barnet om hva han/hun gjør på internett (47 prosent) og er «venn» med eller «følger» barnet på hans/hennes sosiale medieprofil, slik at du kan se hva han/hun gjør på nettet (45 prosent).

- 53 prosent av mødre og 42 prosent av fedre svarer at de ofte eller svært ofte snakker med barnet om hva han/hun gjør på internett.
- De yngre foreldrene (59 prosent i yngste gruppe og 30 prosent i eldste gruppe), og foreldre med yngre barn (9-10 år), snakker oftere med barnet om hva han/hun gjør på internett enn eldre foreldre og foreldre med eldre barn.
- Foreldre i familier med høy og middels inntekt snakker i mindre grad med barna om hva de gjør på internett enn foreldre med lavere utdanning og i familier med lavere inntekt.
- Forskjeller mellom foreldre i familier med høy inntekt og lavere inntekt, viser en tendens til at foreldre i høyinntektsgrupper sjeldnere benytter seg av disse aktive foreldremedieringsstrategiene. Et unntak er oppmuntring av barna til å utforske og lære ting på internett.
- 31 prosent av foreldrene i høyinntektsgruppen svarte at de ofte eller svært ofte oppmuntret barna til å utforske og lære ting på internett, mens det samme var tilfelle for 22-24 prosent i de lavere inntektsgruppene.

Aktiv foreldremediering. Andelen foreldre som svarer at de gjør følgende «ofte» eller «svært ofte». (Del II av figur)

QL10a-I: Når barnet ditt bruker internett, hvor ofte gjør du disse tingene? Base: Foreldre (N=1001). Antallet foreldre som har svart på disse påstandene varierer mellom n=785 og n=998

Foreldre og barn har noe ulik oppfatning av hvor ofte foreldrene snakker med barna, forsøker å hjelpe dem om noe skulle skje, eller forbereder dem på hva de kan gjøre om de blir utsatt for noe ubehagelig på nettet.

- Mens 47 prosent av foreldrene sier de ofte eller svært ofte snakker med barna sine om hva han/hun gjør på internett, er det bare 21 prosent av barna som er enig med foreldrene om at dette skjer like ofte.
- 29 prosent av foreldrene sier de holder seg ofte eller svært ofte i nærheten når barnet bruker internett, mens kun 9 prosent av barna svarer at foreldrene er ofte eller svært ofte i nærheten av dem når de er på nett.
- Mens 14 prosent av foreldrene sier de sitter ofte eller svært ofte sammen med barna mens

barnet bruker internett, er kun 9 prosent av barna enig i dette.

- 8 prosent av foreldrene gjør ofte eller svært ofte felles aktiviteter sammen med barnet på internett, mens 7 prosent av barna mener det samme.

I intervjuene forteller flere av foreldrene om hvordan de både legger til rette for å være i nærheten og følge litt med på barna når de er på nett. De forteller også om strategier for å følge med barna på avstand (og antakelig uten at barna opplever at foreldrene er i nærheten). I en av familiene vi intervjuet med mor, far og to sønner på barneskolen, planlegger familien et rom for sønnene der de kan invitere venner for blant annet å spille sammen. En vesentlig grunn for dette er at foreldrene ønsker å gjøre det attraktivt for guttene å

ha med venner hjem. Da blir det også lettere for foreldrene å følge litt med på hva barna driver med og hvilke venner de har.

Sitatet under, fra en familie med fire sønner i alderen 12-18 år viser hvordan moren følger med på avstand, men også hvordan hun stikker innom sønnene som sitter på hvert sitt rom i underetasjen med hver sine datamaskiner og mobiler.

Mor: De lukker dørene og så har de headset på og det er litt høyt lydnivå. Men så tenker vi at okei det er sånn det er noen år nå, og det er jo hyggeligere å høre guttene. Vi får jo også med oss litt av det som skjer i verden dems

Sønn, 18år .: [du] kommer jo ned og tar en prat

Mor: ja

Intervjuer: men er dere med og spiller med dem eller?

Mor: Nei det har vi ikke gjort

Intervjuer: Er de ikke med?

Sønn, 14 år: pappa spiller et...

Intervjuer: Dere ler litt. Hvorfor det? Hadde det vært litt rart eller?

Sønn 12 år: Ja men jeg jeg husker den første gangen da mamma så meg skrive engelsk. Hun synes jeg skrev litt kjapt og henne ble litt forskrekka.

Mor: Ja

Sønn 12 år: Henne trodde det var noen andre.

Men det er ikke alltid like lett for foreldre å aktivt involvere seg i barnas mediebruk. Det kan skorte både på interesse og kunnskaper om barnas interesser. Både moren og faren i familiesitatet under opplever at fordi de ikke har brukt de samme mediene som sønnene, så er det vanskelig å være veiledere. Faren som er i 50-årene, opplever at hans ambisjoner om å følge med er krevende fordi det sønnene (12-17 år) driver med på nett ikke engasjerer han.

Intervjuer: Hvilken rolle føler dere at dere foreldre har i forhold til barnas mediebruk?

Mor: Vi er jo ikke de beste veilederne fordi vi har ikke så god kjennskap, eller vi har jo ikke brukt de samme mediene tenker jeg. Er du [far] enig?

Far: Jeg har også hatt store ambisjoner om at vi skal følge med på dem. Men jeg er enig. Jeg er så lite interessert, så det er tungt for meg og jeg blir veldig fort lei når jeg skal prøve å engasjere meg eller spille sammen med dem og se på eller noe sånt. Det klarer jeg ikke så lenge.

I Figur 26 ser vi nærmere på om foreldre og barn fra samme familie er enige i hvor ofte foreldrene benytter ulike strategier for aktiv foreldremediering. Er det slik at foreldre som sier at de ofte snakker med barna om internett, eller gjør aktiviteter med barna på internett, har barn som opplever det på samme måte? Eller at barn av foreldre som sier de sjelden eller aldri blander seg inn i det barna gjør på nett er enig i dette?

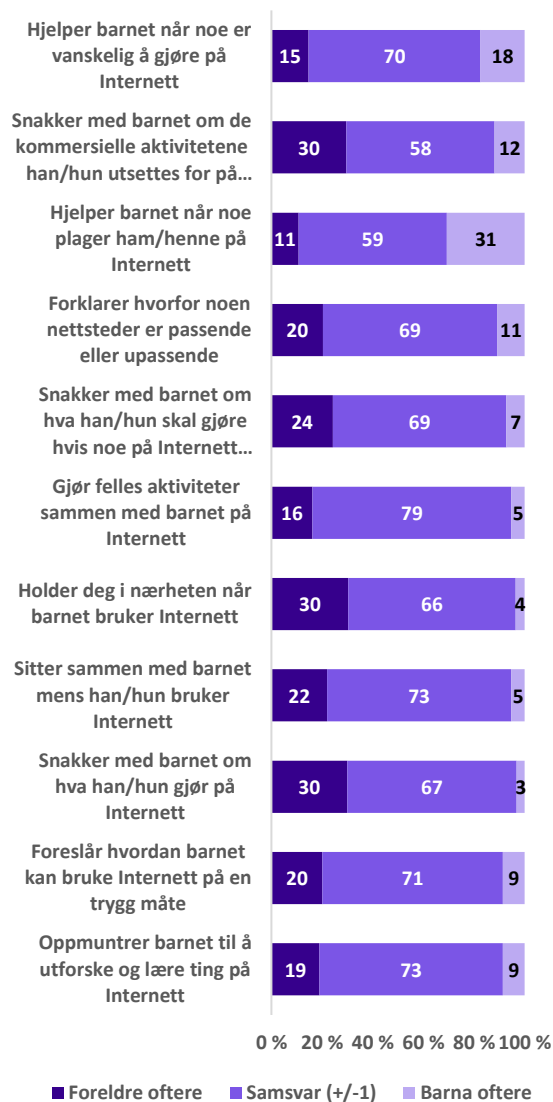
I denne gjennomgangen har vi valgt å definere foreldre og barn som bare skiller et steg (+/-1) på skalaen som enige. Det betyr for eksempel at foreldre og barn som svarer henholdsvis «aldri» eller «nesten aldri» bli kategorisert som i stor grad enige (+/-1).

- 73 prosent av barn og foreldre er i stor grad enig (+/-1) i hvor ofte foreldrene oppmuntrer barnet til å utforske og lære ting på internett. 19 prosent av foreldrene mener de oppmuntrer barna oftere enn det barna svarer. Ni prosent av foreldrene svarer de oppmuntrer barna sjeldnere enn barna svarer.
- 71 prosent av barn og foreldre er i stor grad enig (+/-1) i hvor ofte foreldrene foreslår hvordan barnet kan bruke internett på en trygg måte. 20 prosent av foreldrene mener de gjør dette oftere enn det barna deres svarer at det gjør, mens ni prosent svarer at de gjør dette sjeldnere enn barna deres svarer.
- 67 prosent av barn og foreldre er i stor grad enig (+/-1) i hvor ofte foreldrene snakker med barnet om hva han/hun gjør på internett. 30 prosent av foreldrene mener de gjør dette oftere enn det barna deres svarer at det gjør, mens 3 prosent svarer at de gjør dette sjeldnere enn barna deres svarer.

- 73 prosent av barn og foreldre er i stor grad enig (+/-1) i hvor ofte foreldrene sitter sammen med barnet mens han/hun bruker internett. 22 prosent av foreldrene mener de gjør dette oftere enn det barna deres svarer at det gjør, mens fem prosent svarer at de gjør dette sjeldnere enn barna deres svarer.
- 66 prosent av barn og foreldre er i stor grad enig (+/-1) i hvor ofte foreldrene holder seg i nærheten når barnet bruker internett. 30 prosent av foreldrene mener de gjør dette oftere enn det barna deres svarer at det gjør, mens fire prosent svarer at de gjør dette sjeldnere enn barna deres svarer.
- 79 prosent av barn og foreldre er i stor grad enig (+/-1) i hvor ofte de gjør felles aktiviteter sammen på internett. 16 prosent av foreldrene mener de gjør dette oftere enn det barna deres svarer at de gjør, mens fem prosent svarer at de gjør dette sjeldnere enn barna deres svarer.
- 69 prosent av barn og foreldre er i stor grad enig (+/-1) i hvor ofte de snakker sammen om hva barnet skal gjøre hvis noe på internett plager eller gjør ham/henne opprørt. 24 prosent av foreldrene mener de gjør dette oftere enn det barna deres svarer at de gjør, mens syv prosent svarer at de gjør dette sjeldnere enn barna deres svarer.
- 67 prosent av barn og foreldre er i stor grad enig (+/-1) i hvor ofte barnet får hjelp når noe er vanskelig å gjøre på internett. 15 prosent av foreldrene mener de gjør dette oftere enn det barna deres svarer at de gjør, mens 18 prosent svarer at de gjør dette sjeldnere enn barna deres svarer.
- 69 prosent av barn og foreldre er i stor grad enig (+/-1) i hvor ofte foreldrene forklarer for barna hvorfor noen nettsted er passende eller upassende. 20 prosent av foreldrene mener de gjør dette oftere enn det barna deres svarer at de gjør, mens 11 prosent svarer at de gjør dette sjeldnere enn barna deres svarer.
- 59 prosent av barn og foreldre er i stor grad enig (+/-1) i hvor ofte foreldrene snakker med barnet om de kommersielle aktivitetene han/hun utsettes for på nettet. 30 prosent av foreldrene mener de gjør dette oftere enn det barna deres svarer at de gjør, mens 12 prosent svarer at de gjør dette sjeldnere enn barna deres svarer.

- 58 prosent av barn og foreldre er i stor grad enig (+/-1) i hvor ofte de snakker sammen om de kommersielle aktivitetene han/hun utsettes for på nettet. 30 prosent av foreldrene mener de gjør dette oftere enn det barna deres svarer at de gjør, mens 12 prosent svarer at de gjør dette sjeldnere enn barna deres svarer.

Figur 26: Aktiv foreldremediering. Samsvar mellom foreldrenes og barnas svar

Foreldre og barns svarer. QL4a-k (Barn) Når du bruker internett, hvor ofte gjør din forelder/foresatt noen av disse tingene? Base: Barn i alderen 9-17 år som bruker internett (n=1001). Andelen som svarer vet ikke blant barna, varierer mellom 3,7% (Sitter sammen med meg mens jeg bruker internett) og 17,4% (Snakker med meg om de kommersielle aktivitetene jeg blir utsatt for på nettet). QL10a-k (Foreldre): Når barnet ditt bruker internett, hvor ofte gjør du disse tingene? Antall barn-foreldrepar som har svart på samme spørsmål varierer mellom n=657 og n=941.

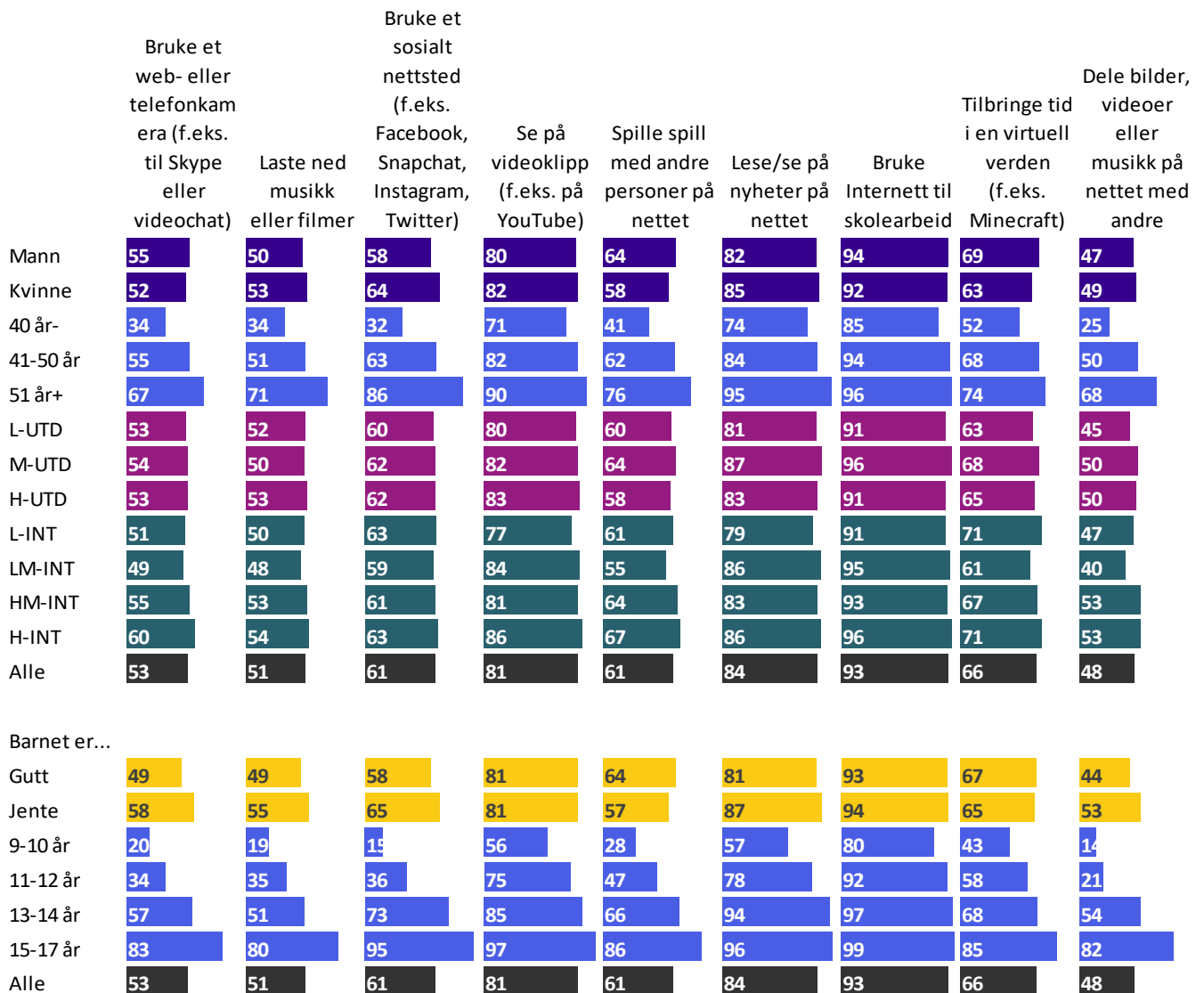
Restriktiv foreldremediering

Restriktiv foreldremediering handler om i hvilken grad foreldrene setter regler for hva barna kan gjøre og ikke kan gjøre.

Figur 27 viser at andelen foreldre som lar barna bruke internett til skolearbeid, lese/se på nyheter på nettet og å se på videoklipp (f.eks. YouTube) er høy. Henholdsvis 93, 84 og 81 prosent av foreldrene sier at barnet deres får lov til dette når som helst. De eldste barna får lov til alle disse aktivitetene på nett i større grad enn de yngre

barna. Det er ingen tydelige tendenser til at foreldrenes utdanning eller inntekt i familien kan forklare forskjeller i hvorvidt barna får lov til å gjøre disse aktivitetene på nett (eldre foreldre tillater i større grad disse aktivitetene, men det henger sammen med at de har eldre barn).

Figur 27: Restriktiv foreldremediering, etter foreldrenes kjønn, alder, utdanning, inntekt og deres barns alder og kjønn. Prosentandel.

QL12: Når lar du barnet få lov til å gjøre følgende ting på internett? Base foreldre (n=1001). Antall foreldre som svarer på disse alternativene varierer mellom n=932 og n=988.

Mødre tillater i noe større grad enn fedre at barna bruker et sosialt nettsted (Facebook, Snapchat, Instagram, Twitter), laste ned musikk, se på videoklipp (f.eks. YouTube), lese/se på nyheter på nettet og dele bilder, videoer eller musikk på nett med andre, mens fedre i noe større grad lar barna bruke et web- eller telefonkamera (f.eks. til Skype eller videochat), spille spill med andre personer på nettet, bruke internett til skolearbeid og tilbringe tid i en virtuell verden (f.eks. Minecraft).

Tabell 28: Andel barn som sier de har lov til å gjøre ulike nettaktiviteter etter hvorvidt foreldrene sier de kan gjøre slike aktiviteter

% barn som sier de har tillatelse til å gjøre dette, etter hvorvidt foreldrene sier de har tillatelse	Foreldre sier barna alltid kan gjøre dette	Foreldre som sier at barna ikke alltid kan gjøre dette
Bruke et web- eller telefonkamera (f.eks. til Skype eller videochat)	90	58
Laste ned musikk eller filmer	83	48
Bruke et sosialt nettsted (f.eks. Facebook, Snapchat, Instagram, Twitter)	96	45
Se på videoklipp (f.eks. på YouTube)	95	68
Spille spill med andre personer på nettet	91	59
Lese/se på nyheter på nettet	92	59
Bruke internett til skolearbeid	92	70
Tilbringe tid i en virtuell verden (f.eks. Minecraft)	90	67
Dele bilder, videoer eller musikk på nettet med andre	87	49

EU Kids Online 2018: QL_op_QL12a-i: Når lar du barnet få lov til å gjøre følgende ting på internett? Base foreldre (n=1001). c_Q16_op_Q16: Når får du lov av din forelder/foresatt å gjøre følgende ting på internett? Base Barn (n=1001). Foreldre-barn par som svarte på spørsmålet varierer mellom n=699 og n=879.

Tabell 28 viser at av de foreldrene som sier at barna har lov til å bruke et web- eller telefonkamera (f.eks. til Skype eller videochat), er det 90 prosent av barna som sier de har lov til dette, mens det blant barna der foreldrene sier at de ikke får lov, er det 58 prosent av barna som sier de får lov.

- Av de foreldrene som sier at barna *har lov til å laste ned musikk eller filmer*, er det 83 prosent av barna som sier de har lov til dette, mens det blant barna hvor foreldrene sier at de ikke får lov, er 48 prosent av barna som sier de får lov.
- Av de foreldrene som sier at barna *har lov til å bruke et sosialt nettsted (f.eks. Facebook, Snapchat, Instagram, Twitter)*, er det 96 prosent av barna som sier de har lov til dette, mens det blant barna hvor foreldrene sier at de ikke får lov, er 45 prosent av barna som sier de får lov.
- Av de foreldrene som sier at barna *har lov til å se på videoklipp (f.eks. på YouTube)*, så er det 95 prosent av barna som sier de har lov til dette, mens det blant barna hvor foreldrene sier at de ikke får lov, er 68 prosent av barna som sier de får lov.
- Av de foreldrene som sier at barna *har lov til å spille spill med andre personer på nettet* er det 91 prosent av barna som sier de har lov til dette, mens det blant barna hvor foreldrene sier at de ikke får lov, er 59 prosent av barna som sier de får lov.
- Av de foreldrene som sier at barna *har lov til å lese/se på nyheter på nettet* er det 92 prosent av barna som sier de har lov til dette, mens det blant barna hvor foreldrene sier at de ikke får lov, er 59 prosent av barna som sier de får lov.
- Av de foreldrene som sier at barna *har lov til å bruke internett til skolearbeid* er det 92 prosent av barna som sier de har lov til dette, mens det blant barna hvor foreldrene sier at de ikke får lov er, 70 prosent av barna som sier de får lov.
- Av de foreldrene som sier at barna *har lov til å tilbringe tid i en virtuell verden (f.eks. Minecraft)*, er det 90 prosent av barna som sier de har lov til dette, mens det blant barna hvor foreldrene sier at de ikke får lov, er 67 prosent av barna som sier de får lov.
- Av de foreldrene som sier at barna *har lov til å dele bilder, videoer eller musikk på nettet med andre*, er det 87 prosent av barna som sier de har lov til dette, mens det blant barna hvor foreldrene sier at de ikke får lov, er 49 prosent av barna som sier de får lov.

Familieintervjuene får frem flere eksempler på hvordan foreldre og barn diskuterer regler for mediebruk. Det er også flere eksempler på hvordan foreldrene forholder seg til andre foreldre (ofte foreldre av barnas venner) og deres regler. Her oppstår det flere ganger dilemmaer for foreldrene i forhold til om de skal følge de reglene de selv mener er best, eller om de skal tilpasse seg reglene vennene til barna har. I familiesitatet under er det datteren i femte klasse som diskuterer venninnens regler opp mot egne regler.

Mor: Vi har jo ikke sånne strenge regler vi da. Det er en del familier som har skjermtid og når det er brukt opp og sånn.

Far: Vi er nok

Mor: Mer liberale på det

Far: Liberal i den forstand at vi ikke har veldig strikte regler som kvantifisering og telling og sånne ting. Det har vi ikke.

Datter, 5. klasse: Men T [venn], hun har jo skjermtid men henne får legge ut bilder av seg selv på TikTok så det er litt sånn...

Far: ja det er forskjellig praksis her da

Datte, 5. klasser: ja

Mor: Noen er veldig streng på enkelte ting også slipper dem opp på andre ting. Det var jo en diskusjon i fjor for eksempel om TikTok, fordi dem sier at dem ikke kan ha Snapchat men dem får lov til å ha TikTok og det er jo verdens mest nedlasta app så de kan jo gjøre veldig mye skade innpå der.

Datter, 5. klasse: det er sånn det er over 9 millioner brukere

Mor: ejaa

Datter, 5. klasse: på den appen

Intervjuer: det er vel enda mer

Mor: det er mer enn det

Intervjuer: masse

Mor: for det er verdens mest nedlasta app den så den brukes over hele verden

Datter, 5. klasse: ja

Mor: så derfor så tenker jeg at hvis man ikke setter noen begrensinger der, så må det være mye verre det enn å ha Snapchat

Flere av barna i våre intervjuer, som sier de har ulike og strengere regler for mediebruk enn mange av vennene, har opplevd at foreldrene ikke ønsker at de skal være på besøk hos disse vennene fordi de ikke har de samme reglene for mediebruk. Eller som i eksempelet under hvor sønnen i et av våre familieintervjuer, valgte ikke å besøke nabogutten, fordi foreldrene hadde avtalt at hvis han kom på besøk så måtte de slutte å spille «skytespillet» (som de andre vennene fikk lov av sine foreldre å spille).

Sønn 12: Det var et nytt kult spill som het Overwatch og det ...

Mor: Da du var ni

Sønn 12: Ti, ja jeg vet ikke, ja ni, og så var det sånn at når vi hadde flyttet hit så var jeg veldig god venn med en der borte. Og så var det sånn at jeg egentlig ikke fikk lov til å spille Overwatch.

Far: det stemmer det. Vi holdt igjen med deg mens de fleste andre kameratene dine fikk lov.

Sønn 12: Ja

Intervjuer 2: Dette er et skytespill?

Sønn 12: ja også fikk vi spille

Intervjuer 1: Hva er aldersgrensen der?

Mor: 12 år

Sønn 12: Og så var jo de [vennene] sammen hele tiden da for at de var og spilte Overwatch. Så akkurat da mista jeg dem for å si det sånn.

Intervjuer 1: og da var det vanskelig for dere å ta det opp med de andre foreldrene?

Mor: Nei

Intervjuer 1: prøvde dere det eller?

Mor: Det som skjedde ... greia ble at [sønn] valgte å ikke dra dit fordi da foreldrene til den nye naboen tok kontakt med meg og sa at selvfølgelig må [sønn] komme hit de trenger ikke å spille det spillet når han er der, men da vil ikke han dra dit for da stoppa han de andre guttene fra å spille ...

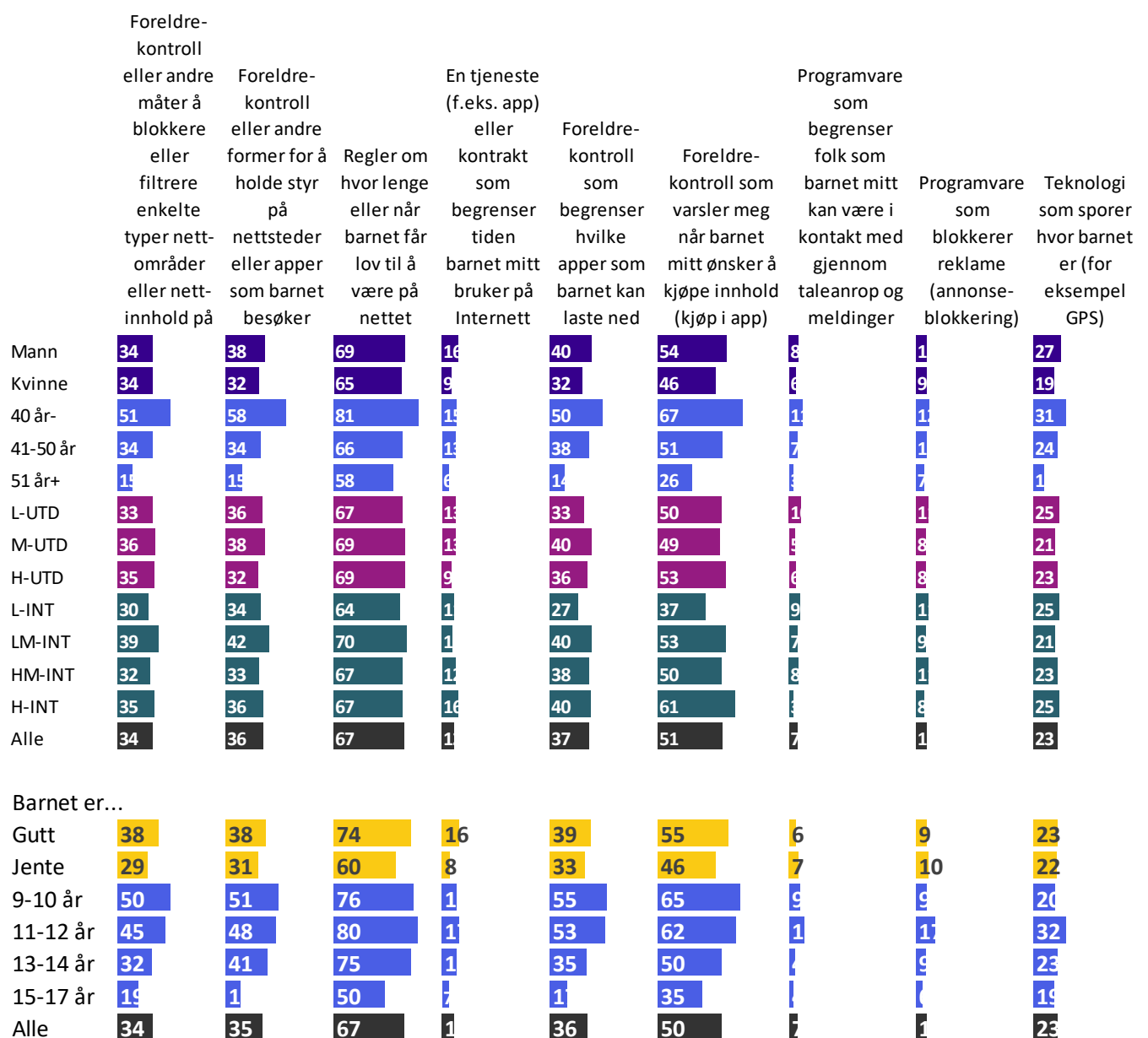
Overvåking og teknologisk foreldremediering

Overvåking og teknologisk mediering handler på ulike måter om hvordan foreldrene sjekker og forsøker å forhindre at barna har uønsket atferd på nett. Overvåking av barna handler om at foreldrene sjekker barnas mobiltelefon, datamaskin, profiler på sosiale medier og lignende for å sjekke hva barna

har gjort og hvem de har snakket med. Teknologisk mediering handler om i hvilken grad foreldrene installerer tekniske sperrer slik som innholdsfiltere og blokkeringer for å unngå noen typer bruk eller innhold.

Den vanligste formen for teknologisk foreldremediering er regler for hvor lenge barnet får være på nettet. Figur 28 viser at 67 prosent av foreldrene sier de har slike regler.

Figur 28: Overvåkings og teknologisk foreldremediering, etter foreldrenes alder, kjønn, utdanning, inntekt og deres barns alder og kjønn. Prosentandel.

QL13: Bruker du (eller annen forelder/foresatt) noe av følgende ...? Base: foreldre (n=1001). Antall foreldre som svarer på disse alternativene varierer mellom n=948 og n=988

Figur 28 viser at **67 prosent av foreldrene har regler om hvor lenge eller når barnet får lov til å være på nettet og 74 prosent av guttene og 60 prosent av jentene sier de har slike regler.**

Fedre svarer i større grad enn mødre at de bruker ulike former for teknologisk mediering.

- 27 prosent av fedre og 19 prosent av mødre bruker teknologi som sporer hvor barnet er (for eksempel GPS).
- 54 prosent av fedre og 46 prosent av mødre bruker en foreldrekontroll som varsler meg når barnet mitt ønsker å kjøpe innhold (kjøp i app).
- 38 prosent av fedre og 32 prosent av mødre bruker foreldrekontroll eller andre former for å holde styr på nettsted eller apper som barnet besøker.
- 40 prosent av fedre og 32 prosent av mødre bruker en foreldrekontroll som begrenser hvilke apper som barnet kan laste ned.
- 16 prosent av fedre og 9 prosent av mødre bruker en tjeneste (f.eks. app) eller kontrakt som begrenser tiden barnet mitt bruker på internett.

Det er også kjønnsforskjeller når det kommer til regulering av gutter og jenter. **En større andel av foreldre til gutter bruker teknologisk regulering (også regler om tidsbruk) enn tilfellet var for foreldre til jentene.**

- 74 prosent av guttenes foreldre mot 60 prosent av jenteforeldrene har regler om hvor lenge eller når barnet får lov til å være på nettet
- 55 prosent av guttenes foreldre har foreldrekontroll som varsler dem når barnet ders ønsker å kjøpe innhold (kjøp i app), mens det samme var tilfelle for 46 prosent av jenteforeldrene.
- 38 prosent av guttenes foreldre har en foreldrekontroll eller andre måter å blokkere eller filtrere enkelte typer nettområder eller nettinhold på, mens 29 prosent av jenteforeldrene hadde det samme.
- 16 prosent av guttenes foreldre har en tjeneste (f.eks. app) eller kontrakt som begrenser tiden barnet bruker på internett, mens 8 prosent av jenteforeldrene hadde det samme.
- 39 prosent av guttenes foreldre har en foreldrekontroll som begrenser hvilke apper

som barnet kan laste ned, mens 33 prosent av jenteforeldrene hadde det samme.

- Andelen av foreldre som brukte programvare som begrenser folk barnet kan ha kontakt med og blokkerer reklame samt teknologi for å spore hvor barnet er (f.eks. GPS) var tilnærmet lik mellom gutte- og jenteforeldrene.

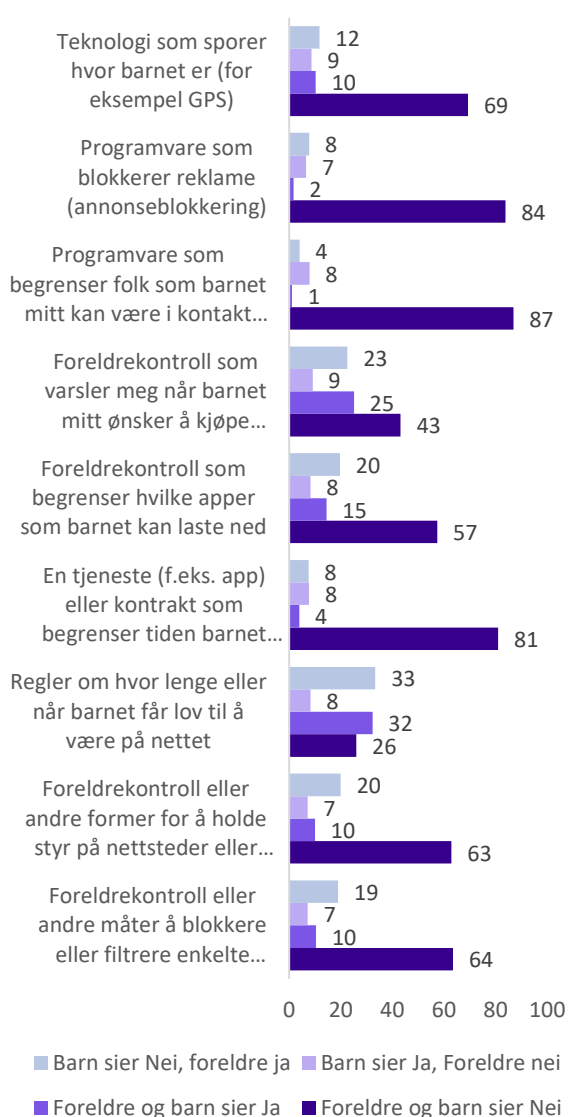
Barna i alderen 15-17 år hadde en mye lavere andel av foreldre som benyttet seg av overvåking og teknologisk foreldremediering.

Vi har også sett på samsvar mellom barna og foreldrenes svar (se figur under).

Figur 29 viser hvor stor andel av foreldre-barn parene hvor barna sier nei og foreldrene ja, barna sier ja og foreldrene nei, begge sier ja og begge sier nei. De mørkeste søylene viser andelen der foreldre og barn er enige om at de enten har regler eller teknologier for å regulere/overvåke eller ikke.

Der det er mest uenighet, er i forhold til regler om hvor lenge og når barna får lov til å være på nettet. 33 prosent av barna sier at de ikke har regler selv om de har foreldre som sier at de har regler. Dette viser hvordan regler for mediebruk ikke nødvendigvis er så godt kommunisert i familiene. Denne usikkerheten finner vi også igjen i familieintervjuene. Det er heller ikke alle barn som vet at foreldrene bruker ulike teknologier for å regulere eller overvåke dem.

Figur 29: Samsvar mellom barn og foreldres svar når det gjelder bruk av ulike teknologier som foreldremerieringsstrategier

EU Kids Online 2018: Q17: Bruker din forelder/foresatt noen av følgende? Base: Barn i alderen 9-17 år som bruker internett (n=1001). QL13: Bruker du (eller annen forelder/foresatt) noe av følgende? Base: Foreldre (n=1001). Foreldre og barn som svarer «vet ikke» er utelatt her. Antall foreldre-barn par som har svart på disse spørsmålene varierer mellom n=643 og n=751

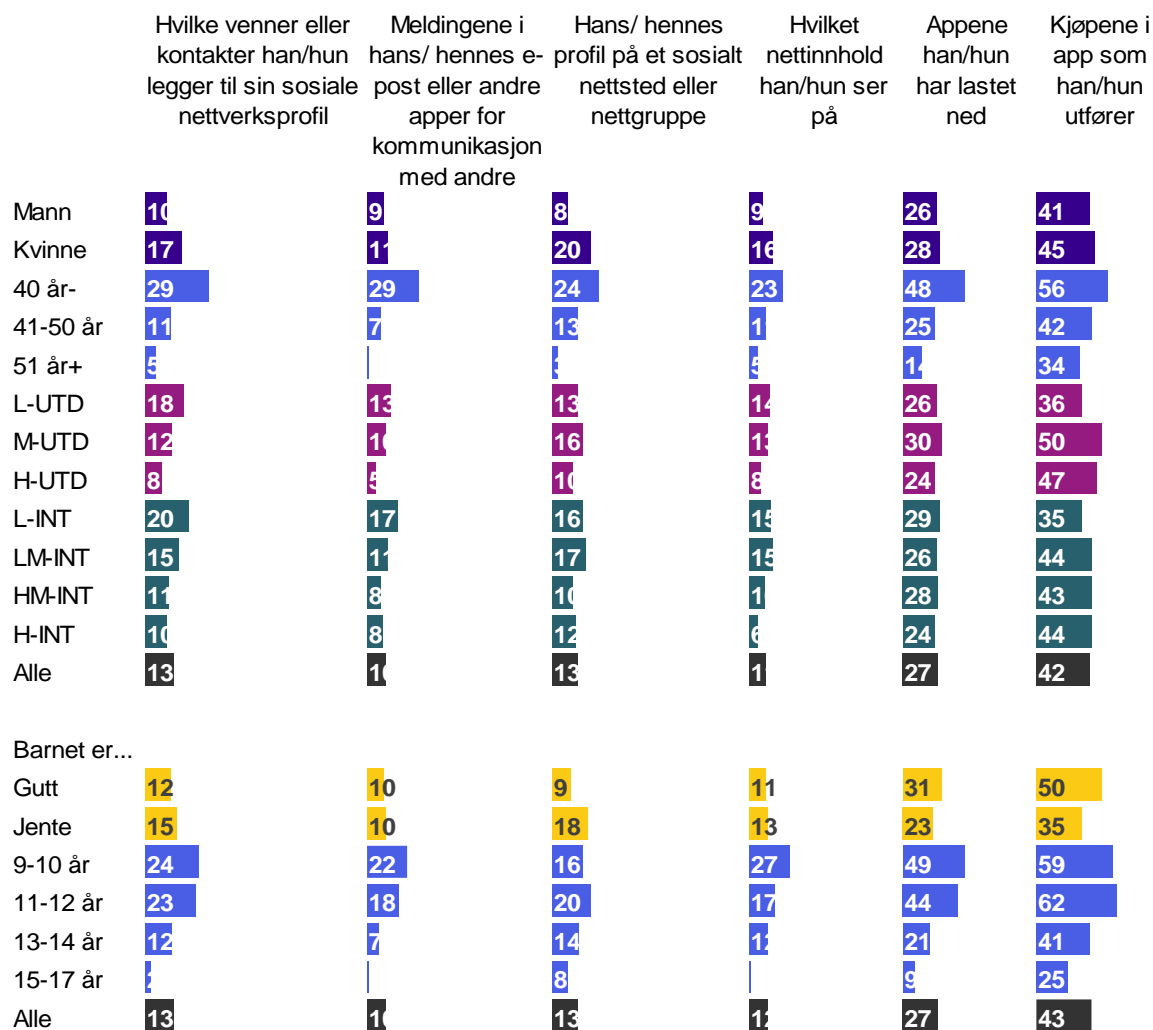
- 12 prosent av barna sier foreldrene ikke bruker teknologi som sporer hvor de er (f.eks. GPS), mens de har foreldre som sier de bruker slik teknologi.
- 23 prosent av barna sier at foreldrene ikke har en foreldrekontroll som får varsler når de ønsker å kjøpe innhold (kjøp i app), samtidig som forelderens deres sier de har dette.

- 8 prosent av barna sier foreldrene ikke bruker en programvare som blokkerer reklame (annonseblokkering), samtidig som forelderens deres sier de bruker dette.
- 4 prosent av barna sier at foreldrene deres ikke har en programvare som begrenser hvem de kan være i kontakt med gjennom taleanrop og meldinger, samtidig som forelderens deres sier de har dette.
- 20 prosent av barna sier at foreldrene ikke har en foreldrekontroll som begrenser hvilke apper de kan laste ned, samtidig som forelderens deres sier de har dette.
- 8 prosent av barna sier at foreldrene ikke har en tjeneste (f.eks. app) eller kontrakt som begrenser tiden barnet bruker på nett, samtidig som forelderens deres sier de har dette.
- 20 prosent av barna sier at foreldrene ikke har en foreldrekontroll eller andre former for styr på nettsteder eller apper som barnet besøker, samtidig som forelderens deres sier de har dette.
- 19 prosent av barna sier at foreldrene ikke har en foreldrekontroll eller andre måter å blokkere eller filtrere nettinhold eller nettsider barnet besøker, samtidig som forelderens deres sier de har dette.

Det er også en andel av barna som sier at foreldrene har ulike former for regler eller teknologier for å regulere/overvåke dem uten at den forelderens som svarer i denne undersøkelsen bekrefter dette. En mulig forklaring på dette kan være at barnet ikke forstår hva det spørres om eller at den forelderens som svarer ikke er klar over at den andre av foreldrene (den som ikke svarer) har slike regler eller benytter slik teknologi.

I våre familieintervjuer var det flere av foreldrene som fortalte at de benyttet seg av overvåkingsteknologi. Innledningsvis viste vi til sitater fra et familieintervju der mor og datter snakket om bruk av karttjenesten på Snapchat, og hvor viktig det var for moren å få frem at hun ikke ønsket å overvåke hvor datteren på 16 år var gjennom kartet, men at hun brukte Snapchat for å få et tegn fra datteren på at hun hadde det bra der hun var. I en annen av familiene med to gutter på barneskolen, er nettopp det at Snapchat åpner opp for at man kan overvåke barna grunnen til at de tillater sønnen på 11 år ha Snapchat.

Figur 30: Når barnet bruker internett, hvor ofte sjekker forelder/foresatt følgende etterpå, etter foreldres alder, kjønn, utdanning, inntekt og barnas alder og kjønn. Prosentandel som svarer ofte eller veldig ofte.

QL14a-f. Når barnet bruker internett, hvor ofte sjekker du (eller annen forelder/foresatt) følgende etterpå? Base: Foreldre/foresatt (n=1001). Antall foreldre som har svart på disse spørsmålene var mellom n=912 og n=978.

Figur 30 har vi sett nærmere på hvor ofte foreldre sjekker eller overvåker barnas aktiviteter på nett. Resultatene viser at det er en liten andel av foreldrene som ofte eller svært ofte sjekker hvilke venner eller kontakter barna legger til, meldingene til barna, profilen hans/hennes, eller hvilket nettinnhold han/hun ser på. En litt høyere andel av foreldrene sjekker ofte appene barnet har lastet ned og kjøpene barnet gjør i disse appene.

- 42 prosent av foreldrene sjekker ofte eller svært ofte barnas kjøp i apper.
- 27 prosent av foreldrene sjekker ofte eller svært ofte appene barnet har lastet ned.

- 13 prosent av foreldrene sjekker ofte eller svært ofte hvilke venner eller kontakter barnet legger til sin sosiale nettverksprofil.
- 10 prosent av foreldrene sjekker ofte eller svært ofte meldingene i barnets e-post eller andre apper for kommunikasjon.
- 13 prosent av foreldrene sjekker ofte eller svært ofte barnets profil på et sosialt nettsted eller nettgruppe.
- 11 prosent av foreldrene sjekker ofte eller svært ofte hvilket nettinnhold barnet ser på.

Mødre svarer oftere at de eller en annen forelder/foresatt ofte sjekker hvordan barnet bruker internett.

Det er en tendens til at foreldre med høyest utdanning i mindre grad sjekker barna sine ofte eller svært ofte (med unntak av appene barnet har lastet ned eller kjøpt i apper). Det samme mønsteret ser vi når det gjelder familiens inntekt.

Intervjuer: hvorfor ikke Facebook og Instagram?

Sønn 11 år: Ikke sant. Det skjønner ikke jeg heller.

Mor: Det skjønner jeg da. Og det er fordi rekkevidden av bruken der er mye mer kompleks enn det den er med Snapchat. På Snapchat kan vi styre det mye mer, der kan vi styre hvem man får være venner med. Der kan vi styre hvem han ikke får være venner med og vi kan sette på mere sporbarhet, vi kan lese gjennom loggene og det er en forutsetning at vi får lov å se på loggene. Men på Facebook og på Instagram så er det mye vanskeligere, og det er mye lettere å gjøre feil da

Foreldre i familier med høyere inntekt sjekker i mindre grad ofte eller veldig ofte hva barna bruker internett til.

Det er noen tydelige kjønnsforskjeller mellom foreldre til gutter og jenter, når det gjelder strategier foreldrene benytter seg av.

- 18 prosent av foreldrene til jenter sjekker ofte eller svært ofte hennes profil på et sosialt nettsted eller nettgruppe, mens det samme var tilfelle for 9 prosent av foreldre til gutter.
- 50 prosent av foreldrene til gutter sjekker ofte eller svært ofte kjøpene i app som han utfører, mens det samme var tilfelle for 35 prosent av foreldrene til jenter.
- 31 prosent av foreldrene til gutter sjekker ofte eller svært ofte appene han laster ned, mens det samme var tilfelle for 23 prosent av foreldrene til jenter.
- 15 prosent av foreldrene til jenter sjekker ofte eller svært ofte hvilke venner eller kontakter hun legger til sin sosiale nettverksprofil, mens det samme var tilfelle for 12 prosent av gutteforeldrene.

Konflikter om tidsbruk i familiene

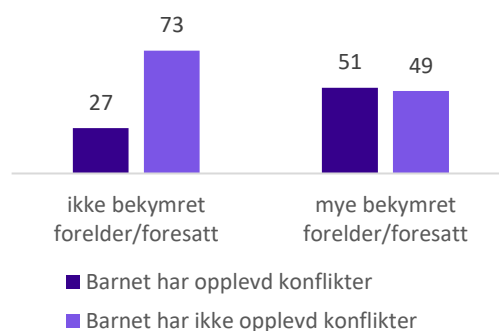
Barnas bruk av digitale medier er en vesentlig kilde til konflikter i familiene. Som vi har sett tidligere i denne rapporten, er majoriteten av foreldrene mye bekymret for barnas tidsbruk på dataspill og mobil. Dette har også en sammenheng med andre konflikter i familien. Datteren på 14 år i et av våre familieintervjuer var svært misfornøyd med foreldrenes regulering av hennes mobilbruk (se under).

Intervjuer: Hvis du var statsminister og skulle lage regler...?

Datter 14 år: da [ville jeg] lage regler om at ingen foreldre skal få lov til å sette skjermtid på under tre timer til barna sine

I figuren under har vi sett nærmere på om det er en sammenheng mellom foreldrenes bekymring for tidsbruken til barnet på nett, mobil og dataspill, og hvorvidt barna har opplevd konflikter på grunn av tiden de bruker på nett.

Figur 31: Sammenlikning foreldre som er mye bekymret for barnas tidsbruk på dataspill, mobil og nett, og hvorvidt barna oppgir at de har opplevd konflikter på grunn av tiden de bruker på internett.

EU Kids Online 2018: QLX-9k-m. Fortsett å tenke på barnets internettbruk, bekymrer du deg mye for at han/hun kan ...? Base: Foreldre/foresatt (n=1001). Antall foreldre som har svart på dette spørsmålet n=1001 c_QF70f_oy: I løpet av det siste året, hvor ofte har disse tingene skjedd med deg? Jeg har opplevd konflikter med familie eller venner på grunn av tiden jeg brukte på internett. Base: Barn 11-17 år (n=663).

Barn med foreldre som er mye bekymret for deres tidsbruk på dataspill, mobil og/eller nett, har i større grad opplevd konflikter med familie eller venner på grunn av tiden han/hun brukte på internett.

- 51 prosent av barn med foreldre som er mye bekymret for deres tidsbruk har opplevd konflikter med familie eller venner på grunn av tiden han/hun brukte på internett, mens det samme var tilfelle for 27 prosent av barn med foreldre som ikke er mye bekymret.

Konflikter om barnas tidsbruk på nett, mobil eller dataspill er noe som kommer frem i flere av intervjuene våre (alle familiene er innom temaet tidsbruk). Sitatet fra intervjuet til høyre viser en vanlig konflikt om hvor og når det er greit å bruke mobiltelefonen i familielivet. Moren uttrykker en resignasjon i forhold til sønnenes mobilbruk. Hun har forsøkt å sette grenser for når det er greit å bruke telefonen, men opplever det som en kamp hvor det ikke alltid er krefter til å være konsekvent.

«Sønn 14 år: hvis jeg sitter og spiser også kommer mamma inn så tar jeg vekk telefonen

Intervjuer: ja for har dere noe regler på det eller?

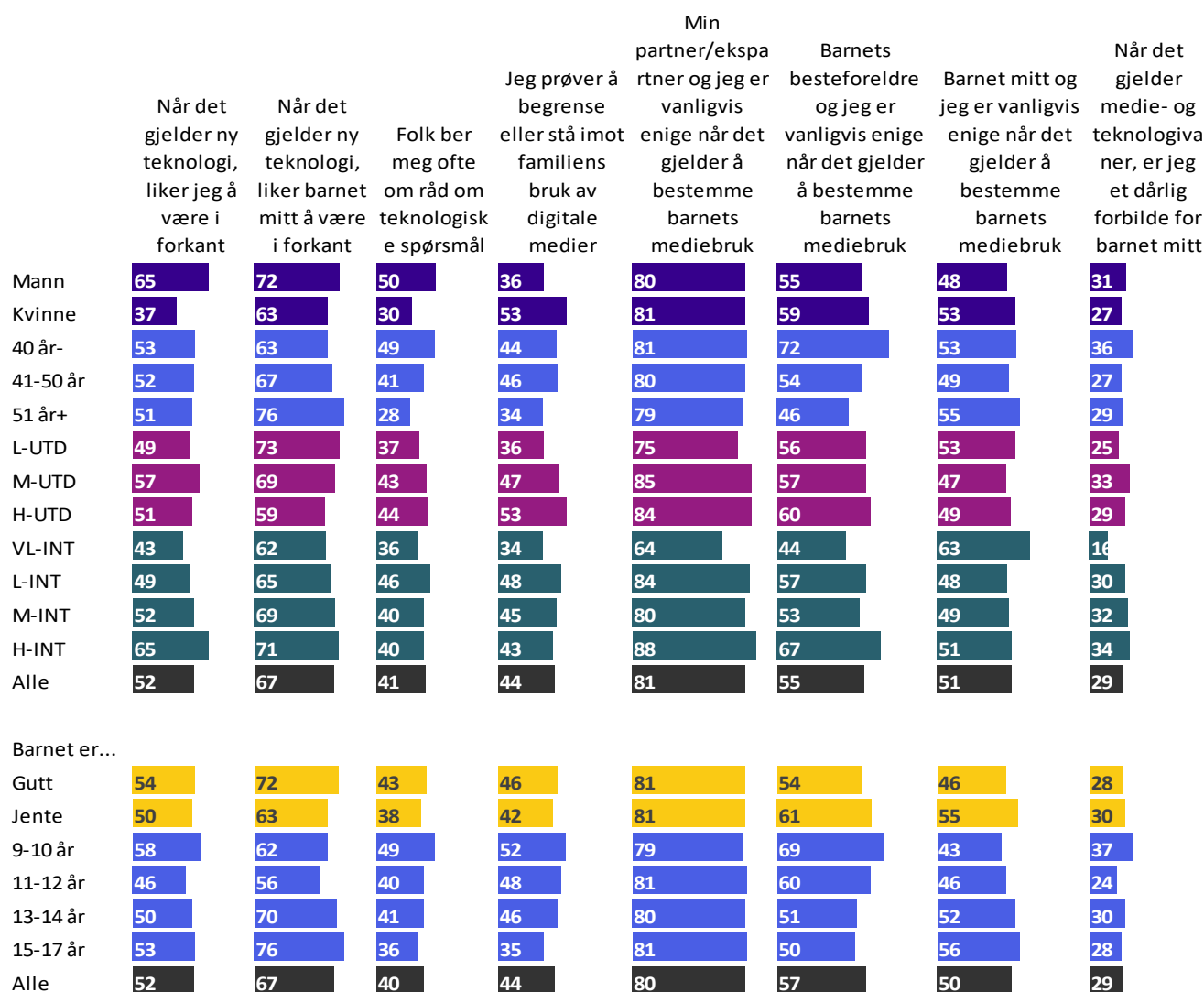
Sønn 14år: Vi har egentlig ikke noe regel, men mamma liker ikke at vi sitter og ser på [mobiltelefonen] når hun står og lage mat

Mor: Alle de Youtube-videoene med det lydnivået som de har og høiing og skråling. Ja, lydnivået er en ting. En annen ting er at jeg er litt opptatt av at vi trenger ikke å sitte med telefonen når vi spiser og vi trenger ikke å sitte med telefonen når vi lager maten, når vi holder på med sånne konkrete ting så kan vi ta vekk telefonen. Men det er jo ikke helt helhjerta grensesetting om at nå er det slutt, for det er jo en kamp som koster ganske mye krefter så det har det ikke blitt.

Intervjuer: Ja, hvorfor blir det en kamp tror dere?

Sønn 14 år: eeh hun må jo si det utallige ganger da for at vi skal høre på, for når hun ikke er hjemme så er det jo rett opp med telefonen når vi sitter og spiser så.

Figur 32: Når du tenker på familielivet, hvor uenig eller enig er du i disse påstandene, etter foreldres alder, kjønn, utdanning, inntekt og barnas alder og kjønn. Prosentandel.

QLX8a-h: Når du tenker på familielivet, hvor uenig eller enig er du i disse påstandene? Base: Foreldre/foresatt (n=1001). Antall foreldre som har svart på dette spørsmålet varierer mellom n=739 og n=994.

Figur 32 viser at det er relativt stor enighet mellom foreldre om barnets mediebruk. Litt over halvparten av foreldrene sier at de vanligvis er enige med barna sine om deres mediebruk:

- 81 prosent av foreldrene er enige i at de vanligvis er enige med partneren/ekspartneren når det gjelder å bestemme barnets mediebruk.
- 51 prosent av foreldrene oppgir at de vanligvis er enige med barnet sitt om barnets mediebruk.
- 55 prosent av foreldrene oppgir at de vanligvis er enige med barnets besteforeldre om barnets mediebruk.
- 29 prosent av foreldrene er enige i at de er et dårlig forbilde for barna når det gjelder medie- og teknologivaner.
- 44 prosent av foreldrene er enige i at de prøver å begrense eller stå imot familiens bruk av digitale medier.
- 52 prosent av foreldrene er enige i at de liker å være i forkant når det gjelder ny teknologi, mens 67 prosent svarer at barnet deres liker det samme
- 41 prosent av foreldrene er enige i at folk ofte ber dem om råd om teknologiske spørsmål.

Mødre er i større grad enn fedre enige i at de prøver å begrense eller stå imot familiens bruk av digitale medier.

- Blant mødre er det 53 prosent som sier seg enig i at de prøver å begrense eller stå imot familiens bruk av digitale medier, mens det var 36 prosent av fedre som svarte det samme.

Foreldre med høy utdanning er i større grad enige i at de prøver å begrense eller stå imot familiens bruk av digitale medier. De er også i større grad enige i at de og partneren/ekspartneren vanligvis er enige når det gjelder å bestemme barnets mediebruk, enn foreldre med lavest utdanning.

- 34 prosent av foreldrene i høyinntektsfamilier er enige i at de er et dårlig forbilde for barna når det gjelder medie- og teknologivaner. Kun 16 prosent fra den laveste inntektsgruppen sier det samme.

Fedre viser større interesse for ny teknologi enn mødrene. Alder, utdanning og inntekt spiller også en rolle for om de liker å være i forkant på ny teknologi.

- 65 prosent av fedre og 37 prosent av mødre sier seg enig i at de liker å være i forkant når det gjelder ny teknologi.
- 72 prosent av fedre og 63 prosent av mødre sier seg enig i at de at barna deres liker å være i forkant når det gjelder ny teknologi.
- 50 prosent av fedre og 30 prosent av mødre sier seg enig i at folk ofte ber dem om råd om teknologiske spørsmål.
- Foreldre i familier med høyere inntekt sier seg i større grad enn foreldre i lavinntektsfamilier enige i at de liker å være i forkant når det gjelder ny teknologi (de mener også i større grad at barna deres liker dette).
- Yngre foreldre blir i større grad spurt om råd om teknologiske spørsmål. De yngre foreldrene svarer også i mindre grad at barna deres ønsker å være i forkant når det gjelder ny teknologi enn de eldre foreldrene.
- Foreldre med høy utdanning oppgir at de i større grad blir bedt om råd i teknologiske spørsmål.

I neste avsnitt skal vi se at majoriteten av foreldrene får og gjerne vil ha råd og informasjon fra andre om hvordan de skal drive digitalt foreldreskap.

Foreldrene ønsker hjelp til medieoppdragelsen

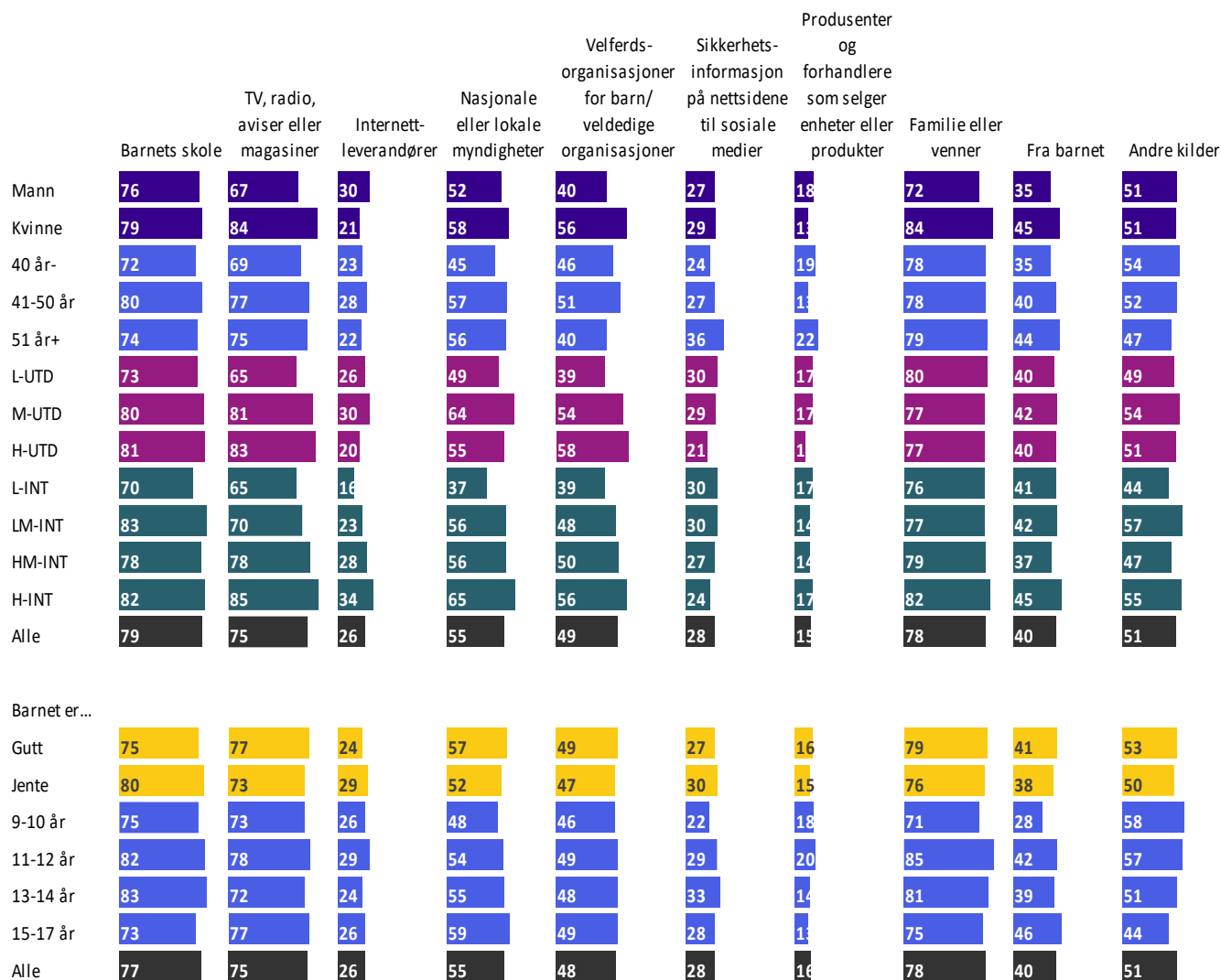
Foreldrene opplever i stor grad at de trenger hjelp til medieoppdragelsen av barna. De er bekymret for hva barnas mediebruk gjør med barna deres, men også for hva for strenge reguleringer av barnas mediebruk kan ha av konsekvenser for barna.

I denne rapporten har vi pekt på en rekke bekymringer foreldre har for barna sine digitale. Størst andel av foreldrene er bekymret for barnas tidsbruk på nett, mobil og dataspill. Familieintervjuene peker også på hvordan barnas tidsbruk er et stort diskusjonstema/konflikttema i familiene. Foreldre ønsker å beskytte barna sine mot f.eks. pornografi på nett, samtidig som vi har sett en økning i andelen barn som har opplevd å se pornografisk innhold på nett fra barneundersøkelsen i 2010 til 2018.

Som vi nevnte i kapitlet om nyhetsmediebruk, lar 84 prosent av foreldrene barna lese eller se nyheter på nett når de vil. Samtidig uttrykker flere foreldre bekymring for at det kan være vanskelig å skille mellom fakta og fiksjon når det gjelder nyheter og informasjon på nettet, mens andre foreldre forteller at de er usikre på om barna tar skade av å se på nyheter fordi det er så mye skremmende der som barna ikke er modne for.

Slike bekymringer er eksempler på spørsmål og dilemmaer hvor foreldrene etterspør råd. Vi vil nå se litt nærmere på hvor foreldrene får informasjon og råd om hvordan de kan hjelpe og støtte barnet på internett og holde ham/henne trygg (Figur 33). I tillegg vil vi se på hvor de gjerne vil få informasjon og råd om hvordan de kan hjelpe og støtte barnet på internett og holde ham/henne trygg i fremtiden.

Figur 33: Hvor foreldre får informasjon og råd om hvordan de kan hjelpe og støtte barnet på internett og holde han/henne trygg, etter foreldres alder, kjønn, utdanning, inntekt og barnas alder og kjønn. Prosentandel.

QL25a-i: Generelt sett, hvor får du informasjon og råd om hvordan du kan hjelpe og støtte barnet på internett og holde ham/henne trygg? Base: Foreldre (n=1001). Antall foreldre som har svart på disse spørsmålene varierer mellom n=879 og n=971

Figur 33 viser at barnets skole, nyhetsmedier (TV, radio, aviser eller magasiner) og familie og venner er de kildene flest av foreldrene benytter seg av for å få råd om hvordan de kan hjelpe og støtte barnet på internett og holde ham/henne trygg.

- 79 prosent av foreldrene får informasjon og råd via barnets skole.
- 78 prosent får informasjon og råd via familie og venner.
- 75 prosent får informasjon og råd via nyhetsmedier (TV, radio, aviser eller magasiner)
- 55 prosent av foreldrene får informasjon og råd fra nasjonale eller lokale myndigheter og 49

prosent fra velferdsorganisasjoner for barn/veldedige organisasjoner.

- 28 prosent av foreldrene får informasjon og råd fra sikkerhetsinformasjon på nettsidene til sosiale medier.
- 26 prosent får informasjon og råd fra internettleverandører og 15 prosent fra produsenter og forhandlere som selger enheter eller produkter.
- 40 prosent av foreldrene får informasjon og råd fra barnet.
- 51 prosent av foreldrene får informasjon og råd fra andre kilder.

Det er noen interessante forskjeller mellom mødre og fedre, eldre og yngre samt foreldre med ulikt utdanningsnivå og familieinntekt som vi vil trekke frem. **Mødre søker i større grad informasjon og råd om hvordan de kan hjelpe og støtte barnet på internett og holde ham/henne trygg fra de ulike kildene enn fedre.** Mødre får i større grad enn fedre råd fra TV, radio, aviser eller magasiner, velferdsorganisasjoner for barn/veldedige organisasjoner, nasjonale eller lokale myndigheter, familie og venner, fra barnet, barnets skole og sikkerhetsinformasjon på nettsidene til sosiale medier. Mens fedre i større grad enn mødre får råd fra internettleverandører og produsenter og forhandlere som selger enheter eller produkter. Det er ingen kjønnsforskjeller mellom foreldrene som får råd fra andre kilder.

- 84 prosent av mødre får informasjon og råd fra TV, radio, aviser eller magasiner, mens det samme gjaldt for 67 prosent av fedre
- 56 prosent av mødre får informasjon og råd fra velferdsorganisasjoner for barn/veldedige organisasjoner, mens det samme gjaldt for 40 prosent av fedre
- 84 prosent av mødre får informasjon og råd fra familie og venner, mens det samme gjaldt for 72 prosent av fedre
- 45 prosent av mødre får informasjon og råd fra barnet, mens det samme gjaldt for 35 prosent av fedre
- 58 prosent av mødre får informasjon og råd fra nasjonale og lokale myndigheter, mens det samme gjaldt for 52 prosent av fedre
- 30 prosent av fedre får informasjon og råd fra internettleverandører, mens det samme gjaldt for 21 prosent av mødre
- 18 prosent av fedre får informasjon og råd fra produsenter og forhandlere som selger enheter eller produkter, mens det samme gjaldt for 13 prosent av mødre

Eldre foreldre og foreldre med eldre barn søker informasjon og råd hos barna i større grad enn yngre foreldre og foreldre med yngre barn.

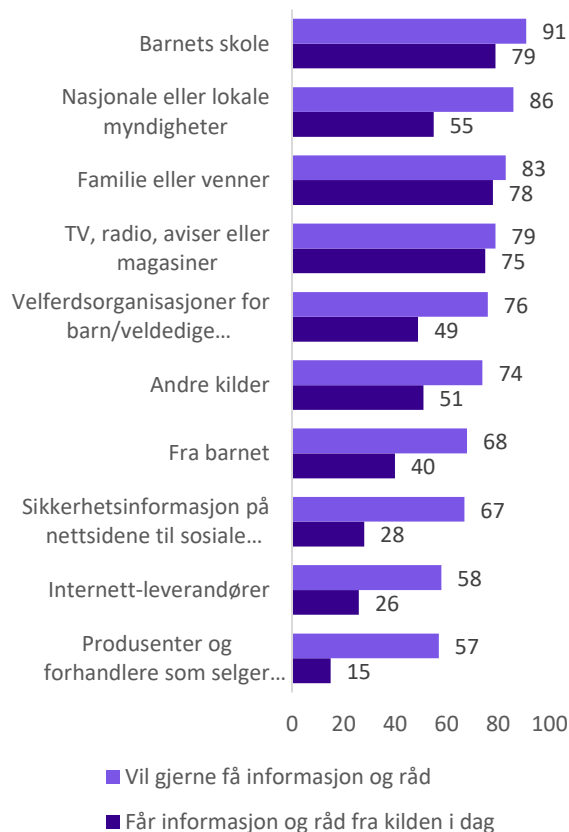
Foreldre med høyere utdanning får i større grad enn foreldre med lavere utdanning informasjon og råd fra barnets skole, TV, radio, aviser eller magasiner, Velferdsorganisasjoner for barn/veldedige organisasjoner.

Foreldre i familier med høyere inntekt får i større grad enn foreldre i familier med lavere inntekt informasjon og råd fra TV, radio, aviser eller magasiner, internettleverandører, nasjonale og lokale myndigheter, velferdsorganisasjoner for barn/veldedige organisasjoner, familie og venner samt barnet.

Hvilke kilder foreldrene faktisk får informasjon og råd fra, er ikke nødvendigvis de samme kildene som de gjerne vil ha informasjon og råd fra. Under viser vi hvor foreldrene gjerne vil få informasjon og råd om hvordan de kan hjelpe og støtte barnet på internett og holde ham/henne trygg i fremtiden.

Figur 34 viser en sammenligning av andelen av foreldre som får informasjon og råd og andel av foreldre som sier de gjerne vil ha informasjon og råd fra de ulike kildene. Denne figuren viser først og fremst at andelen av foreldrene som ønsker å få informasjon og råd, er høyere enn andelen som svarer at de får informasjon og råd fra disse kildene. Dette gjelder for alle kildene. Søylene viser at foreldrene generelt sett ønsker seg mer informasjon og råd fra alle kildene enn det de får i dag.

Figur 34: Hvor foreldre ønsker å få og hvor de får informasjon fra om trygg bruk av internett

EU Kids Online 2018: QL25a-j og QL26a-j: Generelt sett, hvor får du informasjon og råd om hvordan du kan hjelpe og støtte barnet på internett og holde ham/henne trygg? Og: Generelt sett, hvor vil du gjerne få informasjon og råd om hvordan du kan hjelpe og støtte barnet på internett og holde ham/henne trygg i fremtiden? Base: Foreldre (n=1001). Antall foreldre som har svart på disse spørsmålene varierer mellom n=774 og n=971

Figur 34 viser at en større andel av foreldrene har forventninger om eller vil gjerne ha informasjon fra alle kildene, men det er noen kilder som peker seg ut.

- **91 prosent av foreldrene vil gjerne få informasjon og råd fra barnets skole**, noe som er 12 prosentpoeng høyere enn andelen som opplever at de får dette nå.
- **83 prosent av foreldrene vil gjerne få informasjon og råd fra familie og venner**, noe som er 5 prosentpoeng høyere enn andelen som opplever at de får dette nå.
- **79 prosent av foreldrene vil gjerne få informasjon og råd fra nyhetsmedier (TV, radio, aviser eller magasiner)**, noe som er 4 prosentpoeng høyere enn andelen som opplever at de får dette nå.
- 86 prosent av foreldrene vil gjerne få informasjon og råd fra nasjonale eller lokale myndigheter, noe som er hele 31 prosentpoeng høyere enn andelen som opplever at de får dette nå.
- 76 prosent av foreldrene vil gjerne få informasjon og råd fra velferdsorganisasjoner for barn/veldedige organisasjoner, noe som er 27 prosentpoeng høyere enn andelen som opplever at de får dette nå.
- 74 prosent av foreldrene vil gjerne få informasjon og råd fra andre kilder, noe som er 23 prosentpoeng høyere enn andelen som opplever at de får dette nå.
- 68 prosent av foreldrene vil gjerne få informasjon og råd fra barna, noe som er 28 prosentpoeng høyere enn andelen som opplever at de får dette nå.
- 67 prosent av foreldrene vil gjerne få informasjon og råd fra sikkerhetsinformasjon på nettsidene til sosiale medier, noe som er hele 39 prosentpoeng høyere enn andelen som opplever at de får dette nå.
- 58 prosent av foreldrene vil gjerne få informasjon og råd fra internettleverandører, noe som er hele 32 prosentpoeng høyere enn andelen som opplever at de får dette nå.

- 57 prosent av foreldrene vil gjerne få informasjon og råd fra produsenter og forhandlere som selger enheter eller produkter, noe som er hele 42 prosentpoeng høyere enn andelen som opplever at de får dette nå.

Foreldre er også opptatt av forskningsbasert informasjon som begrunnelse for medieoppdragelsen. I familieintervjuet under forsøker moren (som har høyere utdanning) å forklare med referanse til forskning hvorfor hun ikke vil at datteren på 14 år skal bruke mye tid på sosiale medier.

Intervjuer: dere voksne dere har jo tydeligvis innhenta ganske mye informasjon om hva dere tenker er riktig retningslinjer. Her blir det nevnt at på skolen så er det plakater du er jo (...) du diskuterer sikkert dette med kolleger og andre hvor ellers er det dere henter inn informasjon om skjermbruk for eksempel?

Mor: Det er jo også en del forskningsartikler

Intervjuer: Ja

Mor: For to år siden kom en artikkel om psykisk helse og sosiale medier som var tydelig på at de mente at Snapchat var absolutt en versting fordi delvis det med at det er kortvarig ...

(Prat i bakgrunnen)

Mor: De gjorde et forsøk på Instagram i Australia og jeg tror også i Japan hvor de har fjernet likes slik at du bare ser at det har kommet noen få likes. ... til og med de som tjener på dette [sosiale medier] innser at det er ikke bra

Intervjuer: mhm

Mor: det er det. Jeg vil ikke...

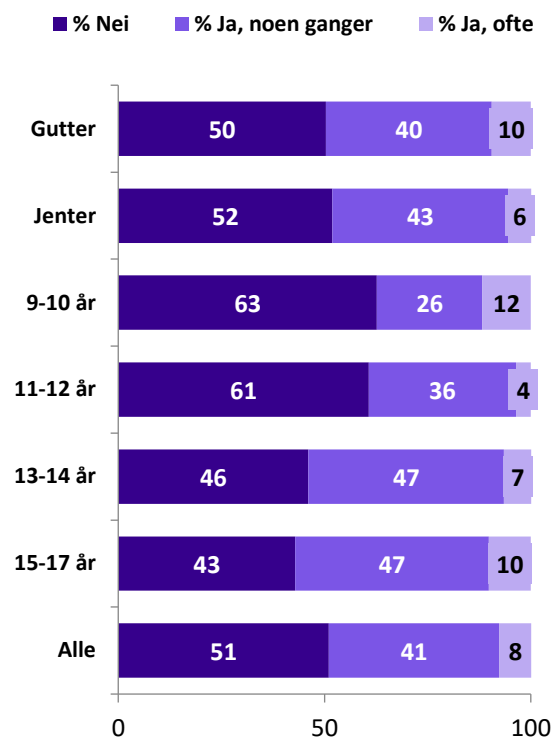
Datter, 14 år: ..det skaper press

Mor: ja det skaper press og jeg vil ikke at mine barn skal sitte og vente på at likes tikker inn. Det er ikke sånn de skal bruke tiden sin

Figur 35: Barn som ignorerer regler for bruk av internett satt av foreldre, etter alder og kjønn

Hører barn på foreldrene?

Som vi tidligere har rapportert i rapporten med funn fra barneundersøkelsen i EU Kids Online: Uavhengig av hvilken foreldrestrategi som velges for å tilrettelegge for eller begrense barns nettbruk, så vil effekten av denne avhenge av hvorvidt barn og unge faktisk overholder de restriksjoner, avtaler, regler og liknende som er blitt satt av foreldrene. Barn og unges egen autonomi og selvstendighet i møtet med nettet er en sentral faktor når vi skal undersøke hvilke barn som opplever muligheter og risiko i møte med internett, mobil og dataspill, og hvilke konsekvenser det eventuelt kan ha. Hvorvidt en netterfaring oppleves som en mulighet som leder til vekst eller en risiko som leder til skade vil kunne påvirkes av i hvilken grad man har klart å internalisere gode råd og regler. Til sist i denne delen rapporterer vi derfor på i hvilken grad barn og unge ignorerer foreldrenes regler og råd for bruk av internett. Figur 35 viser hvordan halvparten av barn og unge sier de aldri ignorerer foreldrenes regler for nettbruk, mens 41 prosent gjør dette noen ganger. Blant de som sier de ofte gjør dette (8 prosent totalt) er det noe flere gutter enn jenter.

EU Kids Online 2018: Q113a-e: Hender det at du ikke bryr deg om det din forelder/foresatt forteller deg om hvordan og når du kan bruke internett?

Base: Barn i alderen 9-17 år som bruker internett (n=1001).
Antall barn som har svart på dette spørsmålet n=828.

10 TING Å TENKE PÅ

I denne rapporten har vi vist hvordan foreldre reflekterer rundt og utøver digitalt foreldreskap i Norge, og hvilke konsekvenser dette har for barns digitale hverdag. Rapporten gir ikke ett enkelt svar på hva som er godt digitalt foreldreskap, men viser noen av de mange dilemmaene og utfordringene foreldre står overfor. Vi har pekt på hvordan digitalt foreldreskap kan være mer utfordrende for enkelte sosiale grupper, hvor viktig det er å anerkjenne at barnets (og de voksnes) sosiale liv også leves på nett, at foreldrenes vaner (f.eks. nyhetsmediebruk) fortsatt er viktige for barns sosialisering, behovet for å verne om personvern og hvordan barn og unges erfaringer med ulike typer risiko på nett i stor grad foregår uten at foreldrene vet om disse. Rapporten viser samtidig hvordan foreldre ønsker hjelp til å utøve et godt digitalt foreldreskap. De ønsker også at andre aktører som medier, skolen og myndigheter skal spille en rolle i tilretteleggelsen og støtten av det digitale foreldreskapet. Vi avslutter rapporten ikke med å konkludere, men å peke på ti – av mange – ting det kan være verdt å tenke på.

- 1. Bekymring for tidsbruken. En høyere andel av foreldrene er kritiske til sin egen tidsbruk enn tilfelle er blant barna.** Foreldrene er også mer bekymret for barnas tidsbruk på dataspill, mobil og nett enn barna er for egen bruk av digitale medier (73 prosent er mye bekymret for barnets tidsbruk på minst en av disse). Bekymringen for tidsbruken på digitale medier er høy både blant foreldre og barn, og den kommer med mye skam/dårlig samvittighet hos foreldrene (og hos døtrene mer enn sønnene), og den er en vesentlig kilde til konflikter. Samtidig er det ulike typer risiko barn og unge opplever på nett som foreldre ikke fanger opp. Hvordan kan vi sikre at norske foreldre har tilstrekkelig kunnskap slik at de kan legge til rette for barn og unges digitale hverdag på en trygg måte, uten at dette skaper konflikter i hjemmet?
- 2. Tilgangen til medier er høy i Norge, men det kan være grunn til å tenke på hvordan økonomiske forskjeller kan få økende betydning for digitalt foreldreskap.** Vi finner at 13 prosent av foreldrene er bekymret for om de har nok penger til å ta vare på barnet sitt. Det kan være en fare å fokusere på den høye internettilgangen og bruken, både blant foreldre og barn i Norge, og overse at det er store sosiale forskjeller i foreldrenes muligheter for å utøve digitalt foreldreskap. Vi fant blant annet at foreldre med høy utdanning og i familier med høy inntekt i større grad bruker mobiltelefoner og datamaskiner, og de har bedre tekniske ferdigheter enn foreldre med lavere utdanning og foreldre i familier med lav inntekt. Foreldre med høy utdanning og i familier med høy inntekt, oppgir også i større grad enn andre foreldre at de kan mer om internett enn eget barn. Våre funn tyder videre på at foreldre i familier med høy inntekt i mindre grad oppgir at de er mye bekymret for barnet generelt og risikoer knyttet til barnets atferd på nett spesielt. Når det derimot handler om tiden barnet bruker på digitale medier finner vi en tendens til at foreldre i familier med høy inntekt i noe større grad er mye bekymret sammenlignet med foreldre i familier med lavest inntekt. Det kan derfor være grunn til å se nærmere på hvordan ulike bekymringer kan forsterke sosiale forskjeller og hvilke konsekvenser dette har.
- 3. Digitale medier som integrert del i hverdagssamtalen. Funnene i denne rapporten viser at mange foreldre ikke har kunnskap om hva egne barn gjør på nettet, og hvilke negative erfaringer de kan ha hatt.** Fra barneundersøkelsen vet vi at litt over halvparten av barna (55 prosent) sier at noen i familien hører på dem når de vil fortelle noe. Bare 1 av 5 sier at foreldrene har snakket med dem om hva de gjør på internett. Færre enn 1 av 10 (7 prosent) har opplevd at foreldrene ofte har gjort felles aktiviteter med dem på internett. Bare 1 av 4 (25 prosent) sier at foreldrene snakker med dem om hva de skal gjøre om noe på internett plager dem eller gjør dem opprørt. Hvilke konsekvenser har det at internett er en integrert del av hverdagen til barn, unge og voksne, men samtidig er noe det ikke snakkes så mye om?

4. **Nyhetsmediebruk og kompetanse i å skille informasjon fra misinformasjon.** Vi finner i denne studien at de fleste norske foreldre lar barna søke etter nyheter på nett når som helst (84 prosent) og opplever at nyhetsmediene gjør en god jobb med å hjelpe dem med å skille mellom fakta og fiksjon (75 prosent). Det er derimot noen forskjeller, det kan være grunn til å se nærmere på. Tilliten til de redaksjonelle mediene, og tilliten til nyhetene foreldrene selv bruker er lavest blant foreldre med lav utdanning og i familier med lav inntekt. Foreldre med lav utdanning og i lavinntektsfamilier opplever videre i større grad enn andre familier at sosiale medier gjør en god jobb med å hjelpe dem med å skille fakta og fiksjon. Blant barna som aldri eller nesten aldri søker etter nyheter på nett er det en høyere andel som har foreldre med lav utdannelse og familier med lavere inntekt. Sosiale forskjeller kan få større betydning for foreldres og dermed også for barnas nyhetsmediebruk, kritiske mediekompetanse og for deres politiske sosialisering. Hvilke konsekvenser har dette for utviklingen av det norske demokratiet og enkeltindividets muligheter til sivilt engasjement?
5. **Sosiale medier og digital sosial interaksjon har en viktig funksjon i barnas sosialiseringprosesser.** Barna forteller om hvordan de er sosiale med venner i sosiale medier, og foreldre som deler bilder av barna forteller om at de bruker sosiale medier til å holde kontakt med venner og familie (63 prosent av foreldrene svarte dette). Bekymringen for tidsbruken og for personvern, må derfor sees i lys av de mange positive funksjonene sosiale medier kan ha. Digitalt foreldreskap handler også om å ha kunnskaper de kan dele med barna om *hvordan sosiale medier fungerer for ulike fellesskap eller hvordan man omgås i ulike sosiale fellesskap på nett*. Hvor går grensen mellom hva som er problematisk for barnas personvern og hva som er ok for å inkludere eller sosialisere barn inn i ulike fellesskap gjennom sosiale medier?
6. **Det foreldrene deler på nett kan få konsekvenser for barna.** Vår studie viser at *barna ikke alltid vet hva de samtykker til eller opplever at de har et valg når de samtykker i foreldrenes deling av bilder, filmer og annen informasjon om dem*. Det er også mulig at de fem prosent av barna som har opplevd negative konsekvenser på grunn av noe foreldrene har publisert, har opplevd dette på grunn av foreldrenes deling av andre typer av innhold enn bilder og video av dem. Det er derfor nødvendig å se nærmere på hva foreldre deler mer generelt og hvorvidt og hvordan dette kan ha negative konsekvenser for barn.
7. **Foreldrene virker umettelige på informasjon og råd om digitalt foreldreskap.** Foreldrene opplever i høy grad å få råd og informasjon fra ulike kilder, og det er en enda høyere andel av foreldrene som gjerne vil få informasjon og råd fra disse kildene. Foreldrenes store bekymring, kombinert med for lite kunnskap, kan gjøre at barn og unge går glipp at de positive og sosiale sidene ved digital mediebruk, samtidig som de ikke får nok hjelp og støtte til å identifisere, forstå og håndtere ulike former for digital risiko.
8. **Kjønnsforskjeller.** Jenter og gutters digitale liv varierer, og foreldrene bekymrer seg for deres mediebruk på ulike måter. Samtidig er det forskjeller mellom mødre og fedres bruk av digitale medier, kunnskaper om og digitale ferdigheter. Kan ulike former for digitalt foreldreskap overfor døtre og sønner, og forskjeller mellom mødres og fedres digitale foreldreskap, føre til uheldige kjønnsforskjeller?
9. **Stort sett går det bra.** De fleste barn føler seg trygge på nettet og opplever ikke risiko. Samtidig oppgir mange norske foreldre at de er svært bekymret for barn og unges bruk av digitale medier. For stor oppmerksomhet om risiko blant forskere, myndigheter, politikere, foreldre og lærere kan virke fremmedgjørende for barn som opplever internett som en positiv sosial arena. Hvordan kan vi sikre at foreldre evner å støtte de barna som opplever risiko, uten at vi ødelegger for de positive sidene - og hvordan kan vi hjelpe foreldre til å vite hvilke barn som trenger hjelp og når de trenger den?
10. **Før og etter korona.** Denne studien ble gjennomført før koronapandemien. Forskning har vist at barn (og foreldre) økte nettbruken sin under pandemien, og at flere barn opplevde økt digital risiko (Lobe, Velicu, Staksrud, Chaudron & Di Gioia, 2021). Hvilke konsekvenser har dette hatt for de mønstrene av sosial ulikhet som vi har pekt på i denne rapporten? Har de sosiale forskjellene vi finner økt og/eller tatt andre former? Og hva vil være konsekvensene av dette?

REFERANSER

- Aalberg, T., & Curran, J. (2012). *How media inform democracy: a comparative approach*. London: Routledge.
- Barbovschi, M. & Staksrud, E. (2020). *The experiences of Norwegian adolescents with online sexual messages* (EU Kids Online). Oslo: Universitetet i Oslo. Hentet fra <http://urn.nb.no/URN:NBN:no-81015>
- Barbovschi, M. & Staksrud, E. (kommer). *Bullied, Bullies and Bystanders - Cyberbullying experiences among Norwegian children and youth. Findings from the the EUKids Online survey*. (EU Kds Online). Oslo: Department of Media and Communication, University of Oslo.
- Barbovschi, M., Marinescu, V., Velicu, A. & Laszlo, E. (2012). Meeting New Contacts Online. I S. Livingstone, L. Haddon & A. Görzig (Red.), *Children, Risk and safety on the Internet* (s. 177-189). Bristol: Policy Press.
- Bedrosova, M., Machackova, H., Dedkova, L. & Smahel, D. (2017). *Cognitive testing of EU Kids Online IV survey modules*.
- Blum-Ross, A., & Livingstone, S. (2017). "Sharenting," parent blogging, and the boundaries of the digital self. *Popular Communication*, 15(2), 110-125.
- Bourdieu, P. (1986/2001). The forms of capital. In R. Swerberg & M. S. Granovetter (Eds.), *The Sociology of Economic Life* (pp. 96-111). Boulder, CO: Westview.
- Brandtzæg, P. B. (2019). Det algoritmiske selv: Identitet blant unge og barn på internett – før, nå og i fremtiden, I: Birthe Bratvold (red.), *IDENTITET - Barn i Norge 2019. Voksne for barn*. ISBN 978-82-92488-86-7. 6. s 76 - 92
- Clark, L. S. (2013). *The Parent app: Understanding families in the digital age*. Oxford, UK: Oxford university Press.
- Edgerly, S., Thorson, K., Thorson, E., Vraga, E. K. & Bode, L. (2017). Do parents still model news consumption? Socializing news use among adolescents in a multi-device world. *New Media & Society*, 20(4), 1263-1281. <https://doi.org/10.1177/1461444816688451>
- Elvestad, E. & Fogt, A. (2010). *Hva skal vi med aviser når vi har facebook? Barn og unges forhold til aviser under omstilling*. Kristiansand: IJ-forlaget.
- Elvestad, E. & Phillips, A. (2018). *Misunderstanding news audiences: Seven myths of the social media era* Routledge.
- Engen, B. K., Giæver, T., Hilde & Mifsud, L. (Red.). (2017). *Digital dømmekraft*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Esser, F., Vreese, C. d., Strömbäck, J., Aelst, P. v., Aalberg, T., Stanyer, J., . . . Reinemann, C. (2012). Political Information Opportunities in Europe: A Longitudinal and Comparative Study of 13 Television Systems. *International Journal of Press/Politics*, 17(3), 247-274. doi:0.1177/1940161212442956
- Fletcher, R. (2017). Polarisation in the News Media. I *Reuters Institutes Digital News Report*. Hentet fra <http://www.digitalnewsreport.org/survey/2017/polarisation-in-the-news-media-2017/>
- Fletcher, R. (2020). How and Why People are Paying for Online News. Kan lastes ned her: <https://www.digitalnewsreport.org/survey/2020/how-and-why-people-are-paying-for-online-news/> (lastet ned 20.03.2021)
- Hallin, D. C., & Mancini, P. (2004). *Comparing media systems: three models of media and politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hasebrink, U., Görzig, A., Haddon, L., Kalmus, V., Livingstone, S. & and members of the EU Kids Online network. (2011). *Patterns of risk and safety online. In-depth analyses from the EU Kids Online survey of 9- to 16- year-olds and their parents in 25 European Countries* (Eu Kids Online). Hentet fra <http://eprints.lse.ac.uk/39356/>
- Hasebrink, U., Livingstone, S., Haddon, L. & Ólafsson, K. (2009). *Comparing children's online opportunities and risks across Europe: Cross-national comparisons for EU Kids Online*. London: LSE
- Helsper, E., Kalmus, V., Hasebrink, U., Sagvari, B. & de Haan, J. (2013). *Country classification: opportunities, risks, harm and parental mediation* (EU Kids Online). Hentet fra <http://eprints.lse.ac.uk/52023/>
- Høst, S. (2020). *Papiraviser og betalte nettaviser 2019*. Rapport – nr. 102/2020: Høgskulen i Volda.
- Karlsen, R., Beyer, A. & Steen-Johnsen, K. (2020). Do High-Choice Media Environments Facilitate News Avoidance? A Longitudinal Study 1997–2016. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 1-21. <https://doi.org/10.1080/08838151.2020.1835428>
- Kleven, Ø. (2016) Nordmenn på tillitstoppen i Europa, *Samfunnsspeilet* 2/2016, SSB.
- Kofoed, J. & Staksrud, E. (2018). 'We always torment different people, so by definition, we are no bullies': The problem of definitions in cyberbullying research. *New Media & Society*, 0(online), 1-15. <https://doi.org/10.1177/1461444818810026>
- Leaver, T. (2017). Intimate Surveillance: Normalizing Parental Monitoring and Mediation of Infants Online. *Social Media + Society*, 3(2), 2056305117707192. <https://doi.org/10.1177/2056305117707192>
- Lipu, M., & Siibak, A. (2019). 'Take it down!': Estonian parents' and pre-teens' opinions and experiences with sharenting. *Media International Australia*, 170 (1), 57-67.
- Livingstone, S., Görzig, A. & Ólafsson, K. (2011). *Disadvantaged children and online risk* (EU Kids Online). www.eukidsonline.net: LSE. Hentet fra [http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20\(2009-11\)/EUKidsOnlineIIReports/Disadvantagedchildrenandonlinrisk.pdf](http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20(2009-11)/EUKidsOnlineIIReports/Disadvantagedchildrenandonlinrisk.pdf)
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A. & Ólafsson, K. (2011a). *Risk and safety on the internet. The perspective of European children. Full findings from the EU Kids Online survey of 9-16 year olds and their parents* (EU Kids Online). <http://eprints.lse.ac.uk/33731/> : London School of Economics and Political Science.

- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A. & Ólafsson, K. (2011b). *Technical Report and User Guide: The 2010 EU Kids Online Survey. A report on the design and implementation of the EU Kids Online survey of 9-16 year olds and their parents in 25 countries* (EU Kids Online ISSN 2045-256X). Hentet fra <http://eprints.lse.ac.uk/45270/>
- Livingstone, S., Kirwil, L., Ponte, C. & Staksrud, E. (2014). In their own words : What bothers children online? *European Journal of Communication*, 29(3), 271-288. <https://doi.org/10.1177/0267323114521045>
- Livingstone, S., Mascheroni, G. & Staksrud, E. (2017). European research on children's internet use: Assessing the past and anticipating the future. *New Media and Society*, 1-20. <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.1177/1461444816685930>
- Livingstone, S., Ólafsson, K. & Staksrud, E. (2011). *Social Networking, Age and Privacy* (EU Kids Online ISSN 2045-256X). London: LSE. Hentet fra <http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/ShortSNS.pdf>
- Livingstone, S., Ólafsson, K., Helsper, E. J., Lupiáñez-Villanueva, F., Veltri, G. A. & Folkvord, F. (2017). Maximizing Opportunities and Minimizing Risks for Children Online: The Role of Digital Skills in Emerging Strategies of Parental Mediation. *Journal of Communication*, 67(1), 82-105. <https://doi.org/10.1111/jcom.12277>
- Lobe, B., Velicu, A., Staksrud, E., Chaudron, S. & Di Gioia, R. (2021). *How children (10-18) experienced online risks during the Covid-19 lockdown -Spring 2020. Key findings from surveying families in 11 European countries* (JRC Technical Reports). Luxembourg: Publications Office of the European Union. Hentet fra https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC124034/kidicoti_online_risks_tech_report_20210209_final_1.pdf
- Mascheroni, G. & Ólafsson, K. (2014). *Net Children Go Mobile: Risks and opportunities*. Milano: Educatt.
- Medietilsynet. (2020a). *Barn og medier 2020. Nyhetsvaner*. Fredrikstad: Medietilsynet. Hentet fra <https://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/barn-og-medier-undersokelser/2020/200930-delrapport-9-nyhetsvaner-barn-og-medier-2020.pdf>
- Medietilsynet. (2020b). *Foreldre og medier 2020. En kartlegging av foreldres erfaringer med 1-17-åringers digitale medievaneer*. Fredrikstad: Medietilsynet. Hentet fra <https://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/barn-og-medier-undersokelser/2020/201015-foreldre-og-medier-2020-hovedrapport-med-engelsk-summary.pdf>
- Menesini, E. (2012). Cyberbullying: The right value of the phenomenon. Comments on the paper "Cyberbullying: An overrated phenomenon?". *European Journal of Developmental Psychology*, 9(5), 544-552. <https://doi.org/10.1080/17405629.2012.706449>
- Moe, H., Hovden, J. F., Ytre-Arne, B., Figenschou, T. U., Nærland, T. U., Sakariassen, H. & Thorbjørnsrud, K. (2020). *Informerte borgere? Offentlig tilknytning, mediebruk og demokrati*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Neundorf, A., & Smets, K. (2017). Political Socialization and the Making of Citizens. In *Oxford Handbooks Online*. DOI: 10.1093/oxfordhb/9780199935307.013.98
- Newman, N., Fletcher, R., Schulz, A., Andi, S. & Nielsen, R. K. (2020). *Reuters Institute Digital News Report 2020*. Oxford: University of Oxford. Hentet fra https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2020-06/DNR_2020_FINAL.pdf
- Ní Bhroin, N. & Middelboe, M. R. (2018). *Digital Natives or Naïve Experts? Exploring how Norwegian children (aged understand the Internet. EU Kids Online 2018*. <http://www.lse.ac.uk/media-and-communications/assets/documents/research/eu-kids-online/reports/norway-report.pdf>. Department of media and communication, University of Oslo and EU Kids Online.
- NOU (2010:14). *Lett å komme til orde, vanskelig å bli hørt – en moderne mediestøtte*. Kulturdepartementet, <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2010-14/id628603/>
- NOU (2017:7). *Det norske mediemangfoldet – En styrket mediepolitikk for borgerne*. Kulturdepartementet, <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2017-7/id2541723/?ch=1>
- NOU. (2021). *Barneliv foran, bak og i skjermen. Utvalg for beskyttelse av barn og unge mot skadelig medieinnhold - med særlig vekt på pornografisk og seksualisert innhold* (NOU. Norges offentlige utredninger 2021:3). Oslo. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/ccbe13e108674685a7602f9c1974a4c4/no/pdfs/nou2021202100030000ddd/pdfs.pdf>
- NRK (2020,08.05). *NRKs årsrapport 2019: Høy bruk og høy tillit*. https://www.nrk.no/informasjon/nrks-arsrapport-2019_-_hoy-bruk-og-hoy-tillit-1.15009154
- Olweus, D. (2012). Cyberbullying: An overrated phenomenon? *European Journal of Developmental Psychology*, 9(5), 520-538. <https://doi.org/10.1080/17405629.2012.682358>
- Robert, A., Suelves, J. M., Armayones, M. & Ashley, S. (2015). Internet use and suicidal behaviors: internet as a threat or opportunity? *Telemed J E Health*, 21(4), 306-311. <https://doi.org/10.1089/tmj.2014.0129>
- Schiro, E. C. (2020). *Norsk mediebarometer 2019*. Oslo-Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå.
- Shehata, A. & Amnå, E. (2017). The Development of Political Interest Among Adolescents: A Communication Mediation Approach Using Five Waves of Panel Data. *Communication Research, Published online June 18 2017*. <https://doi.org/10.1177/0093650217714360>
- Simmel, G. (1949). The sociology of sociability. *The American journal of sociology*, 55(3), 254-261.
- Smahel, D., Machackova, H., Mascheroni, G., Dedkova, L., Staksrud, E., Ólafsson, K., ... Hasebrink, U. (2020a). *EU Kids Online 2020. Survey results from 19 countries*. Hentet fra <https://doi.org/10.21953/lse.47fdeqj010fo>
- Smith, P. K., del Barrio, C., Tokunaga, R., Bauman, S., Walker, J. & Cross, D. (2013). *Principles of cyberbullying research: Definition, measures, and methods*.
- Sørum, K. Y. (2020, 07.04). NRKs profil- og omdømmetracker. Årsrapport 2019. <https://fido.nrk.no/3bae658a012ea4a8d9c4859225bde6c34c91fd0df956aae82dcefe5ee6413eb/Vedlegg%20%20NRKs%20Profil-%20og%20omd%20C3%B8mmetracker%20%20C3%A5rsrapport%202019.pdf>
- Staksrud, E. & Ólafsson, K. (2016). Hva kjennetegner europeiske barn som har erfaring med nettsider hvor folk diskuterer måter å ta sitt eget liv på? *Suicidologi*, 21(2), 36-43. Hentet fra <http://www.med.uio.no/ipsy/ssff/suicidologimeny.html>

- Staksrud, E. & Ólafsson, K. (2019). *Tilgang, bruk, risiko og muligheter Norske barn på Internett Resultater fra EU Kids Online-undersøkelsen i Norge 2018* (EU Kids Online). Oslo: Institutt for medier og kommunikasjon, Universitetet i Oslo. Hentet fra <https://www.hf.uio.no/imk/forskning/prosjekter/eu-kids-iv/rapporter/>
- Staksrud, E. (2013). Online grooming legislation: Knee-jerk regulation? *European Journal of Communication*, 28(2), 152-167. <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.1177/0267323112471304>
- Staksrud, E. (2017). Et gagns digitalt menneske? I B. K. Engen, T. Giæver, Hilde & L. Mifsud (Red.), *Digital dømmekraft* (s. 168-183). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Staksrud, E., Livingstone, S., Haddon, L. & Ólafsson, K. (2009). *What Do We Know About Children's Use of Online Technologies? A Report on Data Availability and Research Gaps in Europe (2nd edition)* (European Research on Cultural, Contextual and Risk Issues in Children's Safe Use of the Internet and New Media (2006-2009)). LSE, London: EU Kids Online (EC Safer Internet plus Programme Deliverable D1.1). Hentet fra <http://www.eukidsonline.net/>
- Stice, E., Spangler, D. & Agras, W. S. (2001). Exposure to Media-Portrayed Thin-Ideal Images Adversely Affects Vulnerable Girls: A Longitudinal Experiment. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 20(3), 270-288. <https://doi.org/10.1521/jscp.20.3.270.22309>
- Syvrtesen, T., Enli, G., Moe, H. & Mjøs, O. J. (2014). *The media welfare state: Nordic media in the digital age* University of Michigan Press.
- van Deursen, A. J. A. M., Helsper, E. J. & Eynon, R. (2016). Development and validation of the Internet Skills Scale (ISS). *Information, Communication & Society*, 19(6), 804-823. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2015.1078834>
- Verswijvela, K., Walrave, M., Hardies, K. & Heirman, W. (2019). Sharenting, is it a good or a bad thing? Understanding how adolescents think and feel about sharenting on social network sites. *Children and Youth Services Review*, 104. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2019.104401>
- Vettenranta, S. (Red.). (2007). *Mediedanning og mediepedagogikk. Fra digital begeistring til kritisk dømmekraft*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Von Feilitzen C. (2010). Influences of mediated violence: International and Nordic research findings. In: Carlsson U (ed.) *Children and Youth in the Digital Media Culture*. Gothenburg: Nordicom, pp. 173-187.
- Wolak, J., Mitchell, K. J. & Finkelhor, D. (2003). Escaping or connecting? Characteristics of youth who form close online relationships. *Journal of Adolescence*, 26(1), 105-119. [https://doi.org/http://dx.doi.org/10.1016/S0140-1971\(02\)00114-8](https://doi.org/http://dx.doi.org/10.1016/S0140-1971(02)00114-8)
- Wolak, J., Mitchell, K. J. & Finkelhor, D. (2007). Does online harassment constitute bullying? An exploration of online harassment by known peers and online-only contacts. *J Adolesc Health*, 41(6 Suppl 1), S51-58. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2007.08.019>
- Wollebæk, D. & Segard, S. B. (2011). *Sosial kapital i Norge*. Oslo: Cappelen Damm akademiske.
- World Value Survey, Haerpfer, C., Inglehart, R., Moreno, A., Welzel, C., Kizilova, K., Diez-Medrano J., M. Lagos, P. Norris, E. Ponarin & B. Puranen et al. (eds.). 2020. *World Values Survey: Round Seven - Country-Pooled Datafile*. Madrid, Spain & Vienna, Austria: JD Systems Institute & WWSA Secretariat. <https://doi.org/10.14281/18241.1>
- Ybarra, M. L., Boyd, D., Korchmaros, J. D. & Oppenheim, J. (2012). Defining and measuring cyberbullying within the larger context of bullying victimization. *Journal of Adolescent Health*, 51(1), 53-58. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2011.12.031>

Datter 14 år: de [foreldrene] forstår ikke at man faktisk er sosiale på sosiale medier SOSIALE medier fordi de tenker at det er bedre at vi er ute med folk...

Mor: Tanken min er jo egentlig at det er så mye skummelt, at det er så mye dritt her i verden. De [barna] kommer jo til å se det, men da skulle jeg ønske at dem kunne vært forberedt på det, og at vi kunne sett det sammen da, eller jobba oss rundt det med dem.

...

Far: Å være der for dem rett og slett. Det blir jo det det går på. Vi har jo ikke noe spesialkompetanse i det hele tatt.

